

Békéscsabai Andrassy Gyula Gimnázium és Kollégium

Békéscsaba Andrassy út 56.

OM kód:028374

A középszintű érettségi vizsga
témakörei tantárgyanként
(III. sz. melléklet)

2018

SZÓBELI ÉRETTSÉGI TÉMAKÖRÖK ANGOL NYELVBŐL, KÖZÉPSZINT

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik, azaz a feladatok minden vizsgarészben tematikusan ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép szintre. A lista nem tartalmaz külön országismereti témakört, mert ennek elemei a többi témakörben előfordulnak.

1. SZEMÉLYES VONATKOZÁSOK, CSALÁD

- A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)
- Családi élet, családi kapcsolatok
- A családi élet mindennapjai, otthoni teendők
- Személyes tervek

2. EMBER ÉS TÁRSADALOM

- A másik ember külső és belső jellemzése
- Baráti kör
- A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel
- Női és férfi szerepek
- Ünnepek, családi ünnepek
- Öltözködés, divat
- Vásárlás, szolgáltatások (posta)
- Hasonlóságok és különbségek az emberek között

3. KÖRNYEZETÜNK

- Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)
- A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek
- A városi és vidéki élet összehasonlítása
- Növények és állatok a környezetünkben
- Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?
- Időjárás

4. AZ ISKOLA

- Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)
- Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka
- A nyelvtanulás, a nyelvtudás, szerepe, fontossága
- Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok

5. A MUNKA VILÁGA

- Diákmunka, nyári munkavállalás
- Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás

6. ÉLETMÓD

- Napirend, időbeosztás
- Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)
- Étkezési szokások a családban
- Ételek, kedvenc ételek
- Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben
- Gyakori betegségek, sérülések, baleset
- Gyógykezelés (házi orvos, szakorvos, kórházak)

7. SZABADIDŐ, MŰVELŐDÉS, SZÓRAKOZÁS

- Szabadidős elfoglaltságok, hobbik
- Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.
- Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport
- Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet
- Kulturális események

8. UTAZÁS, TURIZMUS

- A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés
- Nyaralás itthon, illetve külföldön
- Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése
- Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai

9. TUDOMÁNY ÉS TECHNIKA

- Népszerű tudományok, ismeretterjesztés
- A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben

10. GAZDASÁG

- Családi gazdálkodás
- A pénz szerepe a mindennapokban
- Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank)

A KÖZÉPSZINTŰ BIOLÓGIA ÉRETTSÉGI ELMÉLETI KÉRDÉSEINEK TÉMAKÖREI

- 1) Az emberi bőr felépítése, egészségtana.
- 2) Az emberi vázrendszer felépítése és egészségtana.
- 3) Tápanyag, táplálék, egészséges táplálkozás, a táplálkozás energiaviszonyai, vitaminok.
- 4) A máj felépítése, szerepe, egészségtana.
- 5) Az emberi fogazat felépítése és egészségtana.
- 6) Az emberi légzőrendszer felépítése és egészségtana.
- 7) Az emberi kiválasztórendszer felépítése és egészségtana
- 8) Emberi vér, vérplazma, vörösvérsejt, vérszegénység-típusok.
- 9) Véralvadás, sejtes immunválasz.
- 10) Fehérvérsejt, antitestes immunválasz, védőoltás.
- 11) Az immunrendszer általános jellemzése, egészségtana, Rh-vércsoport.
- 12) Az emberi szív felépítése és egészségtana.
- 13) Az érrendszer és egészségtana.
- 14) A pajzsmirigy.
- 15) A mellékvese.
- 16) A hasnyálmirigy felépítése, működése és egészségtana.
- 17) A női szaporító szervek, embriófejlődés, családtervezés (fogamzásgátlás, abortusz, ...).
- 18) Az emberi szem felépítése és egészségtana.
- 19) A globális problémák okai és kapcsolatuk a környezet- és természetvédelemmel.
- 20) A hulladékkezelés lehetőségei.

DRÁMA

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Színház- és drámatörténet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Az ókori színház és dráma	Az ókor színháza és néhány görög dráma A tanuló legyen képes bemutatni - a görög színházművészet kialakulását, rituális gyökereit és az ókori görög színház felépítését, - Aiszkhülosz vagy Szophoklész vagy Euripidész egy tragédiáján, vagy Arisztophanész egy komédiáján pedig az ókori görög dráma sajátosságait, - Szophoklész Antigoné című művének szereplőit és viszonyaikat, valamint a feldolgozott problémákat.	Az ókor színháza, a görög dráma és a római komédia A tanuló legyen képes bemutatni - az ókori görög és római színházművészetet, - Aiszkhülosz vagy Szophoklész vagy Euripidész egy tragédiáján és Arisztophanész vagy Plautus egy komédiáján pedig az ókori görög és római dráma sajátosságait.
1.2. A középkori Európa színháza és drámája		A középkori színjátszás, a commedia dell' arte A tanuló ismerje - a templomi szertartásból, illetve a bibliai szövegekből kibontakozó középkori színjáték és dráma típusait, - a középkori rögtönzések vígjáték, a commedia dell' arte jellegzetes vonásait.
1.3. Az angol reneszánsz színház és dráma	Shakespeare színháza és néhány drámája A tanuló legyen képes bemutatni - Shakespeare Rómeó és Júlia, illetve Hamlet című művén a shakespeare-i dramaturgia jellegzetességeit (pl. jelenetépítés, idő- és térkezelés), - az elemzett dráma szereplőit és viszonyaikat, valamint a	Az Erzsébet-kor színháza, Shakespeare A tanuló ismerje - Shakespeare egy tragédiáját, egy vígjátékát és az életmű drámatípusait, - az Erzsébet-kori színház társadalmi szerepét, a színház

	feldolgozott problémákat.	felépítését és működését.
1.4. A spanyol barokk dráma és színház		A tanuló ismerje - a barokk színház scenikai jellemzőit. A tanuló legyen képes - egy szabadon választott művön (pl. Lope de Vega vagy Calderón) bemutatni a barokk dráma dramaturgiai sajátosságait.
1.5. A francia klasszicista dráma	Molière néhány drámája A tanuló legyen képes bemutatni - Molière Tartuffe című művén a molière-i dramaturgia jellegzetességeit, - az elemzett komédia szereplőit, viszonyaikat, valamint a feldolgozott emberi problémákat.	Molière művei és a klasszicista dráma A tanuló ismerje - Molière legalább két komédiáját, - a klasszicista dráma sajátosságait.
1.6. A régi magyar dráma néhány alkotása		A tanuló ismerje - a magyar drámairodalom általános jellemzőit, - az alábbi szerzők valamelyikének egy drámáját: Bornemisza Péter, Balassi Bálint, Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály.
1.7. A XIX-XX. századi magyar színház és dráma	A XIX. és XX. századi magyar színház és dráma néhány alkotása A tanuló legyen képes bemutatni - A XIX-XX. század magyar színházi irányzatait vagy műhelyeit vagy alkotóit, - Katona József Bánk bán, illetve Madách Imre Az ember tragédiája című művének színházi megvalósulásán keresztül a dráma és színház sajátos kapcsolatát, jellegzetességeit. A tanuló legyen képes bemutatni - Molnár Ferenc Liliom és Örkény István Tóték című művének szereplőit és viszonyaikat, valamint a feldolgozott problémákat.	A XIX. századi magyar dráma néhány alkotása A tanuló ismerje - az alábbi drámákat és szerzőjük drámaírói munkásságának jelentőségét: Katona József: Bánk bán, Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde, Madách Imre: Az ember tragédiája. A hazai színjátszás kezdetei A tanuló ismerje - a magyarországi hivatásos színjátszás kialakulásának jelentős eseményeit, helyszíneit és személyiségeit. A XX. századi magyar dráma

		néhány alkotása A tanuló ismerjen - az alábbi szerzők valamelyikétől egy szabadon választott drámát: Molnár Ferenc, Füst Milán, Lengyel Menyhért, Szomory Dezső, Szép Ernő, Móricz Zsigmond, Tamási Áron, Németh László, Illyés Gyula, Örkény István. A tanuló legyen képes bemutatni - az elemzett dráma szereplőit és viszonyaikat, valamint a feldolgozott problémákat.
1.8. A modern polgári dráma és színház kialakulása		A tanuló ismerje - Ibsen vagy Strindberg vagy Shaw egy drámáját. A tanuló legyen képes bemutatni - az elemzett dráma szereplőit és viszonyaikat, valamint a feldolgozott problémákat.
1.9. Csehov és Sztanyiszlavszkij	Csehov néhány drámája és Sztanyiszlavszkij színháza A tanuló legyen képes bemutatni - a Három nővér, illetve a Sirály című művön keresztül a csehovi dráma sajátosságait, - a Sztanyiszlavszkij-módszer jellegzetességeit.	Csehov drámái és Sztanyiszlavszkij színháza A tanuló ismerje - Csehov legalább két drámáját, - a Sztanyiszlavszkij-módszer egy-egy elemének továbbélését.
1.10. Brecht színháza és drámái	Brecht színháza és néhány drámája A tanuló legyen képes bemutatni - Brecht Koldusopera című drámáján a brechti dramaturgia alapjait, - az elemzett dráma segítségével az epikus dráma jellemzőit.	Brecht drámái és színháza A tanuló ismerje - Brecht drámaírói tevékenységét, legalább két drámáját.
1.11. A XX. század meghatározó színházi irányzatai, jelentős drámaírói		A tanuló ismerje - a XX. század meghatározó színházi és drámái irányzatait (pl. az avantgarde, a politikai színház, a szegény színház, az abszurd, a performance), - az alábbi szerzők valamelyikének egy drámáját (Pirandello, García Lorca, Sartre,

		Camus, O' Neill, Williams, Miller, Beckett, Ionesco, Mrozek, Dürrenmatt, Bulgakov).
1.12. Napjaink legfontosabb színházi irányzatai és a kortárs drámairodalom	A tanuló legyen képes bemutatni - egy látott színházi előadás jellemzőit, - egy szabadon választott mű elemzésével egy kortárs drámát (pl. Sütő András: Egy lócsiszár virágvasárnapja, Spiró György: Csirkefej, Schwajda György: A csoda, Bereményi Géza: Légekőbméter, Parti Nagy Lajos: Mauzóleum, Korniss Mihály: Halleluja, Nádas Péter: Takarítás, Háy János: Gézagyerek, Tasnádi István: Közellenség).	A tanuló ismerje - a mai magyar színházi struktúra jellemzőit (pl. hivatásos színház, alternatív színház, amatőr színház, diákszínjátszás), - a mai színházi élet jelentős alkotóit, műhelyeit.

2. Színház- és drámaelmélet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A drámai műnem sajátosságai	A tanuló legyen képes - az irodalmi alkotások rendszerében elhelyezni a drámai műnemet, - vázolni az epikától és a lírától eltérő sajátosságait, - bemutatni a dráma és a színházművészet kapcsolatrendszerét.	A tanuló ismerje - az arisztotelészi dramaturgia alapfogalmait, - az arisztotelészi drámától eltérő drámaformákat (pl. epikus dráma, konfliktus nélküli dráma).
2.2. A dráma / a színjáték mint kommunikáció		A tanuló ismerje - a dráma és a színjáték sajátos kommunikációs rendszerét, - a verbális és a nonverbális kommunikáció eszközeit (pl. gesztusok, mimika, testtartás).
2.3. A dráma szerkezeti felépítése	A tanuló ismerje fel - a dráma felépítésének sajátosságait, tagoltságát (pl. jelenet, kép, szín, felvonás), - a fordulatokat és a drámai csomópontokat.	A tanuló ismerje - a dráma felépítésének kortól és műfajtól függő tagoltságát.
2.4. Dramaturgiai és színházelméleti alapfogalmak	A tanuló legyen képes elemző tevékenysége során alkalmazni a következő fogalmakat: - történet és cselekmény, akció és dikció, szituáció, dialógus és monológ, szerep.	A tanuló legyen képes elemző tevékenysége során alkalmazni a következő fogalmakat: - karakter, jellem, fordulat, konfliktus, feszültség, tér és idő.
2.5. A színházművészet mint összművészet sajátosságai	A tanuló legyen képes bemutatni - hogyan alakítja ki autonóm	A tanuló legyen képes elemzően bemutatni

	formanyelvét a színházművészet a különböző művészeti ágak eszközeit felhasználva.	- egy színházi előadás vizuális, zenei és irodalmi összetevőit.
2.6. Színházi szakmák	Tudják felsorolni - a színházi előadás létrehozásához szükséges mesterségeket (pl. rendező, díszlettervező, világosító).	Legyenek képesek - szabadon választott színházi szakmához tartozó tevékenységek ismertetésére (pl. az író, a rendező, a dramaturg, a díszlettervező, a jelmeztervező, a zeneszerző, a világosító, a hangtechnikus, a színpadmester, az ügyelő, a kellékes).

3. Színházi műfajok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A rituális játék / szertartásjáték		A tanuló legyen képes - a rituális, illetve szertartásjáték műfajának azonosítására egy-egy színházi előadásban.
3.2. A tragédia	A tanuló legyen képes - a klasszikus tragédia jellemző jegyeinek azonosítására egy-egy színházi előadásban.	A tanuló legyen képes - a tragédia műfajának változásait felismerni különböző korszakokban.
3.3. A komédia	A tanuló legyen képes - különbséget tenni a vidám műfajú művek között.	A tanuló legyen képes - a vidám műfajú művek változásait felismerni különböző korszakokban.
3.4. A realista színjáték	A tanuló ismerje fel - a realista előadásmódot.	A tanuló ismerje fel - a realizmus és naturalizmus műfaji jegyeit, azokat tudja alkalmazni színházi elemzéseiben.
3.5. Az abszurd és a groteszk		A tanuló ismerje fel - az abszurd és groteszk elemeket a színházi előadásokban.
3.6. Bábjáték		A tanuló legyen képes - az alkalmazott bábtechnikák azonosítására.
3.7. Zenés, tánc- és mozgásszínház	A tanuló legyen képes - különböző zenés műfajú előadásokat (pl. opera, operett, musical) felismerni és azonosítani, - elkülöníteni a tánc- és mozgásszínházi előadásokat a balettől és a tánctól.	A tanuló legyen képes - a zene, a tánc és a mozgás szerepének felismerésére színpadi előadásokban.

4. Drámajáték

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. Helyzetgyakorlatok	Legyenek képesek rögtönzések során - a megadott helyzetnek megfelelő alapvető viselkedési sémák megjelenítésére.	Legyenek képesek - hétköznapi típusok jellemzőinek sűrítésére, azok megjelenítésére egyéni, illetve páros munkában.
4.2. Történet szerkesztése és	Legyenek képesek	Legyenek képesek

megjelenítése	- jelenetek összefűzésére.	- különböző színházi formák és drámatechnikák (pl. a kontraszt, a különböző időkezelési módok) alkalmazására.
4.3. Improvizáció	Legyenek képesek - improvizációra, szöveges vagy szöveg nélküli etűdök alkotására egyéni, illetve páros munkában.	Legyenek képesek - megadott témára és meghatározott stílusban szövegre épülő etűdök alkotására (pl. versrészlet, kisebb dialógus), - etűdsorozat összeállítására önálló munkában.
4.4. Drámajáték		Ismerjék és alkalmazzák - a drámajátékok jellemzőit és különböző típusait.
4.5. Drámapedagógia		Ismerjék - a dramatikus tevékenység alapfogalmait, a leggyakrabban alkalmazott konvenciókat, munkaformákat.

5. Mozgás, tánc- és mozgásszínházi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. Szituáció megfogalmazása állóképben, mozdulatsorral	Legyenek képesek - állókép és állóképsorozat létrehozására, - egyszerű mozgássorok különböző tempójú kivitelezésére.	Legyenek képesek - összetett mozgássorok különböző tempójú kivitelezésére.
5.2. Improvizáció zenére vagy témára	Legyenek képesek - a zene hangulatához és tempójához, illetve a megadott téma hangulatához illeszkedő mozgássorok kivitelezésére, - megadott mozgásmotívumok felhasználására.	Legyenek képesek - egy mozgásmotívum kibontására, továbbfejlesztésére, variálására.
5.3. Összetett improvizáció létrehozása és bemutatása	Legyenek képesek - egyéni, páros, illetve csoportos előkészített mozgás- vagy tánc-improvizációk bemutatására.	Legyenek képesek - a tanult technikák alkalmazásával önálló mozgássor végrehajtására, - különböző összetett technikákat alkalmazó egyéni, páros, illetve csoportos előkészített mozgás- vagy táncimprovizációk bemutatására.

6. Bábjáték

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. A tanulók által a képzés során készített bábok illetve maszkok alkalmazása drámamunkában	Legyenek képesek - egy választott báb vagy maszk sajátosságainak megfelelő alkalmazására.	Legyenek képesek - a választott bábtechnika vagy maszktípus alkalmazásával színházi improvizációra.

7. Beszéd, vers- és prózamondás, egyéni vagy közös daléneklés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. A beszédtechnika alapjai	Legyenek képesek - drámajátékos és színjátékos gyakorlatuk során alkalmazni a légzés, a hangadás és az artikuláció alapvető szabályait.	Legyenek képesek alkalmazni - a légző-, hang- és artikulációs játékokat, gyakorlatokat - hangokkal, mechanikusan sorolható szavakkal és irodalmi szövegekkel.
7.2. Lírai, epikai és drámai alkotások tolmácsolása	Legyenek képesek - a műfajnak megfelelő előadásmód megválasztására, és az ahhoz illő eszközök alkalmazására.	Legyenek képesek - színjátékos gyakorlatuk során alkalmazni a légzés, a hangadás és az artikuláció alapvető szabályait, a hangsúlyszabályokat és a beszéd váltásait (pl. hangerő, hangmagasság, tempó).
7.3. Pódiumműfajok		Vegyenek részt - versműsorok, ünnepi műsorok, szerkesztett játékok létrehozásában és bemutatásában.
7.4. Egyéni vagy közös daléneklés		Legyenek képesek - dallamot improvizálni, vagy dalt előadni.

ÉNEK-ZENE

A részletes követelmények használata és felépítése

A részletes vizsgakövetelmények az érettségi vizsgán számon kérhető tananyag tartalmi vonatkozásait, továbbá az adott ismeretek elsajátításának szintjét határozzák meg közép- és emelt szinten.

A középszintű érettségi vizsgakövetelményeinek teljesítése azt tanúsítja, hogy a vizsgázó teljesíti-e az általános zenei műveltségnek a vizsgakövetelményeiben megfogalmazott elvárásait. Rendelkezik-e olyan jártasságokkal, készségekkel, képességekkel és ismeretekkel a befogadás és a reprodukálás folyamatában, melyek alkalmassá teszik a mindennapi életben a zeneművészet iránti fogékonyság és kötődés kifejezésére.

Az emelt szintű érettségi vizsgakövetelményei feltételezik az ének-zene tárgy iránti nagyobb érdeklődést, vonzódást és annak szándékát is, hogy a vizsgázó valamely zenei követelményeket támaztó felsőoktatási intézménybe kíván felvételt nyerni.

Az emelt szintű tudásnál előtérbe kerül az elért zenei képességekben, az elvárható zenei ismeretekben kimutatható, alaposabb összefüggéseket is feltáró tájékozottság vizsgálata. Az emelt szint emellett új ismereteket is tartalmaz.

A két vizsgaszint viszonyára jellemző, hogy az emelt szint teljesítéséhez a teljes középszintű követelményanyag ismerete szükséges, ezért az emelt szintű követelmények csak a középszintet meghaladó tudásanyagot tartalmazzák.

A részletes vizsgakövetelmények támaszkodnak a kerettantervi követelményekre. A részletes követelményrendszer magába foglalja reprodukálás és a befogadás tevékenységi köreit, melyek mérése különböző vizsgaformák (írásbeli és gyakorlati/szóbeli) keretei között történik. A részletes követelmények teljes köre számon kérhető mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán.

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

1. Reprodukálás

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Éneklés	A műjegyzék mint ajánlás alapján összeállított dalanyag ismerete kötelező. Általános követelmény: - helyes hangzóformálás, - pontos szövegejtés, - intonációs biztonság, - stílusnak megfelelő, kifejező előadás.	A műjegyzék összes dalának ismerete kötelező (szemelvények a Műjegyzékben).
1.1.1. Népzene	A tételekben szereplő népdalok előadása szöveggel, emlékezetből. Ezen belül: eltérő stílusú magyar népdalok, egy nemzetiségi vagy más népek dala, mely saját nyelven is előadható. A népdalokat több versszak esetén legalább kettő versszakkal kell előadni.	A nemzetiségi népdal, illetve a más népek dala eredeti nyelven is előadható.
1.1.2. Műzene	A dalok szöveges előadása műfordításban vagy eredeti nyelven történhet.	
Középkor	Gregorián dallam éneklése latin szöveggel, emlékezetből. Trubadúr vagy trouvère dallam előadása szöveggel, emlékezetből.	Szillabikus és melizmatikus gregorián dallam éneklése latin szöveggel, emlékezetből. Trubadúr vagy trouvère és Minnesang dallam előadása szöveggel, emlékezetből.

Reneszánsz	Históriás ének szöveges megszólaltatása emlékezetből. Ungaresca dallam éneklése szolmizálva, emlékezetből.	
Barokk	Virágének előadása szöveggel, emlékezetből. Korál dallam éneklése magyar vagy eredeti szöveggel, emlékezetből. Könnyebb ária vagy dal szöveges éneklése emlékezetből (tanári) zongorakísérettel. Barokk hangszeres zeneműrészlet hangszeres bemutatása vagy éneklése emlékezetből, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társaséneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
Bécsi klasszika	J. Haydn, W. A. Mozart és L. van Beethoven egy-egy dalának éneklése emlékezetből, (tanári) zongorakísérettel. J. Haydn, W. A. Mozart vagy L. van Beethoven egy hangszeres zeneműve jellegzetes periódus terjedelmű témájának hangszeres bemutatása vagy éneklése emlékezetből, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társaséneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
Romantika	Három, különböző szerzőtől származó romantikus dal éneklése emlékezetből, (tanári) zongorakísérettel. Műzenei részlet hangszeres bemutatása vagy éneklése emlékezetből, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társaséneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
A 19-20. század fordulója	M. Ravel egy művének, vagy műrészletének éneklése szolmizálva vagy hangnévvel, emlékezetből.	C. Debussy vagy M. Ravel egy művének vagy műrészletének éneklése szolmizálva vagy hangnévvel, emlékezetből.
20. századi és kortárs zene	Kodály Zoltán és Bartók Béla egy-egy zenemű részletének éneklése emlékezetből, szöveggel, szolmizálva vagy abszolút névvel. Huszedik századi vagy kortárs mű vagy műrészlet hangszeres bemutatása, vagy éneklése emlékezetből, szöveggel, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társaséneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
1.1.3. Zeneelmélet		Hangsorok (-ton és -chord hangsorok, dúr és három féle moll, valamint modális skálák) éneklése szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig). Egészhangú skálák éneklése hangnévvel. Hangközök éneklése (oktáv hangterjedelmen belül tiszta, kis és nagy) szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig). Alaphelyzetű hármashangzatok éneklése azonos hangmagasságról indítva, szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig).

		Domináns szeptimakkord éneklése alaphelyzetben oldással szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig).
1.1.4. Felismerő kottaolvasás/Lapról olvasás	Felismerő kottaolvasás: középnehéz, periódus terjedelmű, modulálás nélküli dallam éneklése szolmizálva vagy hangnévvel (2#-2b-ig).	Lapról olvasás: középnehéz, periódus terjedelmű, moduláló barokk, klasszikus, romantikus vagy XX. századi dallam lapról éneklése szolmizálva vagy hangnévvel (4#-4b-ig).
1.2. Műelemzés		
1.2.1. Népzene	Az énekelt régi és új stílusú magyar népdalok elemzése a következő szempontok alapján: dallamvonal, sorszerkezet, szótagszám, hangkészet, hangsor megállapítása, besorolás az alapvető stílusrétegekbe. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek: téma- és ünnepkör szerinti besorolás.	Az énekelt régi és új stílusú magyar népdalok elemzése a következő szempontok alapján: dallamvonal, sorszerkezet, kadencia, szótagszám, hangkészet, hangsor megállapítása, besorolás az alapvető stílusrétegekbe. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek: téma- és ünnepkör, valamint dialektus szerinti besorolás.
1.2.2. Műzene	Általános követelmény: az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti ismeretek, történelmi ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet) vázlatos kifejtése.	Általános követelmény: az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti ismeretek, történelmi ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet, tánc, színház) vázlatos kifejtése.
Középkor	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam és a szöveg sajátosságai, egyéb kapcsolódások).	
Reneszánsz	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam és a szöveg sajátosságai, egyéb kapcsolódások).	Egy ismeretlen világi vagy egyházi kórusmű elemzése kotta alapján (szerkesztési mód, ritmikai, dallami, harmóniai, hangnemi érdekességek, műfaji sajátosságok).
Barokk	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, a szöveg sajátosságai).	Az énekelt mű elemzése kottakép alapján (szerkesztésmód, ritmikai, dallami, harmóniai, hangnemi jellegzetességek, műfaji sajátosságok).
Bécsi klasszika	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, a szöveg sajátosságai, kapcsolódásuk, formai elemzés).	
Romantika		Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, a szöveg sajátosságai, kapcsolódásuk, formai elemzés).

2. Befogadás

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Zenetörténet	A tanult anyagban leggyakrabban előforduló zenei műszavak, fogalmak, előadási jelek, hangszerek ismerete (lásd Szakkifejezések). Az érettségi követelményekben név szerint említett zeneszerzők munkásságának vázlatos ismerete.	
2.1.1. Népzene	A magyar népdalok stílusrétegei: a régi és az új stílus jellemzőinek ismerete (dallamvonal, szerkezet, hangkészlet). A tanult népdalokhoz kapcsolódó népszokások, jeles napok ismerete. A népzene gyűjtés és rendszerezés vázlatos áttekintése. A rendszerezés szempontjai.	Vikár Béla, Kodály Zoltán, Bartók Béla népdalgyűjtő munkájának bemutatása: gyűjtőhelyek, gyűjtési, lejegyzési módszerek ismerete.
2.1.2. Műzene	A zenetörténeti korszakok általános jellemzése, a társművészeti kapcsolódások bemutatása. A korszakok történelmi, társadalmi háttérének átfogó ismerete.	
Középkor	A gregorián ének általános jellemzése. A zenei írásbeliség kialakulása, a kottairás fejlődése (Arezzoi Guido munkássága). A zsoltár, a himnusz, a mise fogalmának meghatározása. Az énekes világi zene általános jellemzése (trubadúr, trouvère dallamok).	Az énekes világi zene általános jellemzése (trubadúr, trouvère, Minnesang dallamok). A többszólamúság kialakulása.
Reneszánsz	A vokális műfajok ismerete, a műfaji jellemzők meghatározása (mise, motetta, madrigál). A magyarországi reneszánsz zene általános bemutatása. A homofon és polifon szerkesztési mód kottakép alapján történő felismerése és értelmezése.	O. Lassus és G. P. da Palestrina munkásságának vázlatos ismertetése.
Barokk	J. S. Bach, G. F. Händel munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása. A korál, a passió, az oratórium, a kantáta, a barokk opera meghatározása. A korál szerepének ismertetése. A da capo-s ária formai ismerete. Barokk hangszeres formák (rondó, variáció),	A. Vivaldi, H. Purcell és Esterházy Pál munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása.

	műfajok (concerto, concerto grosso, szvit, prelúdium, fuga) értelmezése. A barokk zenekar összetételének és jellemző hangszereinek felsorolása.	
Bécsi klasszika	J. Haydn, W. A. Mozart és L. van Beethoven munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása. A klasszikus periódus, a két-, illetve háromtagú formák meghatározása. Jellemző műfajok (szonáta, szimfónia, vonósnégyes, klasszikus versenymű, klasszikus opera, klasszikus dal) általános bemutatása. A klasszikus szimfonikus zenekar összetételének meghatározása.	A klasszikus periódus, a két-, illetve háromtagú formák, a szonátaforma, a triós forma, a variációs forma és a rondóforma ismerete. A magyar verbunkos zene jellemzése, kiemelkedő mestereinek megnevezése, kapcsolata a magyar népzenevel.
Romantika	A romantikus dal és jellegzetes vonásainak ismerete. A dalciklus fogalma. A programzene meghatározása. A szimfonikus költemény műfaji meghatározása. Liszt Ferenc munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveinek felsorolása. A nemzeti romantika jellemzése. Erkel Ferenc munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveinek felsorolása.	A legjelentősebb romantikus operaszerzők (G. Verdi, R. Wagner, G. Puccini); főbb műveik felsorolása. A nemzeti romantika jellemzése: A. Dvořák, B. Smetana és M. P. Muszorgszkij idetartozó műveinek felsorolása.
A 19-20. század fordulója	A zenei impresszionizmus bemutatása (melodika, hangkészlet, hangszerezés), zenei törekvések a századfordulón.	C. Debussy és M. Ravel munkásságának vázlatos ismertetése, művészetük jellegzetességeinek bemutatása.
20. századi és kortárs zene	Bartók Béla és Kodály Zoltán munkásságának bemutatása (életút, főbb művek). A 20. század főbb zenei irányzatainak megnevezése, lényegük ismerete (neoklasszicizmus, folklorizmus, expresszionizmus). Komponálási technika (dodekafónia) megnevezése, lényegének ismerete. Az amerikai zene fejlődésének, a dzsessznek és hatásának leíró jellegű, általános bemutatása.	Bartók Béla és Kodály Zoltán művei jellemző formái, dallami, ritmikai sajátosságainak ismerete. Komponálási technikák (dodekafónia, szeriális zene, repetitív zene, bruitizmus, aleatória, elektronikus és elektroakusztikus zene) megnevezése, lényegük ismerete. Egy, a vizsgázó által választott kortárs zeneszerző művészetének bemutatása.

MÚJEGYZÉK

A műjegyzék énekes anyaga és a zenefelismerés hangzó anyaga középszinten ajánlást, válogatási lehetőséget kínál. A tételsorok összeállításához egyéb, a követelményeknek megfelelő zenei anyag is felhasználható. Emelt szinten a követelményekben szereplő teljes dalanyag és a teljes zenefelismerési anyag ismerete kötelező. **A vastagon szedett címek az emelt szint követelményeihez tartoznak.**

Népdalok

A bolhási kertek alatt...

A bárnai kertek alatt...

A citrusfa leveléstől, ágastól...

A csitári hegyek alatt...

A jó lovas katonának...

A marosi füzes alatt...

A nagy bécsi kaszárnyára...

A Vidróczi híres nyája...

Annyi bánat a szívemen...

Az én lovam Szajkó...

Az hol én elmegyek...

Béres legény...

Bújdosik az árva madár...

Bús a kis gerlice...

Csordapásztorok...

Duna parton van egy malom...

Elindultam szép hazámból...

Erdő, erdő, de magos a teteje...

Este, este, de szerelmes...

Felülről fúj az őszi szél...

Gyűjtöttem gyertyát...

Ha felülök...

Hajtsd ki, rózsám, az ökröket...

Hej rozmaring, rozmaring...

Istenem, Istenem áraszd meg a vizet...

Katona vagyok én...

Kádár Kata balladája /Gyulainé édesanyám...

Kit virágot rózsám adott...

Körösfői kertek alatt...

Magos kósziklának...

Megkötöm lovamat...

Megrakják a tüzet...

Most jöttem Gyuláról...

Rákóci kocsmába...

Röpülj páva, röpülj...

Sok Zsuzsánna napokat...

Szép a gyöngyvirág egy csokorba...

Szivárvány havasán...

Egy, a vizsgázó által szabadon választott magyar népdal, melynek kottáját a szóbeli vizsgán átadja.

Egy, a vizsgázó által szabadon választott nemzetiségi népdal vagy más nép dala, mely eredeti nyelven is előadható. Ennek kottáját a vizsgázó a szóbeli vizsgán átadja a bizottságnak.

Műdalok, műzenei szemelvények

A több versszakos műdalok esetén két versszak előadása elegendő.

A vizsgázó az általa - a követelményekben meghatározott szempontok alapján - szabadon választott műdalok, illetve műzenei szemelvények kottáját a szóbeli vizsgán átadja.

Középszint	Emelt szint
Alleluja - választott gregorián dallam vagy Ut queant laxis	Alleluja - választott gregorián dallam
	Ut queant laxis
Moniot d'Arras: Nyári ének	
J. of Fornsete: Nyárkánon	Neidhardt von Rauenthal: Májusi ének
Tinódi Lantos Sebestyén: Egervár viadaljáról való ének	
Ungaresca (Édes rózsám ...)	
	Balassi Bálint: Bocsásd meg Úristen...
Zöld erdőben, zöld mezőben	
Apor Lázár tánca	Esterházy Pál: Harmonia Caelestis - Dulcis Jesu
	H. Purcell: Sárga levél - kánon H. Purcell: Pásztorjáték - duett (Pásztor, pásztor)
J. S. Bach: Már nyugosznak a völgyek - korál dallam	
	J. S. Bach: II. Brandenburi verseny - I. tétel téma (8 ütem) J. S. Bach: 15. Kantáta - duett (Ha köd lepi be a tájat...)
A. Corelli: La Folia - téma	J. S. Bach: Parasztkantáta – duett (Üdv rád és házad népére)
G. F. Händel: Csordul a könnyem	
	G. F. Händel: Vízizene (F-dúr szvit) - Air
	A. Vivaldi: A négy évszak - Tél II. tétel
J. Haydn: Szerenád	
	J. Haydn: D-dúr („Londoni”) szimfónia (No. 104) - Menüett (téma)
Ej, haj, gyöngyvirág	
	W. A. Mozart: Varázsfuvola: A bűvös csengettyű - Pamina és Papageno kettőse W. A. Mozart: A-dúr zongoraszonáta (K. 331) I. tétel (téma) W. A. Mozart: Requiem - Lacrymosa
W. A. Mozart: Figaro házassága c. opera - Figaro F-dúr kavatinája	
W. A. Mozart: Vágyódás a tavasz után	
L. van Beethoven: A tarisznyás fiú dala (Mormotás fiú dala)	
	L. van Beethoven: Urián földkörüli utazása L. van Beethoven: D-dúr Hegedűverseny - III. tétel (téma)
	L. van Beethoven: V. („Sors”) c-moll szimfónia - II. tétel (főtéma)
L. van Beethoven: IX. szimfónia - IV. tétel - Örömóda (lehetőség szerint eredeti nyelven)	L. van Beethoven: IX. szimfónia - IV. tétel - Örömóda (eredeti nyelven)
F. Schubert: Hová? - 1. rész	
	F. Schubert: A molnár virágai
	F. Schubert: h-moll („Befejezetlen”) szimfónia - I. tétel - főtéma és melléktéma
Erkel Ferenc: Hunyadi László - Meghalt a cselszövő	Erkel Ferenc: Bánk bán - Keserű bordal Liszt Ferenc: Les Préludes - két választott téma Liszt Ferenc: Krisztus oratórium - O filii et filiae
G. Verdi: Nabucco - Rabszolgák kórusa - részlet	

(16 ütem)	
	G. Verdi: Requiem - Lacrymosa
	B. Smetana: Moldva - a folyó témája
M. P. Muszorgszkij: Egy kiállítás képei - séta téma	
Gaudeamus igitur	
	A. Dvořák: e-moll („Újvilág”) szimfónia (Op. 95) - II. és IV. tétel fő témái
	C. Debussy: Három noktürn; Felhők - témák
M. Ravel: Bolero - a téma első része	
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus - Zsoltár dallam	
Kodály Zoltán: Galántai táncok - rondó téma	
	Kodály Zoltán: Bicinium (szabad válogatás szerint) Kodály Zoltán: Őt tantum ergo - Pange lingua
Bartók Béla: Magyar képek I. tétel - Este a székelyeknél (két téma)	Bartók Béla: Concerto - egy választott téma
	Bartók Béla: Ne menj el!
	Bartók Béla: Levél az otthoniakhoz
Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára - Bevezető (16 ütem); V. ajtó (Judit első megszólalásának végéig)	
	I. Sztarvinszkij: Petruska - I. és IV. rész témái
G. Gershwin: Porgy és Bess című opera - Porgy dala	Ligeti György: Ha folyóvíz volnék - kánon

A ZENEFELISMERÉS HANGZÓ ANYAGA

Középszint	Emelt szint
Népi hangszerek felismerése, megnevezése: furulya, duda, citera, tekerő, cimbalom, tárogató, népi zenekar.	
O. Lassus: Visszhang	
T. L. de Victoria: Ave Maria	
G. P. da Palestrina: Missa Papae Marcelli - Kyrie	G. P. da Palestrina: Missa Papae Marcelli
	Bakfark Bálint: Lantfantázia
Tinódi Lantos Sebestyén: Egervár viadaljáról való ének és Egri históriának summája	
H. Purcell: Dido és Aeneas (Dido búcsúja)	
	Esterházy Pál: Harmonia Caelestis (Dormi Jesu, Jesu dulcedo)
A. Vivaldi: A négy évszak (Tavaszi I. tétel, Tél - II. tétel)	A. Vivaldi: A négy évszak (Tavaszi I. tétel, Ősz I. és III. tétel, Tél - II. tétel)
J. S. Bach: h-moll szvit (Rondeau, Badinerie)	J. S. Bach: h-moll szvit
J. S. Bach: Máté passió (Nytókórus)	
J. S. Bach: II. Brandenburgi verseny - I. tétel	J. S. Bach: II. Brandenburgi verseny
G. F. Händel: Messiás (Halleluja kórus)	
A. Corelli: La Folia	

J. Haydn: „Oxford” szimfónia (No. 92) IV. tétel	
J. Haydn: Kaiser „Császár” kvartett - II. tétel	
W. A. Mozart: Figaro házassága c. opera - Figaro F-dúr kavatínája	
W. A. Mozart: Requiem - Lacrymosa	W. A. Mozart: Requiem - Requiem és Kyrie, Dies irae, Lacrymosa
L. van Beethoven: V. c-moll „Sors” szimfónia - I. tétel	
	L. van Beethoven: D-dúr hegedűverseny - III. tétel
F. Chopin: a-moll mazurka (Op. 17/4)	
F. Schubert: Erbkönig (A rémkirály) Liszt Ferenc: Les Préludes	Liszt Ferenc: Krisztus oratórium (Tu es Petrus) Liszt Ferenc: XV. magyar rapszódia
Erkel Ferenc: Bánk bán (Keserű bordal; Hazám, hazám)	
Erkel Ferenc: Hunyadi László (Meghalt a cselszövő, Palotás)	
	G. Verdi: Requiem - Lacrymosa
G. Verdi: Nabucco - Rabszolgák kara	
	R. Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok - Nytány
	B. Smetana: Moldva
M. Muszorgszkij - M. Ravel: Egy kiállítás képei	
	A. Dvořák: e-moll („Újvilág”) szimfónia
	C. Debussy: Három noktürn
M. Ravel: Bolero	
Bartók Béla: Concerto - IV. tétel	Bartók Béla: Concerto
Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára - (V. és VI. ajtó)	
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus	
Kodály Zoltán: Galántai táncok - rondótéma	
	I. Sztravinszkij: Zsoltárszimfónia III. tétel; Petruska
G. Gershwin: Rhapsody in Blue	
C. Orff: Carmina Burana - O, Fortuna, Semper crescis, In taberna	
L. Bernstein: West Side Story (Tonight, America)	
	Steve Reich: Zene 18 zenészre

SZAKKIFEJEZÉSEK

Az alábbi szakkifejezések és fogalmak a részletes vizsgakövetelmények anyagát képezik.
A **vastagon szedett** kifejezések **az emelt szint** követelményeihez tartoznak.

a cappella

a tempo

accelerando

adagio

alaphang

aleatória

alla breve

allegro

allemande

alt

alteráció

álzárlat

ambitus

andante

arany metszés

ária

atonalitás

attacca

autentikus zárlat

ballada

bariton

basso continuo

basszus

bicinium

bitonalitás

bolgár ritmus

bővített hármashangzat

bruitizmus

cantus firmus

coda

concerto

concerto grosso

crescendo

da capo

dalciklus

dalforma

daljáték

decrescendo

dinamika

divertimento

dodekafónia

dolce

domináns

dór

duett

duó

dúr

dzsessz

egészhangú skála

egynemű kar

előjegyzés

enharmónia

eol
expozíció
expresszionizmus
férfikar
folklorizmus
forte
fríg
fúga
giusto
gyermekkar
hangköz
hangnem
hangnevek
hangsor
hangszercsoportok
hangzat
hexachord
homofon
imitáció
improvizáció
induló
instrumentális
intermezzo
kadencia (népzene)
kadencia (műzene)
kamarazene
kánon
kantáta
kidolgozás
korál
Köchel-jegyzék
kromatika
kvartett
kvintett
kvintkör
largo
legato
lento
líd
Lied
lokriszi
madrigál
maggiore
mazurka
melizma
metronóm
metrum
mezzoforte
mezzopiano
mezzoszoprán
minore
mise
mixolíd
mixtúra
moderato

moll
motetta
neoklasszicizmus
neuma
nőiakar
nyitány
opera
opus
oratórium
orgonapont
organum
ostinato
parlando
partitúra
passacaglia
passió
pentachord
pentatónia
periódus
piano
plagális zárlat
polifon
preludium
presto
quodlibet
recitativo
refrén
repetitív zene
ritornello
rondó
rubato
scherzo
sostenuto
spirituálé
staccato
szekvencia
szériális zene
szextett
szillabikus
szimfónia
szimfonikus költemény
szonáta
szoprán
szubdomináns
szűkített hármashangzat
szvit
tenor
tercett
tonika
tranquillo
trió
tritonus
tutti
ungaresca
unisono
variáció

vegyeskar
verbunkos
vokális
vonósnégyes
zárlat

EMBERISMERET ÉS ETIKA

Az érettségi vizsgán számonkérhető tudásanyag mindkét szinten szervesen illeszkedik a kerettantervhez, valamint az általános érettségi követelményekhez. A két szinten azonban a vizsga felépítése lényeges különbséget mutat. Bár mind a két szinten megjelennek írásbeli és szóbeli követelmények, ezek jellege azonban nagymértékben különbözik egymástól.

A középszintű Emberismeret és etika oktatás nem a filozófiai etika fogalomrendszerének vagy az etikátörténet tárgyi ismeretanyagának elsajátíttatását célozza meg. A képzés inkább a szemléletformálásra, a problémaérzékenység elmélyítésére összpontosít. Ezért az értékelésben is arra helyezük a hangsúlyt, mennyire képes a vizsgázó konkrét élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok értelmezése, elemző feldolgozása során alkalmazni a tanultakat. Ennek megfelelően a vizsgakövetelmények teljesítése önálló munkát, a tárgy kreatív, személyes meggyőződésen alapuló megközelítését igényli. Középszinten a vizsga írásbeli részét a vizsgázók egyéni projektek készítésével teljesítik. A projektvizsga témái központilag kerülnek meghirdetésre, s a vizsgázók e megadott témakörökön belül választhatnak. A vizsgázók ugyanakkor a szóbeli vizsgán esetelemzések során tesznek tanúbizonyságot az általuk megtanultak alkalmazásáról. A szóbeli vizsga másik eleme az egyéni projekt munka megvédése a vizsgabizottság előtt.

Az emelt szintű vizsga írásbeli és szóbeli vizsgán elvárjuk a vizsgázóktól - akik vélhetően ezen a területen kívánnak továbbtanulni -, hogy a kerettantervi követelményrendszer mélységében ismerjék a filozófia, illetve etika alapvető fogalomrendszerét, valamint az etikátörténet alapvető tárgyi ismeretanyagát. Az emelt szinten az írásbeli vizsga esszékérdésből és kisebb esetelemzésekből áll, míg a szóbelin a megadott tételsor alapján vizsgáznak, ami alkalmat ad elméleti felkészültségük, valamint az etika alapkérdéseiben szerzett jártasságuk bemutatására.

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A megjelölt kompetenciák mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán megjelennek.

A) KOMPETENCIÁK

Az ismeretszerzés és feldolgozás eljárásai

Tematikus tájékozódás a nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (hol, milyen formában lelhető fel, követhető nyomon egy-egy etikai téma megjelenése). Különböző filmek, fotók, tárgyi emlékek, irodalmi szövegek, műalkotások újságok, történelmi dokumentumok, vallási rítusok, tudományos nézetek, társas kapcsolatok, metakommunikatív jelzések, hagyományok, népszokások, temetkezési kultúrák, öltözködés stb. hogyan mutatják be egyes korok morális viszonyait, szokásait.

- Az absztrahálás képessége
- A hétköznapi, mindennapi moralitás és az etikai gondolkodásmód megkülönböztetése, az egyéni, mindennapi probléma általános szintű megfogalmazása.
- Az egyén és a társadalom moralitásának megkülönböztetése.
- A különböző korok tudományának, művészetének, filozófiájának, erkölcsének és etikájának (etikáinak) összehasonlítása, találkozási pontjainak felismerése.

- Az értelmezés képessége
- Az információforrások értelmezése, összehasonlítása, megítélése következtetések levonása.
- Szövegértés és értelmezés, szövegalkotás. Ez magában foglalja, hogy a szövegek ismerete és az olvasó előzetes ismerete összekapcsolódik.
- Komplex ismeretek (globalitás, holisztikus szemlélet) alapján elemzés.
- Az érvelés képessége, a vitakészség
- Logikus, koherens, lineáris szövegalkotás.
- Különböző erkölcsi álláspontok megkülönböztetése.
- Önálló kérdésfeltevés és véleményalkotás, ítélőképesség.
- Párbeszéd képessége, mások szempontjainak - előismeretének, érintettségének, céljának figyelembe vétele.
- Másokkal való együttműködés.
- A testbeszéd jelentőségének ismerete.

B) TÉMAKÖRÖK

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Az etika megalapozása	Jó és rossz fogalmának etikai értelmezése. Az erkölcsi gondolkodás fejlődése. Hagyomány, szokás, erkölcs, törvény. Értelmezze ezeket a fogalmakat: meggyőződés, hit, kétely, nyitottság, türelem, előítélet	Ismertesse a modern természetjogi, illetve emberi jogi álláspont lényegét. Ismertesse az utilitarizmus erkölcsfilozófiai álláspontját.
		Tegyen különbséget kötelesség- és céletikák között. Tegyen különbséget formális és materiális etikai érvelésmód között.
		Magyarázza el, mi az értelme az univerzalizálhatóság követelményének a kanti kategorikus imperatívusz és a kortárs etikai elméletek esetében.
		Hogyan jelenik meg az erkölcsi döntés személyessége és a felelősség kérdése az egzisztencialista, illetve fenomenológiai irányzatok felfogásában?

2. Az erények és a jellem	Ismertesse az erkölcsi személyiség kialakulásának folyamatát az egyén szocializációja során, a példa- és szabálykövetéstől a tudatos meggyőződésen alapuló lelkiismereti döntésig. Mutassa be az európai civilizációban legáltalánosabban elfogadott alapértékeket. Ismertesse a velünk született adottságok, a körülmények, a felelősség, a helyes önismeret, az önfegyelem és az önnevelés szerepét a jellem fejlődésében. Értelmezzen és értékeljen megadott konkrét értékkonfliktusokat szándék és következmény szempontjából.	Magyarázza meg, mit értünk az ember történetiségén. Ismertessen néhány elméletet az ember szabadsága és meghatározottsága közötti összefüggésre. Tegyen különbséget a szabadság fogalmának politikai és etikai értelme között. Példák segítségével mutasson be különböző szabadságfelfogásokat. Ismertesse az erény és a mérték fogalom jelentőségének megítélésében végbement változásokat az erkölcsi gondolkodás történetében.
	Értékelje az őszinteség erkölcsi jelentőségét.	
3. Társas kapcsolatok	Mutassa be a versengés, illetve a kölcsönös segítség jelentőségét a természetben és a társadalomban. Értelmezze a szülő-gyermek kapcsolat jellegzetes erkölcsi helyzeteit.	Mutassa be, miként jelenik meg az ember bűnössége és jóra való vágya a zsidókeresztény hagyományban. Hasonlítsa össze, miként oldják fel a rossz tapasztalata és az erkölcsi világrendbe vetett hit közti ellentmondást a nagy világvallások. Foglaljon állást, mennyiben jelent önkorlátozást, mennyiben önkiteljesedést a mások iránti kímélet és részvét, a másokért hozott áldozat. Miként szolgálja a szeretetkapcsolat az én felfedezését, illetve meghaladását?
	Keressen és értelmezzen példákat a házasság erkölcsi konfliktusaira. Értelmezze az ösztönök, az érzelmek és az erkölcsi tudatosság szerepét a nemi párkapcsolatban.	
4. Erkölcs és társadalom	Tegyen különbséget erkölcs és jog között. Foglaljon állást az emberi alapjogok és kötelességek természetéről folyó vitában.	Hasonlítsa össze a társadalmi igazságosságról alkotott, egymással ellenkező felfogásokat.
	Érveljen a szólás szabadsága, illetve korlátozása mellett és ellen.	
	Keressen példát az egyéni lelkiismeret, a család és a társadalom/állam illetékessége közötti lehetséges konfliktusokra.	

	Értelmezzen a gazdasági érdekek és erkölcsi értékek ellentmondására, illetve összhangjára vonatkozó megadott példákat. Milyen kulturális hagyományok érvényesülnek a munkaerőköles területén.	
	Ismertesse a hazaszeretet erkölcsi megítélésében kialakult főbb álláspontokat és érveket.	
	Jellemezze a más közösségekkel, illetve a társadalmi kisebbségekkel kapcsolatos etikus magatartás főbb vonásait.	
5. Vallás és erkölcs	Értelmezze az ember megkülönböztetett léthelyzetét és felelősségét az Ó- és Újszövetség alapján. Értelmezze a szeretet jelentőségét a zsidó-keresztény hagyományban, és ennek hatását az európai erkölcsi gondolkodásra. Értelmezze a személyes gondviselésbe vetett hit szerepét az individuális etika kibontakozásában.	Mutasson be vallás és erkölcs viszonyával kapcsolatos álláspontokat. Mutassa be a világvallások álláspontját a természethez való viszony, a törvénytisztelet tekintetében.
6. Korunk erkölcsi kihívásai	Ismertessen néhány, a tudományos-technológiai változásokkal kapcsolatos erkölcsi problémát.	Milyen erkölcsi feltételei vannak egy fenntartható természeti és társadalmi állapot megteremtésének.
	Ismertesse, milyen tényezők hatására vált a női és férfi szerepek kérdése közéleti témává korunkban. Mutassa be a pazarló gazdálkodás néhány környezeti, társadalmi, és kulturális következményét.	
	Ismertesse, milyen etikai dilemmákat vet fel az ember-állat viszony, értelmezze ezeket az állattartás és az állatok hasznosításának különféle területein.	Fejtse ki véleményét, korunkban miért és mennyiben merült fel a jövő nemzedékek iránti felelősség újraértelmezésének igénye.

FILOZÓFIA

A vizsgázónak a követelményrendszerben és a vizsgaleírásban meghatározott módon az alábbi ismereteit és képességeit kell bizonyítania:

- a hétköznapi és a filozófiai gondolkodásmód megkülönböztetése;
- a tartalmi követelményekben meghatározott alapismeretek elsajátítása;
- a tanult filozófiai alapfogalmak, szakkifejezések alkalmazása;
- a logikus érvelés, a következtetések világos nyelvi formában való előadása;
- eredeti forrásból merített rövid filozófiai szövegek értelmezése;
- a különböző filozófiai álláspontok megkülönböztetése;
- a kiemelt korszakok művészete, tudománya és filozófiája találkozási pontjainak felismerése.

Az emelt szintű filozófia érettségi vizsgán ezen túlmenően az alábbi ismeretek és képességek meglétét kell bizonyítania a vizsgázónak:

- hétköznapi problémák filozófiai szinten való megfogalmazása;
- a tartalmi követelményekben meghatározott alapismeretek elsajátítása;
- a tanult filozófiai alapfogalmak, szakkifejezések alkalmazása és többretegű értelmezése;
- az önálló kérdésfeltevés és véleményalkotás képessége;
- egy meghatározott filozófiai problémára adott különböző válaszok összehasonlítása;
- a válaszok sokféleségében való kronológiai tájékozottság.

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. FILOZÓFIAI PROBLÉMÁK

	Középszinten kötelező és választható filozófiai problémák	Emelt szinten kötelező filozófiai problémák
1	Mi a filozófia?	Mi a filozófia?
2	A létre vonatkozó kérdés	A létre vonatkozó kérdés
3	A test-lélek probléma	A test-lélek probléma
4	Megismerhetőség, igazság, bizonyosság	Megismerhetőség, igazság, bizonyosság
5	Az én problémája	Az én problémája
6	A végesség emberi problémája	Végesség és végtelenség
7	Vallásfilozófiai kérdések	Vallásfilozófiai kérdések
8	Etikai problémák	Etikai problémák
9	A szabadság kérdése	A szabadság kérdése
10	Választható	Az esztétikai érték problémája
11	<i>Az idő filozófiai értelmezése</i>	Az idő filozófiai értelmezése
12	<i>A környezet- és bioetika problémái</i>	A környezet- és bioetika problémái
13	<i>Globalizáció és társadalom</i>	Globalizáció és társadalom

Középszinten kötelező filozófiai problémák: 1-9., **kötelezően választandó egy** probléma a 11-13. közül.

Filozófiai problémákhoz rendelhető filozófusok, korszakok, irányzatok és ajánlható művek

Emelt szinten csak a középszintet meghaladó követelmények találhatók a részletes követelményekben.

A **Filozófiai problémák** részletes tartalmi követelményeinek leírása során **vastagon szedett dőlt betűkkel** jelöljük a kötelező filozófusok, korszakok és irányzatok nevét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Mi a filozófia?		
Filozófusok, irányzatok	<i>Platón, Arisztotelész, Kant, Jaspers, Wittgenstein, Deleuze-Guattari, Ventos</i>	<i>Platón, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes, marxizmus, Bécsi Kör, Carnap, Heidegger, Rorty</i>
A probléma megközelítése	<i>Eltérő felfogások a filozófia mibenlétéről (tudomány, nem tudomány); tárgyáról, kérdésfelvetéseiről. A filozófia, a szaktudományok, a vallás és a művészetek közös és eltérő sajátosságai. Antik görög filozófia: a filozófia mint életforma, tudományok művelése és lélekterápia. Platón: a filozófia szerepe a nevelésben, az állami életben; a filozófusok az örök létezők és az igazság kutatói; Arisztotelész: a metafizika „az első okok tudománya”; a bölcsességszerető, szemlélődő életmód értéke; Kant: a filozófia négy fő kérdése, a kritikai filozófia; Jaspers: a filozófia forrásai: rácsodálkozás, kételkedés, bizonytalanságérzet, valódi kommunikációra törekvés; Wittgenstein: a filozófia mint tevékenység célja a gondolatok logikai tisztázása, a köznapi nyelv elemzése; Deleuze-Guattari: a filozófus a bölcsesség barátja, új fogalmak teremtője; Ventos: a filozofálás feltétele a „tisztán nem látás” beismerése, „merj nem tudni”.</i>	<i>Platón: a filozófusok szerepe az igazságos állam megvalósításában; Szent Ágoston: „hiszek, hogy érthessek” elve; Aquinói Szent Tamás: értelmi és hitigazság; Descartes: fa-metaphora; marxizmus: a világ értelmezésére és megváltoztatására törekvés; Bécsi Kör: a természettudományok nyelvének logikai elemzése, ideális tudományos nyelv konstruálása; Carnap: a metafizikai állítások látszatállítások, érzelmek kifejezései; Heidegger: a metafizikai kérdés kettősége; Rorty: az ismeretelmélet-központú filozófia kritikája, a filozófus diskurzusok közötti közvetítő szerepe.</i>
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/	Jaspers: Bevezetés a filozófiába	Platón: Állam, Hetedik levél

műrészletek	(részletek)	(részletek).
	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).	Carnap: A metafizika kiküszöbölése... (részletek).
	Deleuze-Guattari: Mi a filozófia? (részletek).	Heidegger: Mi a metafizika?
	X. R. de Ventos: Minek filozofálni? (részletek).	Rorty: Esetlegesség, irónia és szolidaritás (részletek).
1.2. A létre vonatkozó kérdés		
Filozófusok, irányzatok	Preszókratikusok: Parmenidész, Hérakleitosz, Platón, Arisztotelész, Szent Ágoston, Descartes, Kant, Bécsi Kör, Heidegger	Preszókratikusok, neoplatonizmus, Locke, Berkeley, Schopenhauer, Bécsi Kör, Heidegger, Sartre, Quine
A probléma megközelítése	Preszókratikusok: az arkhé és a logosz, a létező és a lét; Platón: az állandó megragadása a változó dolgokban, az ideák világa; Arisztotelész: a létező és a lényeg szétválasztásának kritikája, a szubsztancia keletkezése és létezése; Szent Ágoston: a rossz mint léthiány; Descartes: Isten, a gondolkodó és a kiterjedt dolog mint szubsztanciák; Kant: a jelenségvilág és a magukban lévő dolgok világa; Bécsi Kör: a metafizikai állítások értelmetlensége; Heidegger: a metafizika kritikája; a létre vonatkozó kérdés újbóli feltétele.	Preszókratikusok: dinamikus és statikus létfelfogás; neoplatonizmus: emanáció, Egy - Szellem - Lélek; Locke: a kiterjedt szubsztancia mint a minőségek megismerhetetlen hordozója; Berkeley: a kiterjedt (anyagi) szubsztancia fogalmának kritikája, létezni annyi mint érzékelni vagy érzékelve lenni (esse est percipi); Schopenhauer: a magánvaló dolog és a jelenség, akarat, képzet; Bécsi Kör: a metafizika kiküszöbölése, értelmes- és látszatállítások; Heidegger: a létnek a rejtőzködésből való kilépése, az igazság a lét elrejtetlensége, feltárultsága, a létet feltáró művészet; Sartre: lét, semmi, szabadság, Quine: a „mi van?”-problémája.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/műrészletek	Hérakleitosz: Töredékek B1.	Locke: Értekezés az emberi értelemről (részletek).
	Parmenidész: B8. 1-61.	Carnap: A metafizika kiküszöbölése... (részletek).
	Platón: Állam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Heidegger: Mi a metafizika?; A műalkotás eredete (részletek).
	Heidegger: Lét és idő (részletek).	Sartre: A lét és a semmi (részletek).
		Quine: A tapasztalattól a

		tudományig (részletek).
1.3. A test-lélek probléma		
Filozófusok, irányzatok	<i>Platón, Arisztotelész, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes</i>	<i>Spinoza, Davidson</i>
A probléma megközelítése	A test és lélek dualizmusa, eltérő felfogások a különbségükről és a kapcsolatukról.	<i>Spinoza: a test-lélek dualizmus monista megszüntetése; elmefilozófia: a test és lélek problematika 20. századi megközelítésben; Davidson: a fizikai és a mentális jelenségek közötti viszony, az anomáliás monizmus álláspontja.</i>
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, ismeretelmélet, etika, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Platón: Állam (részletek).	Spinoza: Etika (részletek).
	Descartes: Elmélkedések az első filozófiáról (részletek).	Dennett: Micsoda elmék (részletek).
		Davidson: Mentális események (részletek).
1.4. Megismerhetőség, igazság, bizonyosság		
Filozófusok, irányzatok	<i>Preszókratikusok, Platón, Arisztotelész, sztoicizmus, szkepticizmus, Aquinói Szent Tamás, F. Bacon, Descartes, Locke, Kant, Comte, pozitívizmus, analitikus filozófia, Bécsi Kör, Popper, Wittgenstein</i>	<i>Preszókratikusok, szkepticizmus, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Comte, pozitívizmus, Bergson, Husserl, fenomenológia, analitikus filozófia, Bécsi Kör, Popper, Kuhn, Lakatos Imre, posztmodern</i>
A probléma megközelítése	<i>Preszókratikusok: Herakleitosz, Parmenidész: vélekedés és igazi tudás; szofisták: a világról való beszéd és gondolkodás; Platón, Arisztotelész: a megismerés és az ismeret mibenléte; sztoicizmus, szkepticizmus: biztos ismeret a külvilágról, igazságkritérium; Aquinói Szent Tamás: hit és tudás viszonya; F. Bacon: a megismerés akadályai a „ködképek”; Descartes, Locke: biztos</i>	<i>Preszókratikusok: a létező nyelvi megközelítése, a létige egzisztenciális és kopulatív használata; szkepticizmus: az igazság kritériumának tagadása, az ítéletek felfüggesztése (epokhé), szkeptikus érvelési módok; Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás: Isten a megismerés és az erkölcsiség alapja; a középkor filozófusai: univerzália-vita; Comte, pozitívizmus: teológiai, metafizikai és pozitív stádium; Bergson: a valóság</i>

	ismeretelméleti kiindulópont keresése, tapasztalat és értelem, racionalizmus és empirizmus, módszeres kétely; Kant: „kopernikuszi fordulat”; Comte/ pozitívizmus: az elméletalkotás stádiumai; Bécsi Kör, Popper: a kijelentések logikai elemzése és igazolhatósága; Wittgenstein: nyelv és valóság, az elmondható és a kimondhatatlan, a beszéd mint tevékenység és az életforma része, nyelvjátékok; Kuhn: a tudományos fejlődés paradigmatis modelleje.	statikus és dinamikus szemlélete, intuitív és fogalmi megismerés, relatív és abszolút ismeret; Husserl: a fenomenológia mint leíró módszer és a priori tudomány; Bécsi Kör: a kijelentések igazságértéke, verifikáció, kumulatív tudományfejlődési modell; Popper: fallibilis tudományfejlődési elmélet, hipotézis, kritikai vizsgálat, falszifikáció; Kuhn: a tudományos kutatásról szóló elmélet újragondolása; Lakatos Imre: tudományos kutatási programok, negatív és pozitív heurisztika; posztmodern: a tudás mint információ és hatalmi kérdés, a metanarratívák megkérdőjeleződése, a diskurzusok integráló szerepe.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, ismeretelmélet, etika, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Parmenidész: <i>B 8. 1-61.</i>	Gorgiasz: A nemlétezőről (részletek).
	Platón: Állam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Comte: A pozitív szellem (részletek).
	F. Bacon: <i>Novum Organum</i> (részletek).	Schlick: A filozófia fordulata (részletek).
	Descartes: <i>Elmélkedések az első filozófiáról</i> (részletek).	Lakatos Imre: Bizonyítások és cáfolatok (részletek).
	Kant: <i>A tiszta ész kritikája.</i> Bevezetés.	Lyotard-Habermas-Rorty: A posztmodern állapot (részletek).
	Wittgenstein: <i>Logikai-filozófiai értekezés</i> (részletek).	H. Putnam: <i>Agyak a tartályban</i> (részletek).
	Kuhn: <i>A tudományos forradalmak szerkezete</i> (részletek).	
1.5. Az én problémája		
Filozófusok, irányzatok	Descartes, Locke, Kant, Schopenhauer, Kierkegaard, Heidegger, egzisztencializmus, Sartre, Camus	Hume, német idealizmus, Schopenhauer, Kierkegaard, Heidegger, Tengelyi László
A probléma	<i>Antropológiai fordulat az újkori</i>	<i>Hume: az Én azonossága melletti</i>

megközelítése	<i>filozófiában: az ember mint megismerő, gondolkodó lény. Descartes: gondolkodó és kiterjedt dolog; Locke: az én határai, memória-argumentum; Kant: empirikus és transzcendentális én, etikai megközelítés, cselekedni és akarni képes én; Schopenhauer: az individuum és a világ viszonya, élet, szenvedés, halál; Kierkegaard: az individuum létezése, választás, szorongás, a hit és a létezés paradoxonjai, esztétikai, etikai, vallási stádiumok; Heidegger: a létre vonatkozó kérdés újbóli felvetése, a lét és a létező; egzisztencializmus, Sartre: az emberi lét problémáinak megvilágítása az egyéni léten keresztül, egzisztencia és esszencia, szabadság, választás, felelősség; Camus: az emberi lét abszurditása.</i>	filozófiai érvek kritikája és az emlékezet mint a személyiség azonosságának alapja; német idealizmus: a szubjektum (Én) és a világ viszonya; Schopenhauer: az individuum és a világ viszonya; Kierkegaard: az egzisztencia egzisztálása, a „szerencsétlen individuum”, az ismétlés; Heidegger: jelenvaló lét, világban-való-lét, szorongás, halálhoz viszonyuló lét, időbeli lét, Tengelyi László: az önazonosság kérdése a narratív identitás szemszögéből, a megélt sors és az elbeszélte történet.
Filozófiai diszciplínák	Ismeretelmélet, lételmélet, etika, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Descartes: Elmélekedések az első filozófiáról (részletek).	Kierkegaard: Vagy-vagy. Az ismétlés (részletek).
	Kierkegaard: Félelem és rettegés (részletek).	Heidegger: Lét és idő. Bevezetés.
	Sartre: Mi az egzisztencializmus?; Egy vezér gyermekora. A fal (novellák).	Tengelyi László: Élettörténet és sorseseemény (részletek).
	Camus: A lázadó ember. Sziszüphosz mítosza.	

1.6. A végesség emberi problémája		1.6. Végesség és végtelenség
Filozófusok, irányzatok	Platón, Aquinói Szent Tamás, Descartes, egzisztencializmus, Heidegger	Preszókratikusok, Kant, Hegel, Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger
A probléma megközelítése	Platón: a halál a test és lélek szétválása, halandó test és halhatatlan lélek; Aquinói Szent Tamás: a véges és a végtelen	Preszókratikusok: apeiron; Kant: a világ térben és időben véges és végtelen volta, antinómia; Hegel: a véges és a

	ellentéte, a végtelen lét és a véges létező viszonya, az ember vágyódása a végtelen és a tökéletesség iránt; Descartes : Isten mint végtelen, örökkévaló, mindenható szubsztancia; az ember mint kiterjedt és gondolkodó szubsztancia; egzisztencializmus : az individuum létezése, az időbeli és az örök az emberi létezésben; Heidegger : halálhoz viszonyuló lét.	végtelen szellem ellentétének megszűnése (Abszolút Szellem), az ember végessége; Kierkegaard : a végtelen és a véges az emberi létezésben; Nietzsche : az életet beteljesítő halál; Heidegger : az ember végessége lételméleti megközelítésben, a halál a létezőnek a végre irányuló léte, a halál színe előtt való lét az ember tulajdonképpeni létformája.
Filozófiai diszciplínák	Lételmélet, ismeretelmélet, etika, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae (részletek).	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).
	Descartes: Elmélkedések az első filozófiáról (részletek).	Nietzsche: Így szólott Zarathustra (részletek).
		Heidegger: Lét és idő (részletek).

1.7. Vallásfilozófiai kérdések

Filozófusok, irányzatok	<i>Canterbury-i Szent Anzelm, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes, Nietzsche, Sartre, Molnár Tamás</i>	Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Kant, Kierkegaard, Wittgenstein
A probléma megközelítése	Isten létezése, istenérvek; a rossz eredete; filozófiai és vallási istenképek. <i>Canterbury-i Szent Anzelm</i> : ontológiai istenérv; <i>Szent Ágoston</i> : a rossz mint léthiány és bűn, az ember szabad akarata; <i>Aquinói Szent Tamás</i> istenbizonyítékai; az antik filozófia és a keresztény teológia kapcsolata; Descartes : Isten mint végtelen, örökkévaló és mindenható szubsztancia, istenbizonyítékok; Nietzsche : „Isten halott”; Sartre : az ember lényege nincs előzetesen meghatározva, nincs Isten; <i>Molnár Tamás</i> : elérhetetlen, immanens, transzcendens és személyes Isten.	Hit és tudás; Szent Ágoston : „hiszek, hogy érthessek” elve; Aquinói Szent Tamás : értelmi- és hitigazság; Kant : a tudomány határai, a tiszta ész nem szólhat a tapasztalaton túli dolgokról, az istenérvek kritikája és a morális istenérv; Kierkegaard : a hit és a létezés paradoxonjai, etikai és vallási stádium; Wittgenstein : az elmondható és a kimondhatatlan.
Filozófiai diszciplínák	Vallásfilozófia, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika, tudományfilozófia, logika.	

Ajánlott művek/ műrészletek	Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae. Vajon van-e Isten? (részletek).	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).
	Nietzsche: A vidám tudomány 125.; Így szólt Zarathustra I. (részletek).	Kierkegaard: Félelem és rettegés (részletek).
	Molnár Tamás: Filozófusok Istene (részletek).	Wittgenstein: Logikai-filozófiai értekezés (részletek).
1.8. Etikai problémák		
Filozófusok, irányzatok	<i>Szókratész, Platón, Arisztotelész, epikureizmus, sztoicizmus, szkepticismus, Szent Ágoston, Kant, Nietzsche, egzisztencializmus, Sartre, Sandel</i>	<i>Preszókratikusok, Platón, Arisztotelész, Spinoza, Kant, J. S. Mill, Nietzsche, analitikus filozófia, emotivizmus, Rawls, MacIntyre, Searle, Habermas</i>
A probléma megközelítése	<i>Az erkölcsi értékek világa: eltérő megközelítések a léttel való kapcsolatáról. Szókratész: a jó tudása és az erényes cselekedet, daimonion; Platón: a jó ideája, az erények és a lélekreszek; Arisztotelész: az etikailag helyes cselekvés és a boldogság (eudaimonia), az erkölcsi erény (areté) mint „két szélsőség közötti közép”; epikureizmus, sztoicizmus, szkepticismus: hédoné, ataraxia, apatheia, epokhé, szabadság; Szent Ágoston: Isten mint a legfőbb jó, a rossz mint hiány, a szabad akarat és a bűn; Kant: Mit kell tennem?, hipotetikus és kategorikus imperatívusz, morális és legális cselekvés; Nietzsche: minden érték átértékelése, Isten halott, az értékteremtő ember; egzisztencializmus, Sartre: szabadság, választás, felelősség; Sandel: erkölcsfilozófiai irányzatok válaszai korunk erkölcsi dilemmáira.</i>	Univerzalizmus és relativizmus; szofisták: phüszisz, nomosz; Platón: igazságosság az államban és az egyes emberben; Arisztotelész: az erény mint „hozzánk viszonyított közép”; <i>Spinoza</i> racionalista etikája és „Isten értelmi szeretete”; Kant: a tiszta gyakorlati ész posztulátumai: halhatatlan lélek, szabadság, Isten léte; <i>J. S. Mill:</i> utilitarizmus, az erkölcsileg helyes cselekvés; Nietzsche: az erkölcsi jó és rossz, az úri és a szolga morál, ressentiment; <i>metaetika/ emotivizmus:</i> az értékítéletnek nincs logikai igazságértéke; az erkölcsi állítások érzelmeink kifejezései; <i>Rawls:</i> kapcsolódás a kanti hagyományhoz, a méltányosságként felfogott igazságosság; <i>MacIntyre:</i> visszatérés az arisztotelészi hagyományhoz; <i>Searle:</i> az erkölcsi parancsok mögött értékítéletek vannak; <i>Habermas:</i> a pragmatikai,

		az etikai és a morális kérdésfelvetések különbsége (Mit tegyék?, Mi a jó nekünk?, Mi a jó mindenkinek?)
Filozófiai diszciplínák	Etika, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, politikai filozófia, vallásfilozófia, tudományfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Platón: Állam (részletek).	Nietzsche: A morál genealógiájához (részletek).
	Arisztotelész: Nikomakhoszi Etika II. 5-6.	Rawls: Az igazságosság elmélete (részletek).
	Epikurosz levele Menoikeusznak; Epiktétosz: Kézikönyvecske (részletek).	MacIntyre: Az erény nyomában (részletek).
	Szent Ágoston: Az Isten városáról XII. könyv, 4.	Searle: Hogyan vezethető le a „kell” a „van”-ból? (Tények és értékek).
	Kant: A gyakorlati ész kritikája; Az erkölcsök metafizikája (részletek).	Habermas: A kommunikatív etika III/3.
	Sandel: Mi igazságos ... és mi nem? A helyes cselekvés elmélete és gyakorlata (részletek).	
1.9. A szabadság kérdése		
Filozófusok	<i>Szent Ágoston, Locke, a felvilágosodás gondolkodói, Kant, Hegel, Sartre</i>	<i>Spinoza, Hume, Rousseau, Kant, J. S. Mill, I. Berlin</i>
A probléma megközelítése	<i>Szent Ágoston: a szabad akarat és a bűn, a cselekvési és döntési szabadság, a felelősség, a rossz mint az emberi szabadság helytelen használatának következménye; Locke: az egyén szabadsághoz való joga; a felvilágosodás gondolkodói az ész és az értelem lehetőségeiről és korlátairól, a polgári szabadságról; Kant: az ész nyilvános használatának szabadsága; Hegel: a szabadság kibontakozása a világtörténelemben; Sartre: az egyéni létezés és a szabadság.</i>	<i>Spinoza: a szabad akarat determinista kritikája; Hume: a szabad akarat etikai és a szabadság politikai fogalmának elválasztása; Rousseau: természetjog, társadalmi szerződés, polgári szabadság; Kant: a szabad akarat mint az erkölcsi cselekvés lehetőségi feltétele; J. S. Mill: liberális állam, individuális szabadság és társadalmi pluralitás; I. Berlin: pozitív és negatív szabadság.</i>
Filozófiai diszciplínák	Etika, metafizika, lételmélet, vallásfilozófia, politikai filozófia.	

Ajánlott művek/ műrészletek	Szent Ágoston: Vallomások VII. könyv; A szabad akaratról (részletek).	Kant: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése (részletek).
	Kant: Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?	Rousseau: A társadalmi szerződés, I-II. könyv.
	Sartre: Mi az egzisztencializmus?	J. S. Mill: A szabadságról (részletek).
		I. Berlin: A szabadság két fogalma (részletek).
1.10.		Az esztétikai érték problémája
Filozófusok, irányzatok		Platón, Arisztotelész, Kant, Heidegger, hermeneutika: Gadamer, analitikus filozófia
A probléma megközelítése		<i>Viták a szépségről: alapvető esztétikai minőség (klasszikus esztétika) vagy egyike az esztétikai minőséget jelölő fogalmaknak (analitikus filozófia). Platón: a szép ideája; Platón, Arisztotelész: a művészet mint mimézis eltérő felfogása; Kant: a reflektáló ítélőerő, a szépség megítélésének egyetemes érvényessége, a szép és a fenséges, a szépség mint „az erkölcsi jó szimbóluma”; Heidegger: a létet feltáró művészet; Gadamer: a művészet hermeneutikai elemzése; analitikus filozófia: az esztétikai ítéletek általános kritériumának vitatása.</i>
Filozófiai diszciplínák		Esztétika, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika.
Ajánlott művek/ műrészletek		Platón: Állam; Phaidrosz (részletek).
		Kant: Az ítélőerő kritikája (részletek).
		Heidegger: A műalkotás eredete (részletek).
		Gadamer: Igazság és módszer; A szép aktualitása (részletek).

1.11. Az idő filozófiai értelmezése		
Filozófusok, irányzatok	<i>Arisztotelész, Szent Ágoston, Kant, Bergson, Heidegger</i>	<i>Preszókratikusok, Zénón, Leibniz, Kant,</i>

		<i>Nietzsche, Heidegger, Husserl, Ricoer, Levinas</i>
A probléma megközelítése	Arisztotelész: az idő a változás mértéke, a szubsztancia egyik attribútuma; Szent Ágoston: a szubjektív idő, idődimenziók: múlt, jelen, jövő - emlékezés, cselekvés, várakozás, az idő a lélek kiterjedése; Kant: az idő és a tér mint a priori szemléleti forma; Bergson: a fizikai idő és az élményidő, a tartam; Heidegger: lét és idő, időbeli lét.	Zénón paradoxonjai; Newton és Leibniz vitája az abszolút térről és időről; Kant antinómiatana; Nietzsche: „ugyanannak örök visszatérése”; Heidegger: jelenvaló lét/ittlét, világban-való-lét; Husserl, Ricoer, Levinas: az idő és a másik.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Szent Ágoston: Vallomások (részletek).	Heidegger: Lét és idő (részletek).
	Bergson: Idő és szabadság (részletek).	Nietzsche: A vidám tudomány 341.; Így szólott Zarathustra (részletek).
		Husserl: Előadások az időről (részletek).
1.12. A környezet- és bioetika problémái		
A probléma megközelítése	Felfogások a környezet- és bioetika fogalmáról: az alkalmazott etika egyik ága; interdiszciplináris tudományág. A környezeti problémák vizsgálata - eltávolodás a tisztán tudományos-technikai megközelítéstől a társadalmi, gazdasági, jogi és etikai dimenziók irányába. Az ember és környezete viszonyáról alkotott felfogások: a környezet mint az emberi célok és értékek megvalósításának eszköze és színtere; a környezet önmagában való érték; a természet a maga totalitásában erkölcsi értékkel rendelkezik. Környezetvédelem - a természetvédő, fogyasztói és atomellenes mozgalmak szerepe és hatása (helyi, világméretű szintek). Bioetikai kérdések: abortusz, eutanázia, klónozás, szervátültetés, genetikai beavatkozások – érvek és ellenérvek.	A személy fogalmának szerepe a bioetikában, az antropocentrikus, a biocentrikus és az ökocentrikus etikák felfogása a morális státusszal való rendelkezésről; a genetikai beavatkozások és a személyiség, a társadalmi identitás problémája.
Filozófiai diszciplínák	Etika, lételmélet, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia.	
Ajánlott	Charles Susanne (szerk.): Bioetikai	Kőműves Sándor és Rózsa

művek/ műrészletek	olvasókönyv (részletek).	Erzsébet (szerk.): A személy bioetikai kontextusa (részletek).
	Kovács József: A modern orvosi etika alapjai. Bevezetés a bioetikába (részletek).	Lányi András – Jávor Benedek (szerk.): Környezet és etika (szöveggyűjtemény).
	Tillmann József (szerk.): A későújkor józansága (részletek).	Habermas: A posztnevezeti állapot IV. Érvek az ember klónozása ellen, három válasz.
	Konrad Lorenz: A civilizált emberiség nyolc halálos bűne (részletek).	
	Eco: Egy őrült tudós klónozni akar.	
1.13. Globalizáció és társadalom		
A probléma megközelítése	A globalizáció hétköznapi és tudományos definíciói. A globalizáció folyamatának történeti, közgazdasági, szociológiai, politikai, jogi és etikai megközelítése; pozitív és negatív hatásai az egyénre, a világ különböző térségeire; optimizmus és félelem a globalizálódó világban; egyéni és kollektív felelősség. <i>Fukuyama</i> és <i>Huntington</i> felfogása a kétpólusú világ megszűnése utáni világrendről.	A globalizáció előnyei és hátrányai; a globalizáció folyamatának sajátosságai: globális és lokális, homogenizáció és sokszínűség, nemzetállamon túli kormányzás és nemzetállami szuverenitás; növekvő gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek az országok és a régiók között.
Filozófiai diszciplínák	Etika, politikai filozófia, tudományfilozófia.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember (részletek).	A. Giddens: A globalizáció és a változó világ (In: Szociológia).
	Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása (részletek).	Habermas: A posztnevezeti állapot. Politika eszmék (részletek).
	Rüdiger Safranski: Mennyi globalizációt bír el az ember?	Bayer József: Globális média, globális kultúra (részletek).
	Cséfalvay Zoltán: Globalizáció 1.0 Érvek és ellenérvek (részletek).	Lányi András: A globalizáció folyamata (részletek).

2. FILOZÓFUSOK

KÖZÉPSZINT		EMELT SZINT	
Kötelező (6)	Választható (3)	Kötelező (9)	Választható (4)
			Egy preszókratikus
Platón		Platón	
Arisztotelész		Arisztotelész	

	Szent Ágoston	Szent Ágoston	
	Aquinói Szent Tamás	Aquinói Szent Tamás	
	Bacon		Bacon
Descartes		Descartes	
	Locke		Locke
			Berkeley
	Hume		Hume
			Spinoza
			Rousseau
Kant		Kant	
	Hegel		Hegel
	Marx		Marx
	Comte		Comte
			Mill
	Schopenhauer		Schopenhauer
	Kierkegaard		Kierkegaard
Nietzsche		Nietzsche	
	Bergson		Bergson
			Husserl
	Heidegger	Heidegger	
	Sartre		Sartre
	Bécsi Kör		Bécsi Kör
			Popper
	Kuhn		Kuhn
Wittgenstein		Wittgenstein	
			Egy posztmodern
			Egy magyar filozófus

Megjegyzés: Középszinten a középkorból egy szerző kötelezően választandó.

2. Filozófusok alapvető gondolatainak ismerete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Platón		
Filozófiai problémák	Az állandó megragadása a változó dolgokban, test és lélek, a lélek halhatatlansága, a lélekrészek megfelelése a kardinális erényeknek, az igazi megismerés lehetősége, a jó ideája, az ideális állam, a dialógus mint módszer.	Metafizikai és antropológiai dualizmus, az igazságosság és az ideális állam, a művészet mimetikus jellege, a szép ideája, szerelemfelfogások.
Fogalmak	Idea, részesedés, visszaemlékezés, kardinális erények, boldogság.	Idea (eidosz, ouszia), részesedés (methexis), visszaemlékezés (anamnézis), bölcsesség (phronézis), igazság (alétheia), mimézis.

Ajánlott művek/műrészletek	Allam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Allam VI. 508 c-511 e (Nap- és Vonalhasonlat),
	Allam X. 596 b-597 d (A lét három formája).	Phaidon Bevezetés 70a-77d, Lakoma,
		Szókratész védőbeszéde.
Arisztotelész		
Filozófiai problémák	A létező és a lényeg szétválasztásának kritikája, az anyagforma kettőssége, a szubsztancia keletkezése és létezése, jó és rossz kormányzati formák, az erkölcsi jó, „két szélsőség közötti közép”, erények, fogalom, ítélet, következtetés.	A létező és a lét, mozgás - változás, lehetőség - valóság, mozdulatlan mozgató, a polis és polgárai, a közjó, praktikus, poétikus és teoretikus tudás.
Fogalmak	Metafizika, szubsztancia, erény (areté), boldogság (eudaimónia), zoón politikon, szillogizmus.	Kategória, attribútum, szubsztrátum, univerzálé, genus, potencialitás és aktualitás, katharxis.
Ajánlott művek/műrészletek	Politika (részletek). Nikomakhoszi Etika II. 5-6. 1106 b-1107 a.	Metafizika Z 1029a-1033a (A szubsztancia, a mibenlét, Platón kritikája, a keletkezés és mozgás); Nikomakhoszi Etika I-II. könyv.
Szent Ágoston		
Filozófiai problémák	A boldogság mibenlétének keresése, Isten felé irányuló szeretet, az igazságot kereső ember, lélek és Isten.	A kereszténység világ- és Isten felfogása; Isten a megismerés és erkölcsiség alapja; lineáris idő- és történetfelfogás, a szubjektív idő.
	A rossz mint léthiány; a szabad akarat és a bűn, a rossz mint etikai kérdés.	
Fogalmak	Patrisztika, boldogság, erkölcsi rossz, szabad akarat.	Illumináció, szeretet etika.
Ajánlott művek/műrészletek	Vallomások VII. könyv III-V., VII., XI-XVI.; (a szabad akarat és a rossz kérdései).	Vallomások XI. könyv (a teremtés és idő problémái).
Aquinói Szent Tamás		
Filozófiai problémák	Hit és tudás, értelmi- és hitigazság, az általános fogalmak és az egyedi dolgok, Isten létének öt úton történő bizonyítása, skolasztikus érvelési módszer.	A lét és a létező, Isten mint végtelen létteljesség, anyag - forma, lehetőség - valóság.
Fogalmak	Skolasztika, univerzália-vita, mérsékelt realizmus, kozmológiai istenérvek, immanens- és transzcendens világ, tomizmus.	Létező - lét - lényeg, actus / energieia / valóság - potencia / dűnamisz / lehetőség.

Ajánlott művek/műrészletek	Summa Theologiae, Pars I, Questio I, Art. 1-2.	Summa Theologiae, Pars I, Quaestio I, Art. 3-8; A létezőről és a lényegről 1-2, 6. fejezet.
F. Bacon		
Filozófiai problémák	A természet és az elme újfajta vizsgálata, a megismerés útjában álló akadályok, biztos megismerés, természettudományos módszerek alkalmazása a filozófiában.	
Fogalmak	Empirizmus, racionalizmus, ködképek, indukción.	
Ajánlott művek/műrészletek	Novum Organum (ködképek).	
Descartes		
Filozófiai problémák	Az ismeretek eredete, tapasztalat és értelem, biztos ismeretelméleti kiindulópont keresése, kételkedés, „Gondolkodom, tehát vagyok”- tétel, „világos és elkülönített” belátás, test és lélek dualizmusa, szubsztanciák: gondolkodó és a kiterjedt dolog, Isten; az én mint gondolkodó dolog; istenbizonyítékok.	Antropológiai fordulat, a tudományos kutatás módszertani problémái, fa-metafora, autonóm etika megalapozási kísérlete.
Fogalmak	Racionalizmus és empirizmus, „józan ész”, módszeres kétely, gondolkodó és kiterjedt szubsztancia, velünk született ideák.	A szkepszis és a módszeres kétely, res cogitans és res extensa, clare et distincte, autonóm etika.
Ajánlott művek/műrészletek	Elmélkedések az első filozófiáról (1-3. Elmélkedés).	Értekezés a módszerről (3-4. rész).
Locke		
Filozófiai problémák	Az ismeretek forrása és igazolásának eszközei, tapasztalat és értelem, a velünk született eszmék kritikája, érzékelés és reflexió. A polgári hatalom és a közjó.	A kiterjedt szubsztancia mint a minőségek megismerhetetlen hordozója; elsődleges és másodlagos minőségek; a társadalmi szerződés és a hatalommegosztás elmélete; vallási tolerancia, az állam és az egyház szétválasztásának elve.
Fogalmak	Empirizmus, idea, tabula rasa, társadalmi szerződés elmélet, liberalizmus.	Percepció és reflexió, idea, absztrakció és absztrakt idea.
Ajánlott művek/műrészletek	Értekezés az emberi értelemről II. könyv, I. fejezet, 1-5. § (az ideákról).	(Második) Értekezés a polgári kormányzatról, II.; VII.; XI-XII. fejezet.
Berkeley		

Filozófiai problémák		Ismereteink forrása, tapasztalat és értelem, az ideák csak az elmében vannak, a külvilág anyagi voltának vitatása. A dolgok és tulajdonságaik egy univerzális isteni elme ideái. A kiterjedt (anyagi) szubsztancia fogalmának kritikája: létezni annyi, mint érzékelni vagy érzékelve lenni, az absztrakt ideák locke-i tézisének kritikája, nominalizmus.
Fogalmak		Idea, empirizmus. Létezni annyi, mint érzékelve lenni: (esse est percipi).
Ajánlott művek/műrészletek		Hülasz és Philonusz három párbeszéde (részletek).
		Tanulmány az emberi megismerés alapelveiről. Bevezetés és I. rész 1-24.
Hume		
Filozófiai problémák	Ismereteink forrása a tapasztalat, megszokásokon alapuló hiedelmek és a tudás.	Az Én azonossága melletti filozófiai érvek kritikája; az emlékezet mint a személyiség azonosságának alapja; a szabad akarat etikai és a szabadság politikai fogalmának elválasztása. A kauzalitás mint szubjektív, a megszokáson alapuló asszociációs viszony (a törvények leíró vagy előíró jellege), Hume törvénye.
Fogalmak	Empirizmus, tudás.	Percepció, benyomások és ideák.
Ajánlott művek/műrészletek	Értekezés az emberi természetről (részletek).	Értekezés az emberi természetről I. könyv, Az értelemről, III. I. 1.
		Tanulmány az emberi értelemről, 7. fejezet, 2.
Spinoza		
Filozófiai problémák		Monizmus: Isten: egyetlen szubsztancia (causa sui) és attribútumai (kiterjedés és gondolkodás); a test-lélek dualizmus (Descartes) monista megszüntetése; a kauzalitás mint mindent determináló, objektív, analitikus viszony; a szabad akarat determinista kritikája; racionalista etikája és „Isten értelmi szeretete”.

Fogalmak		Monizmus, dualizmus, causa sui, szubsztancia, attribútum.
Ajánlott művek/műrészletek		Etika I. Istenről.
Rousseau		
Filozófiai problémák		A civilizáció fejlődése és az ember erkölcsi integritása, radikális szakítás a klasszikus természetjogi tradícióval, a polgári szabadság, a közjó és az egyéni jó.
Fogalmak		Természetjog, társadalmi szerződés, polgári szabadság, a hatalom legitimitása, népszuverenitás, törvényesség.
Ajánlott művek/műrészletek		A társadalmi szerződés I-II. könyv.
Kant		
Filozófiai problémák	A felvilágosodás: az ész és az értelem lehetőségei és korlátai, a filozófia 4 fő kérdése, az empirizmus és racionalizmus egyoldalúságán való túllépés, kopernikuszi fordulat, a jelenségvilág és a magukban való dolgok világa, a morális jó.	A kritikai filozófia transzcendentális jellege; a metafizika kopernikuszi fordulata; az idő mint szemléleti forma, a végtelenség kérdésének antinomikus volta; a szabad akarat mint az erkölcsi cselekvés lehetőségi feltétele; az istenérvek kritikája és a morális istenérv; az ítélőerő és a képzelőerő kapcsolata, a szép és a fenséges.
Fogalmak	Sapere aude!; kopernikuszi fordulat, a priori és a posteriori ismeretek, analitikus és szintetikus ítéletek, a priori szintetikus ítéletek, hipotetikus és kategorikus imperatívusz.	Ding für uns, Ding an sich, phenomenon, noumenon, transzcendentális filozófia, erkölcsi posztulátumok.
Ajánlott művek/műrészletek	Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?	A tiszta ész kritikája. Előszó az első és második kiadáshoz. Bevezetés.
	A tiszta ész kritikája. Bevezetés.	Az ítélőerő kritikája, 43-48.
Hegel		
Filozófiai problémák	Átfogó metafizikai rendszer, a gondolkodás és a lét, a szabadság és a szellem kibontakozási folyamata a világtörténelemben.	A német idealizmus gondolatai az objektum és a szubjektum viszonyáról, egy transzcendentális szubjektum létezése: a fichtei Abszolút Én, a schellingi Abszolútum, a hegeli Szellem.
Fogalmak	Abszolút Eszme, triád-forma: tézis, antitézis, szintézis, dialektika.	Objektum, szubjektum, transzcendentális szubjektum.

Ajánlott művek/mű-részletek	Előadások a világtörténet filozófiájáról (részletek).	A filozófiai tudományok enciklopédiájának alapvonalai (részletek).
Marx		
Filozófiai problémák	A hegelianizmus kritikája, a világ értelmezésére, illetve megváltoztatására törekvés, a praxis és a teória viszonya.	A világ anyagi egysége, az elidegenedés és megszüntetése.
Fogalmak	Dialektikus és történelmi materializmus, „tudományos szocializmus”, praxis.	Anyag, tudat, értéktöbblet-elmélet, elidegenedés, társadalmi-gazdasági alakulat.
Ajánlott művek/mű-részletek	Tézisek Feuerbachról.	A politikai gazdaságtan bírálatához, Előszó; Gazdasági-filozófiai kéziratok 1844-ből (az elidegenült munka).
Comte		
Filozófiai problémák	A megismerés, az elméletalkotás és a történeti fejlődés stádiumai.	
Fogalmak	Pozitivizmus, teológiai, metafizikai és pozitív stádium.	
Ajánlott művek/mű-részletek	Beszéd a pozitív szellemről 1. rész (részletek).	
J. S. Mill		
Filozófiai problémák		A tudományok általános és egységes metodológiája, a természet egyformaságának elve, individuális szabadság és társadalmi pluralitás. Az erkölcsileg helyes cselekvés, a cselekedetek hasznosság szerinti értékelése.
Fogalmak		Liberalizmus, utilitarizmus.
Ajánlott művek/mű-részletek		A szabadságról (részletek).
Schopenhauer		
Filozófiai problémák	Az ész mindenható szerepének megkérdőjelezése; az egyéni létezés kérdései, a nem racionális szférák felé fordulás a Hegel utáni filozófiában. Az individuum és a világ viszonya, a művészetek és a zseni, élet, szenvedés, halál.	A magánvaló dolog és a jelenség, akarat és képzet.
Fogalmak	Akarat, képzet, idea, pesszimizmus.	
Ajánlott művek/mű-részletek	A világ mint akarat és képzet III. 31-33. §.	
Kierkegaard		

Filozófiai problémák	Az individuum létezése, választás, szorongás.	Az individuum választási lehetőségei, az egzisztencia egzisztálása, a „szerencsétlen individuum”, a hit és a létezés paradoxonjai.
Fogalmak	Egzisztencializmus. Esztétikai, etikai, vallási stádiumok.	Egzisztálás, paradoxon.
Ajánlott művek/műrészletek	Félelem és rettegés. Előszó (Ábrahám-történetek).	Félelem és rettegés: Lehetséges-e az etika teológiai felfüggesztése?
		Az ismétlés. Halálos betegség.
Nietzsche		
Filozófiai problémák	A dionüszoszi, az apollóni és a szókratészi ideál, minden érték „átértékelése”, Isten halott, az értékteremtő ember, „ugyanannak örök visszatérése”, a hatalom akarása.	A morál, az erkölcsi jó és rossz.
Fogalmak	Dionüszoszi, apolloni művészet, Übermensch, morál, nihilizmus.	Jó (gut), rossz (schlecht), gonosz (böse), az úri és a szolga-morál, ressentiment, aszketikus papi ideál.
Ajánlott művek/műrészletek	A tragédia születése; A vidám tudomány 125.; Így szólott Zarathustra: Elöljáró beszéd, A három átváltozásról, A felsőbbrendű emberről.	A morál genealógiájához I. rész; Túl jón és rosszon 2. és 5. rész.
Bergson		
Filozófiai problémák	Az individuum létezése, az ösztönök béklyóitól való megszabadulás; életakarát, halál, Isten; szabadság és morál. A fizikai és az élményidő, a tartam.	A századvég egyetemes sorskérdései: létezés, halál, Isten; a valóság statikus és dinamikus szemlélete; az intuitív és a fogalmi megismerés; relatív és abszolút ismeret.
Fogalmak	Intuíció, életlendület.	Relatív és abszolút ismeret.
Ajánlott művek/műrészletek	Idő és szabadság (részletek).	Teremtő fejlődés (részletek).
Husserl		
Filozófiai problémák		A fenomenológia mint leíró módszer és a priori tudomány, a megismerés tárgya: az intencionális élményben adott fenomén.
Fogalmak		Fenomén, fenomenológiai redukció, intencionalitás.
Ajánlott művek/műrészletek		A fenomenológia ideája (részletek).

Heidegger		
Filozófiai problémák	A létre vonatkozó kérdés újbóli feltevése, a lét és a létező, a létet feltáró művészet - a létnek rejtőzködésből való kilépése.	Az igazság a lét elrejtetlensége, feltárultsága, a jelenvalólét mint szorongás, halálhoz viszonyuló lét, időbeli lét. A metafizikai kérdés.
Fogalmak	Lét (Sein), létező (Seiende), egzisztencia, ittlét / jelenvaló lét (Dasein), világban-való-lét (in-der-Welt-Sein).	Phüszisz, logosz, alétheia.
Ajánlott művek/műrészek	Lét és idő; A műalkotás eredete (részletek).	Mi a metafizika?
Sartre		
Filozófiai problémák	Az individuum létezése, lényege; Én és a Másik; szabadság, választás, felelősség, szorongás; az ember „szabadságra van ítélve”, „az amivé önmagát teszi”; „lenni nem más mint tenni”.	A tudat és a semmi, a világ mint az önmagában létező lét totalitása.
Fogalmak	Egzisztencia, esszencia, szorongás.	A magánvaló, a magáért való és a másokért való lét, tudat, Semmi, semmítés.
Ajánlott művek/műrészek	Mi az egzisztencializmus?	A lét és a semmi (részletek).
	Egy vezér gyermekkor, A fal (novellák).	
Bécsi Kör		
Filozófiai problémák	A kijelentések logikai elemzése és igazolhatósága.	A természettudományok nyelvének logikai elemzése, ideális tudományos nyelv konstruálása; a metafizika kiküszöbölése; értelmes- és látszatállítások, értelem és jelentés.
Fogalmak	Logikai pozitivizmus, verifikáció.	
Ajánlott művek/műrészek	Schlick: A filozófia fordulata (részletek).	Carnap: A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül (részletek).
Popper		
Filozófiai problémák		A kijelentések igaz, illetve hamis volta, a kritikai vizsgálat; nyitott és totalitáriánus társadalom.
Fogalmak		Fallibilis tudományfejlődési

		elmélet, falszifikáció.
Ajánlott művek/műrészletek		A tudományos kutatás logikája; A historicizmus nyomorúsága (részletek).
Kuhn		
Filozófiai problémák	A tudományos fejlődés paradigmatisz modellje, a tudományos kutatás metodológiai normarendszere.	A tudományos kutatásról szóló elmélet újragondolása.
Fogalmak	Paradigma, paradigmaváltás, normál tudomány, tudományos forradalom.	„Szakmai mátrix”.
Ajánlott művek/műrészletek	A tudományos forradalmak szerkezete (részletek).	
Wittgenstein		
Filozófiai problémák	A filozófia feladata: a természetes, köznapi nyelv elemzése; a nyelv és a világ; az elmondható és a kimondhatatlan; a beszéd mint tevékenység vagy életforma része.	A kijelentések igaz, illetve hamis volta, igazságérték-táblázatok.
Fogalmak	Köznapi nyelv, nyelvjátékok.	
Ajánlott művek/műrészletek	Logikai-filozófiai értekezés (részletek); Filozófiai vizsgálódások (részletek).	

3. KORSZAKOK, IRÁNYZATOK

A Korszakok, irányzatok témakörhöz tartozó filozófusok és filozófiai problémák leírása a megelőző táblázatokban található.

Középszint	Emelt szint
Antik görög filozófia	Antik görög filozófia
	A középkor filozófiája
Felvilágosodás	Felvilágosodás
	Német idealizmus
20. századi filozófia (egzisztencializmus, analitikus filozófia)	20. századi filozófia (egzisztencializmus, fenomenológia, hermeneutika, analitikus filozófia, posztmodern)

Középszintű érettségi vizsga – fizika

Témakörök

1. Mechanika
2. Hőtan, termodinamika
3. Elektromágnesség
4. Optika
5. Gravitáció, csillagászat
6. Fizika- és kultúrtörténeti ismeretek

RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A vizsgázónak a követelményrendszerben és a vizsgaleírásban meghatározott módon az alábbi kompetenciák meglétét kell bizonyítania:

- ismeretei összekapcsolása a mindennapokban tapasztalt jelenségekkel, a modern kor technikai eszközeinek működésével és azok hétköznapi használatával;
- az alapvető természettudományos megismerési módszerek ismerete, alkalmazása;
- alapmennyiségek mérése;
- egyszerű számítások elvégzése;
- egyszerűen lefolytatható fizikai kísérletek elvégzése, a kísérleti tapasztalatok

kiértékelése;

- grafikonok, ábrák és folyamatábrák készítése, értékelése, elemzése;
- mértékegységek, mértékrendszerek használata;
- a vizsga szintjének megfelelő szakkifejezések szabatos használata szóban és írásban;
- induktív és deduktív következtetés;
- analógiás következtetés;
- adatok, ábrák kiegészítése, adatsorok, ábrák (köztük diagramok, grafikonok) elemzése, felhasználása;
- tudományos és áltudományos szövegek/információk elkülönítése; téves információk azonosítása;
- a napjainkban felmerülő, fizikai ismereteket is igénylő problémák lényegének megértése;
- a mindennapi életben használt eszközök működésének megértése;
- időbeli tájékozódás a fizikatörténet legfontosabb eseményeiben;
- a környezetvédelemmel összefüggő problémák felismerése és megértése;
- a környezettudatossággal és energiahatékonysággal összefüggő problémák megértése és a lehetséges megoldási lehetőségek ismerete.

1. Mechanika

TÉMÁK	Középszint
I. Newton törvényei 1.1.1. Newton I. törvénye Kölcsönhatás Mozgásállapot, változás Tehetlenség, tömeg Inerciarendszer 1.1.2. Newton II. törvénye Erőhatás, erő, eredő erő támadáspont, hatásvonal Lendület, lendületváltozás, Lendületmegmaradás Zárt rendszer Ütközések vizsgálata Szabaderő, kényszererő 1.1.3. Newton III. törvénye	Ismerje fel és jellemezze a mechanikai kölcsönhatásokat. Ismerje a mozgásállapot-változások létrejöttének feltételeit, tudjon példákat említeni különböző típusaikra. Ismerje fel, ábrázolja és jellemezze az egy kölcsönhatásban fellépő erőket, fogalmazza meg, értelmezze Newton törvényeit. Értelmezze a tömeg fogalmát Newton 2. törvénye segítségével. Ismerje a sztatikai tömegmérés módszerét. Tudja meghatározni az 1.4. pontban felsorolt mozgásfajták létrejöttének dinamikai feltételét. Legyen jártas az erővektorok ábrázolásában, összegzésében. Tudja, mit értünk egy test lendületén, lendületváltozásán. Konkrét, mindennapi példákban (pl. ütközések, közlekedésbiztonság) ismerje fel a lendületmegmaradás törvényének érvényesülését, egy egyenesbe eső változások esetén tudjon egyszerű feladatokat megoldani. Legyen jártas az egy testre ható erők és az egy kölcsönhatásban fellépő erők felismerésében, ábrázolásában.
1.2. Pontszerű és merev test egyensúlya Forgatónyomaték Erőpár Egyszerű gépek: emelő, csiga Tömegközéppont	Tudja értelmezni dinamikai szempontból a testek egyensúlyi állapotát. Ismerje az erő forgató hatását, a forgatónyomaték fogalmát, a merev test egyensúlyának kettős feltételét. Tudjon egyszerű számításos feladatot e témakörben megoldani. Ismerje a tömegközéppont fogalmát, tudja alkalmazni szabályos homogén testek esetén.
1.4. Mozgásfajták Anyagi pont, merev test Vonatkoztatási rendszer	Ismerje az anyagi pont és a merev test fogalmát a probléma jellegének megfelelően. Egyszerű példákban ismerje fel a hely és a mozgás viszonylagosságát.

Pálya, út, elmozdulás 1.4.1. Egyenes vonalú egyenletes mozgás	Tudja alkalmazni a pálya, út, elmozdulás fogalmakat. Legyen jártas konkrét mozgások út-idő, sebesség-idő grafikonjának készítésében és elemzésében.
Sebesség, átlagsebesség	Ismerje és alkalmazza a sebesség fogalmát.
Mozgást befolyásoló tényezők: súrlódás, közegellenállás súrlódási erő	Ismerje a súrlódás és a közegellenállás hatását a mozgásoknál, ismerje a súrlódási erők nagyságát befolyásoló tényezőket.
1.4.2. Egyenes vonalú egyenletesen változó mozgás Egyenletesen változó mozgás átlagsebessége, pillanatnyi sebessége	Ismerje fel és jellemezze az egyenes vonalú egyenletesen változó mozgásokat. Konkrét példákon keresztül különböztesse meg az átlag- és a pillanatnyi sebességet, ismerje ezek kapcsolatát.
Gyorsulás	Ismerje és alkalmazza a gyorsulás fogalmát.
Négyzetes úttörvény	Tudjon megoldani egyszerű feladatokat.
Szabadesés, nehézségi gyorsulás (→ 6.1)	Értelmezze a szabadesést mint egyenletesen változó mozgást. Tudja a nehézségi gyorsulás fogalmát és értékét, egyszerűbb feladatokban alkalmazni is.
1.4.3. Összetett mozgások Függőlegeshajítás	Értelmezze egyszerű példák segítségével az összetett mozgást.
1.4.4. Periodikus mozgások	Jellemezze a periodikus mozgásokat
1.4.4.1. Az egyenletes körmozgás Periódusidő, fordulatszám Kerületi sebesség Szögelfordulás, szögsebesség	Ismerje fel a centripetális gyorsulást okozó erőt konkrét jelenségekben, tudjon egyszerű számításos feladatokat megoldani.
Centripetális gyorsulás Centripetális erő mint a körmozgást fenntartó erő	
1.4.4.2. Mechanikai rezgések	
Rezgőmozgás	Ismerje a rezgőmozgás fogalmát.
Harmonikus rezgőmozgás	Ismerje a harmonikus rezgőmozgás kinematikai jellemzőit, kapcsolatát az egyenletes körmozgással kísérleti tapasztalat alapján.
Kitérés, amplitúdó, fázis	
Rezgésidő, frekvencia	
Rugalmas erő	A rugóállandó és rugóerő fogalma és alkalmazása egyszerű feladatokban.

Matematikai inga Lengésidő Csillapított és csillapítatlan rezgések Rezgő rendszer energiája Szabadrezgés, kényszerrezgés Rezonancia 1.4.4.3. Mechanikai hullámok (→ 4.1.) Longitudinális, transzverzális hullám, polarizált hullám, egy-, két, háromdimenziós hullám Hullámhossz, terjedési sebesség, frekvencia Visszaverődés, törés jelensége Beesési, visszaverődési, törési szög, törésmutató Polarizáció Interferencia Elhajlás Állóhullám Hangforrás, hanghullámok Hangerősség Hangmagasság Hangszín Ultrahang, infrahang	Tudjon periódusidőt mérni. Ismerje, milyen energiaátalakulások mennek végbe a rezgő rendszerben. Ismerje a szabadrezgés, a kényszerrezgés jelenségét. Ismerje a rezonancia jelenségét, tudja mindennapi példákon keresztül megmagyarázni káros, illetve hasznos voltát. Ismerje a mechanikai hullám fogalmát, fajtáit, tudjon példákat mondani a mindennapi életből. Ismerje fel, hogy egy adott hullám melyik kategóriába tartozik. Ismerje a hullámmozgást leíró fizikai mennyiségeket. Tudjon példákat mondani a mindennapi életből hullámjelenségekre. A hangtani alapfogalmakat tudja összekapcsolni a hullámmozgást leíró fizikai mennyiségekkel. Ismerje az ultra- és infrahang jellemzőit, néhány gyakorlati alkalmazást, a zajártalom mibenlétét.
1.5. Munka, energia Munkavégzés, munka Gyorsítási munka Emelési munka Súrlódási munka Energia, energiaváltozás Mechanikai energia:	Definiálja a munkát és a teljesítményt, tudja kiszámítani állandó erőhatás esetén. Ismerje a munka ábrázolását F-s diagramon. Tudja megkülönböztetni a különféle mechanikai

	energiafajtákat, tudjon azokkal folyamatokat leírni, jellemezni
Mozgási energia Rugalmassági energia Helyzeti energia Energiamegmaradás törvénye (→ 2.5)	Tudja alkalmazni a mechanikai energiamegmaradás törvényét egyszerű feladatokban. Ismerje az energiagazdálkodás környezetvédelmi vonatkozásait.
Teljesítmény Hatásfok (→ 2.8)	Ismerje és alkalmazza egyszerű feladatokban a teljesítmény és a hatásfok fogalmát.
1.7. Folyadékok és gázok mechanikája A légnyomás kimutatása és mérése	Ismerje a légnyomás fogalmát, mértékegységeit. Ismerjen néhány, a levegő nyomásával kapcsolatos, gyakorlati szempontból is fontos jelenséget.
Pascal törvénye	
Hidrosztatikai nyomás Felhajtóerő	Tudja alkalmazni hidrosztatikai ismereteit hétköznapi jelenségek értelmezésére.
Felületi feszültség	Legyen képes egyszerű kísérletek elvégzésére. Ismerje a felületi feszültség fogalmát. Ismerje a határfelületeknek azt a tulajdonságát, hogy minimumra törekszenek.
Közegellenállás	Ismerje a közegellenállás jelenségét, és tudja, hogy mitől függ a közegellenállási erő.
Kontinuitási törvény Bernoulli-törvény	Tudjon példát mondani az áramlási törvények alkalmazására a gyakorlati életből.

2. Hőtan, termodinamika

TÉMÁK	Középszint
2.1. Állapotjelzők, termodinamikai egyensúly Egyensúlyi állapot Hőmérséklet, nyomás, térfogat belső energia Anyagmennyiség (tömeg, részecskeszám), mól Ideális gáz	Tudja, mit értünk állapotjelzőn, nevezze meg őket. Legyen tájékozott arról, milyen módszerekkel történik a hőmérséklet mérése. Ismerjen különböző hőmérőfajtákat (mérési tartomány, pontosság). Ismerje a Celsius- és Kelvin-skálákat, és feladatokban tudja használni. Értelmezze, hogy mikor van egy test környezetével termikus egyensúlyban.

Avogadro törvénye (→ 4.1)	Ismerje az Avogadro-törvényt.
2.2. Hőtágulás Szilárd anyag lineáris, térfogati hőtágulása Folyadékok hőtágulása	Ismerje a hőmérséklet-változás hatására végbemenő méretváltozásokat, tudja azokat konkrét példákkal alátámasztani. Ismerje az egyes anyagok különböző hőtágulásának jelentőségét, a jelenség szerepét a természeti és technikai folyamatokban, tudja azokat konkrét példákkal alátámasztani. Mutassa be a hőtágulást egyszerű kísérletekkel.
2.3. Állapotegyenletek (összefüggés a gázok állapotjelzői között) Gay-Lussac I. és II. törvénye Boyle-Mariotte törvénye Egyesített gáztörvény Állapotegyenlet Izobár, izochor, izoterm állapotváltozás	Ismerje és alkalmazza egyszerű feladatokban a gáztörvényeket, tudja összekapcsolni a megfelelő állapotváltozással. Ismerje az állapotegyenletet. Tudjon értelmezni egyszerű p-V diagramokat.
2.4. Az ideális gáz kinetikus modellje (→ 5.1) Hőmozgás	Kvalitatív módon ismerje, mit jelent a gáznyomás, a hőmérséklet a kinetikus gázelmélet alapján. Ismerjen a hőmozgást bizonyító jelenségeket (pl. Brown-mozgás, diffúzió).
2.5. Energiamegmaradás hőtani folyamatokban (→ 1.4) 2.5.1. Termikus, mechanikai kölcsönhatás Hőmennyiség, munkavégzés 2.5.2. A termodinamika I. főtétele zárt rendszer Belső energia Adiabaticus állapotváltozás	Ismerje a gázon és a gáz által végzett térfogati munkavégzést és a hőmennyiség fogalmát. Ismerje a térfogati munkavégzés grafikus megjelenítését p-V diagramon. Értelmezze az I. főtételt speciális - izoterm, izochor, izobár, adiabatikus - állapotváltozásokra.
2.6. Kalorimetria Fajhő, hőkapacitás, termikus egyensúly Gázok fajhői	Ismerje a hőkapacitás, fajhő fogalmát, és azokat tudja alkalmazni egyszerű problémák esetén.

2.7. Halmazállapotváltozások 2.7.1. Olvadás, fagyás Olvadáshő, olvadáspont 2.7.2. Párolgás, lecsapódás Párolgáshő Telített és telítetlen gőz Forrás, forráspont, forráshő Szublimáció 2.7.3. Jég, víz, gőz A víz különleges fizikai tulajdonságai A levegő páratartalma Csapadékképződés	Ismerje a különböző halmazállapotok tulajdonságait. Ismerje a halmazállapot-változásokkal kapcsolatos fogalmakat és azokat tudja alkalmazni egyszerű problémák esetén. Tudja, milyen energiaváltozással járnak a halmazállapot-változások, legyen képes egyszerű számításon feladatokat elvégzésére. Ismerje az olvadáspontot befolyásoló tényezőket. Tudja, mely tényezők befolyásolják a párolgás sebességét. Ismerje a forrás jelenségét. Ismerje a forráspontot befolyásoló tényezőket. Ismerje a víz különleges tulajdonságainak jelentőségét, tudjon példákat mondani ezek következményeire (pl. az élet kialakulásában, fennmaradásában betöltött szerepe). Ismerje a levegő relatív páratartalmát befolyásoló tényezőket. Kvalitatív módon ismerje az eső, a hó, a jégeső kialakulásának legfontosabb okait. Ismerje, milyen változásokat okoz a felmelegedés, az üvegházhatás, a savas eső stb. a Földön.
2.8. A termodinamika II. főtétele 2.8.1. Hőfolyamatok iránya Reverzibilis, irreverzibilis folyamatok 2.8.2. Hőerőgépek (→ 1.5.) Hatásfok	Tudjon értelmezni mindennapi jelenségeket a II. főtétel alapján. Ismerje a reverzibilis, irreverzibilis folyamatok fogalmát. Legyen tisztában a hőerőgépek hatásfokának fogalmával és korlátaival.
2.9. A hőterjedés formái	Ismerje a hővezetés, hőáramlás és hősugárzás jelenségét.

3. Elektromágnesség

TÉMÁK	Középszint
3.1. Elektromos mező 3.1.1. Elektrosztatikai alapjelenségek Kétféle elektromos töltés Vezetők és szigetelők Elektroszkóp	Értse az elektrosztatikai alapjelenségeket, és tudja ezeket elemezni és bemutatni egyszerű elektrosztatikai kísérletek, hétköznapi jelenségek alapján.

Elektromos megosztás Coulomb-törvény A töltésmegmaradás törvénye 3.1.2. Az elektromos mező jellemzése Térerősség Erővonalak, -fluxus Feszültség Homogén mező 3.1.3. Töltések mozgása elektromos mezőben (→ 1.1.) 3.1.4. Töltés, térerősség a vezetőkön Töltések elhelyezkedése vezetőkön Térerősség a vezetők belsejében és felületén Csúcshatás Az elektromos mező árnyékolása Földelés 3.1.5. Kondenzátorok Kapacitás Síkkondenzátor Feltöltött kondenzátor energiája	Alkalmazza az elektromos mező jellemzésére használt fogalmakat. Ismerje a pontszerű elektromos töltés által létrehozott és a homogén elektromos mező szerkezetét és tudja jellemezni az erővonalak segítségével. Tudja alkalmazni az összefüggéseket homogén elektromos mező esetén egyszerű feladatokban. Tudja, hogy az elektromos mező által végzett munka független az úttól. Ismerje a töltés- és térerősség viszonyokat a vezetőkön, legyen tisztában ezek következményeivel a mindennapi életben, tudjon példákat mondani gyakorlati alkalmazásukra. Ismerje a kondenzátor és a kapacitás fogalmát. Tudjon példát mondani a kondenzátor gyakorlati alkalmazására. Ismerje a kondenzátor energiáját.
3.2. Egyenáram 3.2.1. Elektromos áram, áramerősség Feszültségforrás, áramforrás Áramerősség- és feszültségmérő műszerek	Értse az elektromos áram létrejöttének feltételeit, ismerje az áramkör részeit, tudjon egyszerű áramkört összeállítani. Ismerje az áramerősség- és feszültségmérő eszközök használatát.

3.2.2. Ohm törvénye Ellenállás Vezetők ellenállása, fajlagos ellenállás Változtatható ellenállás Fogyasztók soros és párhuzamos kapcsolása Az eredő ellenállás 3.2.3. Félvezetők Félvezető eszközök 3.2.4. Az egyenáram hatásai, munkája és teljesítménye Hő-, mágneses, vegyi hatás (→ 4.2) Galvánelem, akkumulátor	Értse az Ohm-törvényt vezető szakaszra és ennek következményeit, tudja alkalmazni egyszerű feladat megoldására, kísérlet, illetve ábra elemzésére. Ismerje a soros és a párhuzamos kapcsolásra vonatkozó összefüggéseket, és alkalmazza ezeket egyszerű áramkörökre. Ismerje a félvezető fogalmát, tulajdonságait. Tudjon megnevezni félvezető kristályokat. Tudja megfogalmazni a félvezetők alkalmazásának jelentőségét a technika fejlődésében, tudjon példákat mondani a félvezetők gyakorlati alkalmazására (pl. dióda, tranzisztor, memóriachip, napelemek). Ismerje az elektromos áram hatásait és alkalmazásukat az elektromos eszközökben. Alkalmazza egyszerű feladatok megoldására az elektromos eszközök teljesítményével és energiafogyasztásával kapcsolatos ismereteit. Ismerje az áram élettani hatásait, a baleset-megelőzési és érintésvédelmi szabályokat. Ismerje a galvánelem és az akkumulátor fogalmát, és ezek környezetkárosító hatását.
3.3. Az időben állandó mágneses mező 3.3.1. Mágneses alajjelenségek A dipólus fogalma Mágnesezhetőség, mágneses megosztás A Föld mágneses mezeje Iránytű 3.3.2. A mágneses mező jellemezése Indukcióvektor Indukcióvonalak, indukciófluxus 3.3.3. Az áram mágneses mezeje Hosszú egyenes vezető, egyenes tekercs mágneses mezeje Homogén mágneses mező Elektromágnes, vasmag	Ismerje a Föld mágneses mezejét és az iránytű használatát. Ismerje a mágneses mező jellemzésére használt fogalmakat és definíciójukat, tudja kvalitatív módon jellemezni a különböző mágneses mezőket. Ismerje az egyenes tekercs és az egyenes vezető mágneses mezejének jellegét. Ismerje az elektromágnes néhány gyakorlati alkalmazását, a

3.3.4. Mágneses erőhatások A mágneses mező erőhatása áramjárta vezetőre Lorentz-erő	vasmag szerepét hangszóró, csengő, műszerek, relé stb.). Ismerje a mágneses mező erőhatását áramjárta vezetőre nagyság és irány szerint speciális esetben. Ismerje a Lorentz-erő fogalmát, hatását a mozgó töltésre, ismerje ennek néhány következményét.
3.4. Az időben változó mágneses mező 3.4.1. Az indukció alapjelensége Mozgási indukció Nyugalmi indukció Lenz törvénye (→ 1.4) Önindukció Tekercs mágneses energiája 3.4.2. A váltakozó áram A váltakozó áram fogalma Generátor, motor, dinamó Pillanatnyi, maximális és effektív feszültség és áramerősség 3.4.3. A váltakozó áram teljesítménye és munkája Transzformátor	Ismerje az indukció alapjelenségét, és tudja, hogy a mágneses mező mindennemű megváltozása elektromos mezőt hoz létre. Ismerje Lenz törvényét, és tudjon hozzá kapcsolódó egyszerű kísérleteket és jelenségeket említeni. Ismerje az önindukció szerepét az áram ki- és bekapcsolásánál. Ismerje a tekercs mágneses energiáját. Ismerje a váltakozó áram előállításának módját, a váltakozó áram tulajdonságait, hatásait, és hasonlítsa össze az egyenáraméval. Ismerje a generátor, a motor és a dinamó működési elvét, alkalmazásait. Ismerje az effektív feszültség és áramerősség jelentését. Ismerje a hálózati áram alkalmazásával kapcsolatos gyakorlati tudnivalókat. Ismerje, hogy a tekercs és a kondenzátor eltérő módon viselkedik egyenárammal és váltakozó árammal szemben. Fáziseltérés nélküli esetben ismerje az átlagos teljesítmény és a munka kiszámítását. Ismerje a transzformátor felépítését, működési elvét és szerepét az energia szállításában. Tudjon egyszerű feladatokat megoldani a transzformátorral kapcsolatban.

3.5. Elektromágneses hullámok 3.5.1. Az elektromágneses hullám fogalma Terjedési sebessége vákuumban Az elektromágneses hullámok spektruma: rádióhullámok, infravörös sugarak, fény, ultraibolya, röntgen- és gammasugarak Párhuzamos rezgőkör rezonancia antenna, szabad elektromágneses hullámok	Ismerje a mechanikai és az elektromágneses hullámok azonos és eltérő viselkedését. Ismerje az elektromágneses spektrumot, tudja az elektromágneses hullámok terjedési tulajdonságait kvalitatív módon leírni. Ismerje a különböző elektromágneses hullámok alkalmazását és biológiai hatásait. Tudja, miből áll egy rezgőkör, és milyen energiaátalakulás megy végbe benne.

4. Optika

TÉMÁK	Középszint
4.1. A fény mint elektromágneses hullám 4.1.1. Terjedési tulajdonságok Fényforrás Fénynyaláb, fénysugár Fénysebesség 4.1.2. Hullámjelenségek A visszaverődés és törés törvényei - Snellius-Descartes törvény Prizma, Abszolút és relatív törésmutató Teljes visszaverődés, határszög (száloptika) Diszperzió Színképek (→ 5.2.) Homogén és összetett színek	Tudja, hogy a fény elektromágneses hullám, ismerje ennek következményeit. Ismerje a fény terjedési tulajdonságait, tudja tapasztalati és kísérleti bizonyítékokkal alátámasztani. Tudja, hogy a fénysebesség határsebesség. Tudja alkalmazni a hullámtani törvényeket egyszerűbb feladatokban. Ismerje fel a jelenségeket, legyen tisztában létrejöttük feltételeivel, és értse az ezzel kapcsolatos természeti jelenségeket és technikai eszközöket. Tudja egyszerű kísérletekkel szemléltetni a jelenségeket. Ismerje, hogy a prizma a fehér fényt a szivárvány színeire bontja. Legyen ismerete a homogén és összetett színekről.

Fényinterferencia, Fénypolarizáció, polárszűrő Lézerfény 4.1.3. A geometriai fénytani leképezés Az optikai kép fogalma (valódi, látszólagos) Síktükör Lapos gömbtükrök (homorú, domború) Vékony lencsék (gyűjtő, szóró) Fókusz távolság, dioptria Leképezési törvény Nagyítás Egyszerű nagyító Fényképezőgép, vetítő, mikroszkóp, távcső 4.1.4. A szem és a látás Rövidlátás, távollátás Szemüveg	Ismerje az interferenciát, elhajlást és a polarizációt, és ismerje fel ezeket egyszerű jelenségekben. Értse a fény transzverzális jellegét. Ismerje a képalkotás fogalmát sík- és gömbtükrök, valamint lencsék esetén. Tudjon képszerkesztést végezni tükrökre, lencsékre a nevezetes sugármenetek segítségével. Ismerje, hogy a lencse gyűjtő és szóró mivolta adott közegben a lencse alakjától függ. Alkalmazza egyszerű feladatok megoldására a leképezési törvényt. Tudjon egyszerűbb méréseket elvégezni a leképezési törvénnyel kapcsolatban. (Pl. tükör, illetve lencse fókusz távolságának meghatározása.) Ismerje a tükrök, lencsék, optikai eszközök gyakorlati alkalmazását, az egyszerűbb eszközök működési elvét. Ismerje a szem fizikai működésével és védelmével kapcsolatos tudnivalókat, a rövidlátás és a távollátás lényegét, a szemüveg használatát, a dioptria fogalmát.

5. Atomfizika, magfizika

TÉMÁK	Középszint
5.1. Az anyag szerkezete (→ 2.4.) Atom Molekula Ion Kémiai elem Avogadro-szám (→ 2.1., 2.3.) Relatív atomtömeg Atomi tömegegység	Tudja meghatározni az atom, molekula, ion és elem fogalmát. Tudjon példákat mondani az ezek létezését bizonyító fizikai-kémiai jelenségekre. Ismerje az Avogadro-számot, a relatív atomtömeg és az atomi tömegegység fogalmát, ezek kapcsolatát.
5.2. Az atom szerkezete Elektron Elemi töltés Elektronburok	Ismerje az elektron tömegének és töltésének meghatározására vonatkozó kísérletek alapelvét. Ismerje az elektromosság atomos természetét.

Rutherford-féle atommodell	Tudja ismertetni Rutherford atommodelljét, szórás kísérletének eredményeit.
Atommag	Ismerje az atommag és az elektronburok méretének nagyságrendjét.
5.2.1. A kvantumfizika elemei	
Planck-formula	Ismerje Planck alapvetően új gondolatát az energia kvantáltságáról. Ismerje a Planck-formulát
Foton (energiakvantum)	Tudja megfogalmazni az einsteini felismerést a fénysugárzás energiájának kvantumosságáról. Ismerje a foton jellemzőit.
Fényelektromos jelenség	Tudja értelmezni a fotoeffektus jelenségét.
Kilépési munka	Tudja ismertetni a fotocella működési elvét, tudjon példát mondani gyakorlati alkalmazására.
Fotocella (fényelem)	Ismerje a vonalas színek keletkezését, tudja indokolni Ismerje az emissziós és abszorpciós színek jellemzőit. alkalmazhatóságát az anyagi minőség meghatározására. Ismerje a színekvonalak hullámhossza és az atomi elektronok energiája közötti összefüggést.
Vonalas színek (→ 4.1., 6.2.)	Tudja megmagyarázni a Bohr-modell újszerűségét Rutherford modelljéhez képest. Ismerje az alap- és a gerjesztett állapot, valamint az ionizációs energia fogalmát.
Bohr-féle atommodell	
Energiaszintek	
Bohr-posztulátumok	
Alapállapot, gerjesztett állapot	
Ionizációs energia	
5.2.2. Részecske- és hullámtermészet	Tudja megfogalmazni a fény kettős természetének jelentését.
A fény mint részecske	
Tömeg-energia ekvivalencia	Ismerje a tömeg-energia ekvivalenciáját kifejező einsteini egyenletet.
(→ 1.5.)	
Az elektron hullámtermészete	Ismerje az elektron hullámtermészétét.
5.2.3. Az elektronburok szerkezete	
Kvantumszámok: fő- és mellékkvantumszám,	Ismerje a fő- és mellékkvantumszám fogalmát, tudja, hogy az elektron állapotának teljes jellemzéséhez további adatok szükségesek.
Pauli-féle kizárási elv, Hund-szabály	Tudja meghatározni az elektronehéj fogalmát. Tudja megfogalmazni a Pauli-féle kizárási elvet.

Elektronhéj	
5.3. Az atommagban átszódó jelenségek	
5.3.1. Az atommag összetétele Proton Neutron Nukleon Rendszám Tömegszám	Tudja felsorolni az atommagot alkotó részecskéket. Ismerje a proton és a neutron tömegének az elektron tömegéhez viszonyított nagyságrendjét. Tudja a proton és a neutron legfontosabb jellemzőit. Tudja megfogalmazni a neutron felfedezésének jelentőségét az atommag felépítésének megismerésében. Ismerje a nukleon, a rendszám és a tömegszám fogalmának meghatározását, tudja a közöttük fennálló összefüggéseket.
Izotóp	Tudja meghatározni az izotóp fogalmát, tudjon példát mondani a természetben található stabil és instabil izotópokra.
Erős (nukleáris) kölcsönhatás	Ismerje az erős (nukleáris) kölcsönhatás fogalmát, jellemzőit.
Magerő	Tudja megmagyarázni a magerő fogalmát, természetét.
Tömeghiány (→ 1.5.)	Tudja értelmezni a tömegdefektus keletkezését. Tudja értelmezni az atommag kötési energiáját a tömegdefektus alapján, ismerje nagyságrendjét.
Kötési energia	
5.3.2. Radioaktivitás	
Radioaktív bomlás	Tudja meghatározni a radioaktív bomlás fogalmát.
α -, β -, γ -sugárzás	Tudja jellemezni az α -, β -, γ -sugárzást. Tudja értelmezni a bomlás során átalakuló atommagok rendszám- és tömegszám-változását.
Magreakció	Ismerje a magreakció, a felezési idő fogalmát, a bomlási törvényt.
Felezési idő	
Bomlási törvény	
Aktivitás	Ismerje az aktivitás, a bomlási sor fogalmát, ábra alapján tudjon megadott bomlási sort ismertetni.
Mesterséges radioaktivitás	Ismerje a mesterséges radioaktivitás fogalmát. Tudjon példákat mondani a radioaktív izotópok ipari, orvosi és tudományos alkalmazására.
Sugárzásmérő detektorok	Tudjon példát mondani sugárzásmérő eszközre és annak gyakorlati alkalmazására.
5.3.3. Maghasadás	
Hasadási reakció	Ismerje a maghasadás folyamatát, jellemzőit. Tudjon párhuzamot vonni a radioaktív bomlás és a maghasadás között.
Hasadási termék	Ismerje a hasadási termék fogalmát.
Lassítás	Tudja ismertetni a láncreakció folyamatát, megvalósításának feltételeit.
Láncreakció	
Hasadási energia	Ismerje a maghasadás során felszabaduló energia nagyságát és keletkezésének módját.
Szabályozott láncreakció	Tudja elmagyarázni a szabályozott láncreakció folyamatát, megvalósítását az atomreaktorban.
Atomreaktor	
Atomerőmű	Ismerje az atomerőmű és a hagyományos erőmű közötti különbség lényegét.
Atomenergia (nukleáris)	

energia) (→ 2.8., 1.5.)	Tudja megfogalmazni az atomenergia (nukleáris energia) jelentőségét az energiatermelésben. Ismerje az atomerőművek előnyeit, tudjon reális értékelést adni a veszélyességükről.
Szabályozatlan láncreakció Atombomba	Ismerje a szabályozatlan láncreakció folyamatát, az atombomba működési elvét.
5.3.4. Magfúzió	Tudja elmagyarázni a magfúzió folyamatát és értelmezni az energiafelszabadulást.
A Nap energiája (→ 6.2.)	Ismerje a Napban lejátszódó energiatermelő folyamatot.
Hidrogénbomba	Ismerje a H-bomba működési elvét.
5.4. Sugárvédelem	Ismerje a radioaktív sugárzás környezeti és biológiai hatásait.
Sugárterhelés	Ismerje a sugárterhelés fogalmát. Tudja megfogalmazni a háttérsugárzás eredetét. Tudja ismertetni a sugárzások elleni védelem szükségességét és módszereit. Ismerje az embert érő
Háttérsugárzás Elnyelt sugárdózis	átlagos sugárterhelés összetételét. Ismerje az elnyelt sugárdózis fogalmát, mértékegységét, valamint a dózisegyenérték fogalmát, mértékegységét
Dózisegyenérték	

6. Gravitáció, csillagászat

TÉMÁK	Középszint
6.1. A gravitációs mező	
Az általános tömegvonzás törvénye	Ismerje a gravitációs kölcsönhatásban a tömegek szerepét, az erő távolságfüggését, tudja értelmezni ennek általános érvényét.
A bolygómozgás Kepler törvényei (→ 7.2.)	Értelmezze a Kepler-törvényeket a bolygómozgásokra és a Föld körül keringő műholdak mozgására.
Súly és súlytalanság	Értelmezze a súly és súlytalanság fogalmát.
Nehézségi erő	Tudjon példát mondani a gravitációs gyorsulás mérési eljárásaira. (→ 1.4)
Potenciális energia homogén gravitációs mezőben (→ 1.5.)	Feladatokban tudja alkalmazni a homogén gravitációs mezőre vonatkozó összefüggéseket.
Kozmikus sebességek	Tudja értelmezni a kozmikus sebességeket.
6.2. Csillagászat	
Fényév	Ismerje a fényév távolságegységet.
Vizsgálati módszerek, eszközök (→ 5.2.)	Legyen ismerete az űrkutatás alapvető vizsgálati módszereiről és eszközeiről.
Naprendszer	Legyen fogalma a Naprendszer méretéről, ismerje a bolygókat, a fő típusok jellegzetességeit, mozgásukat.
Nap (→ 5.3.4.)	Ismerje a Nap szerkezetének főbb részeit, anyagi összetételét, legfontosabb adatait.
Hold	Tudja jellemezni a Hold felszínét, anyagát, ismerje legfontosabb adatait. Ismerje a holdfázisokat, a nap- és
Üstökösök, meteoritok	

A csillagok (→ 5.3.4.)	holdfogyatkozásokat. Határozza meg a csillag fogalmát, tudjon megnevezni néhány csillagot. Jellemezze a csillagok Naphoz viszonyított méretét, tömegét.
A Tejútrendszer, galaxisok	Ismerje a Tejútrendszer szerkezetét, méreteit, tudja, hogy a Tejútrendszer is egy galaxis. Ismerje a Tejútrendszeren belül a Naprendszer elhelyezkedését. Legyen tájékozott a galaxisok hozzávetőleges számát és távolságát illetően, legyen ismerete az Univerzum méreteiről.
Az Ősrobbanás elmélete A táguló Univerzum	Ismerje az Ősrobbanás-elmélet lényegét, az ebből adódó következtetéseket a Világegyetem korára és kiinduló állapotára vonatkozóan.

7. Fizika- és kultúrtörténeti ismeretek

A fejezethez kapcsolódó kérdések, feladatok az előző fejezetek témaköreiben jelennek meg.

TÉMÁK	Középszint
7.1. A fizikatörténet fontosabb személyiségei Arkhimédész, Kopernikusz, Kepler, Galilei, Newton, Huygens, Watt, Ohm, Joule, Ampère, Faraday, Jedlik Ányos, Eötvös Loránd, J. J. Thomson, Rutherford, M. Curie és P. Curie, Planck, Bohr, Einstein, Kármán Tódor, Szilárd Leó, Teller Ede, Wigner Jenő	Tudja, hogy a felsorolt tudósok mikor (fél évszázad pontossággal) és hol éltek, tudja, melyek voltak legfontosabb, a tanultakhoz köthető eredményeik.

**7.2. Felfedezések,
találmányok, elméletek**

Geo- és heliocentrikus
világkép

„Égi és földi mechanika
egyesítése”

Távcső, mikroszkóp,
vetítő

A fény természetének
problémája

Gőzgép és alkalmazásai
Dinamó, generátor,
elektromotor

Az elektromágnesség
egységes elmélete Belső
égésű motorok Az
elektron

felfedezésének története

Radioaktivitás, az
atomenergia alkalmazása

Röntgensugárzás

Kvantummechanika Az
űrkutatók történetének

legfontosabb eredményei

Félvezetők

Tudja a felsoroltak keletkezésének idejét fél évszázad pontossággal, a 20. századtól évtized pontossággal. Tudja a felsoroltak hatását, jelentőségét egy-két érvvel alátámasztani, az elméletek lényegét néhány mondatban összefoglalni. Tudja a felsoroltakat a megfelelő nevekkel összekapcsolni.

Ismerje a geo- és heliocentrikus világképet. Tudja, milyen szerepe volt a kísérlet és a mérés mint megismerési módszer megjelenésének az újkori fizika kialakulásában. Ismerje a newtoni fizika tudománytörténeti hatását. Ismerje az optikai eszközök hatását az egyéb tudományok fejlődésében. Ismerjen néhány új energiatermelő, -átalakító technikát, és azok hatását az adott kor gazdasági és társadalmi folyamataira (gőzgépek, az elektromos energia és szállíthatósága, atomenergia, alternatív energiahordozók). Tudja felsorolni a klasszikus fizika és a kvantummechanika alapvető szemléletmódbeli eltéréseit. Ismerje a nukleáris fegyverek jelenlétének hatását világunkban. Ismerje a modern híradástechnikai, távközlési, számítástechnikai eszközöknek a mindennapi életre is gyakorolt hatását.

FÖLDRAJZ KÖZÉPSZINTŰ SZÓBELI ÉRETTSÉGI TÉMAKÖRÖK

Általános természetföldrajz, kontinensek és Magyarország természetföldrajza

1. A térkép jellemzői
2. A Naprendszer felépítése
3. A Föld szerkezete, fizikai jellemzői
4. Lemeztektonika és hegységképződés
5. Lemeztektonika és vulkanizmus
6. Földtörténeti korbeosztás, a földtörténet fő eseményei
7. A tengervíz mozgásjelenségei
8. A jég felszínformálása
9. A légkör kialakulása, szerkezete, összetétele
10. Mérsékelt övezeti ciklonok és anticiklonok
11. A monszun típusai, kialakulásuk, jellemzőik
12. A forró övezet
13. A valódi mérsékelt öv
14. Európa természetföldrajzi képe
15. Észak-Amerika természetföldrajzi képe
16. Magyarország éghajlata
17. Hazánk vízrajza
18. Az Északi-középhegység
19. A Dunántúli-középhegység

Társadalom-, gazdaság- és regionális földrajz, globális problémák

1. Földünk népességének jellemzői
2. A városok kialakulása, jellemzői, az urbanizáció folyamata
3. A transznacionális vállalatok
4. Az országok fejlettségének mutatói, az országok csoportosítása gazdasági fejlettség alapján
5. A monetáris világ, a mindennapok pénzügyi folyamatai, fogalmai
6. Hazánk demográfiai jellemzői a 2. világháború végétől napjainkig
7. Hazánk idegenforgalma
8. A Központi régió szerepe hazánk gazdasági életében

9. A Nyugat-Dunántúl régió szerepe hazánk gazdasági életében
10. A Dél-Alföld régió szerepe hazánk gazdasági életében
11. Az Európai Unió kialakulása, intézményei, politikái
12. Németország gazdaságföldrajza
13. Franciaország gazdaságföldrajza
14. Olaszország gazdaságföldrajza
15. Az USA gazdaságföldrajza
16. Japán gazdaságföldrajza
17. Kína gazdaságföldrajza
18. A légkör globális problémái
19. A demográfiai válság (túlnépesedés és népességcsökkenés) jellemzői, következményei
20. A nyersanyag- és energiaválság

HELYI TANTERV

Élő idegen nyelv

FRANCIA

Második idegen nyelv

2. számú melléklet A KÖZÉPSZINTŰ ÉRETTSÉGI VIZSGA TÉMAKÖREI

A 9–12. évfolyamokra ajánlott témakörök és fogalomkörök egyes elemei újra és újra megjelenhetnek, lehetőséget adva arra, hogy a korábban megszerzett ismeretek újabb nézőpontból kerüljenek feldolgozásra, és így bővüljenek, mélyüljenek. Figyelembe vettük azt az igényt is, hogy számos esetben a tanulók a 2. idegen nyelvből érettségit kívánnak tenni. Ezért a téma- és fogalomköröknél az A2 szintet meghaladó (B1 szint közeli) tananyagot állítottunk össze. Ettől a tanár a csoport igényeihez igazodva természetesen eltérhet.

Témák
<i>Személyes vonatkozások, család</i> A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai. Személyes tervek. Családi élet, családi kapcsolatok. A családi élet mindennapjai, otthoni teendők.
<i>Ember és társadalom</i> Emberek külső és belső jellemzése. Baráti kör. A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel. Női és férfi szerepek, ismerkedés, házasság. Ünnepek, családi ünnepek. Öltözködés, divat. Hasonlóságok és különbségek az emberek között, tolerancia, pl. fogyatékkal élők. Konfliktusok és kezelésük. Társadalmi szokások nálunk és a célországokban.
<i>Környezetünk</i> Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. Növények és állatok a környezetünkben. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben. Időjárás, éghajlat.
<i>Az iskola</i> Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, például. szakmai képzés, tagozat). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban. Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei. Iskolai hagyományok.
<i>A munka világa</i> Diákmunka, nyári munkavállalás. Foglalkozások és a szükséges kompetenciák. Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás. Önéletrajz, állásinterjú.
<i>Életmód</i> Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Életünk és a stressz. Ételek, kedvenc ételek, sütés-főzés. Étkezés családban, iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben. Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (orvosnál). Életmód nálunk és a célországokban. Függőségek (dohányzás, alkohol, internet, drog stb.).
<i>Szabadidő, művelődés, szórakozás</i> Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.

Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport.
Olvasás, rádió, tévé, számítógép, internet.
Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban.
Kulturális és sportélet nálunk és a célországokban.

Utazás, turizmus

A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés.
Nyaralás itthon, illetve külföldön.
Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése.
Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai.
Szálláslehetőségek (camping, ifjúsági szállás, szálloda, bérelt lakás vagy ház, lakáscsere stb.).
Turisztikai célpontok.

Tudomány és technika

Népszerű tudományok, ismeretterjesztés.
A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben.
Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a munkában.

Gazdaság és pénzügyek

Családi gazdálkodás.
Zsebpénz.
A pénz szerepe a mindennapokban.
Vásárlás, szolgáltatások (például posta, bank).
Fogyasztás, reklámok.

GAZDASÁGI ISMERETEK

A GAZDASÁGI ISMERETEK VIZSGA ÁLTALÁNOS CÉLJAI

A *Gazdasági ismeretek* tantárgy érettségi követelményeiben - mind középszinten, mind emelt szinten - két nagyon fontos elvárás fogalmazódik meg. Egyrészt az, hogy a vizsgázó minél több ismeretet gyűjtsön az őt körülvevő gazdasági környezetről, gazdálkodási szabályokról, a háztartások, üzleti élet gazdálkodási szokásairól. Másrészt annak bemutatása, hogy a vizsgázó mennyire képes megszerzett ismereteit személyes formában - önálló véleményeként - elmondani. Ez részben azt jelenti, hogy saját élményeit és tapasztalatait mennyiben képes általános formában is megfogalmazni, részben pedig azt, hogy a fölvetődő általánosabb kérdésekre és problémákra tud-e konkrét példákat és eseteket mondani. A fenti célok azt is jelentik, hogy a diákokban kialakul az a készség, hajlandóság, amelynek segítségével életük további részében tudatosan és egyben - ha szükséges - kritikusan foglalkoznak gazdasági kérdésekkel.

Míndezek mellett törekvésként jelenik meg, hogy a más tantárgyak körében tanult ismeretanyag beépítésére is sor kerüljön. A diákok képesek legyenek meglátni, szintetizálni azokat az összefüggéseket, amelyeket már hallottak, megtanultak a természetismeret és a társadalomismeret tantárgyak körében. A modern piacgazdasági folyamatok megismerésén, elemzésén kívül például szerepet kap az előzmények vizsgálata, a gazdaságtörténeti fejlődés egyes állomásainak megismerése is.

A vizsga igazi értékét csak részben mutatja az, hogy a diákok mit ismertek meg és tudnak gazdasági ismeretekből a tanulás befejeztével. Legalább ennyire fontos, hogy hogyan viselkednek majd további életük során, amikor olyan helyzetbe kerülnek, amelynek gazdasági vetülete is van.

A piaci viszonyok, a verseny, a munkavállalói és vállalkozói életpályák lehetősége, mint egymástól lényegesen eltérő alternatívák választhatósága, ahogy majd megjelenik az életben, úgy már a vizsga szintjeiben és formáiban is helyet kap.

A VIZSGA KÉT SZINTJE

Mind a középszintű, mind az emelt szintű vizsga két részből áll:

1. írásbeliből
2. szóbeliből

A középszintű érettségi vizsgán a gimnáziumokban számon kérhető tananyag a gazdasági ismereteket az általános műveltség részeként, mint közismeretet kéri számon. A középszintű vizsga elsősorban az elsajátított ismereteket - elsősorban fogalmakat - méri, illetve az alapvető ismeretek számonkérésén túl legfőképpen arra irányul, hogy a diákok tudatosítsák (megértsék) a körülöttük lévő világot.

Az emelt szint vizsgája tudományosabb jellegű, ugyanis az emelt szintű vizsga legfőképpen a felsőoktatásban tovább tanulni szándékozó vizsgázó képességeit és ismereteit vizsgálja. Ez azt jelenti, hogy a vizsga a jelöltektől a középszintű követelményeket meghaladó bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokban való jártasságot feltételez, összetettebb és önállóbb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, valamint magasabb fokú gondolkodási, önállóbb ítélet- és véleményalkotási képességeket vár el.

Fontos megjegyezni, hogy a középszintű követelmények egésze vonatkozik az emelt szintre is. A két szint egymásra épül.

Az alábbiakban a gazdasági ismeretek tantárgy érettségi vizsga részeit képező vizsga követelményeit, kompetenciáit, valamint a számonkérés rendszerét határoztuk meg közép- és emelt szinten, komplex módon.

A vizsga formája

Középszinten: írásbeli és szóbeli

Emelt szinten: írásbeli és szóbeli

Középszinten az **írásbeli** vizsga - a hagyományos számonkérési rendszertől eltérően - **projektmunka** készítése. (Egy nagyobb téma feldolgozása, amely részletezve és a gyakorlatra adaptálva tartalmazza a modulárgy több részelemét.)

Középszinten a **szóbeli** vizsga *két részből* áll, egy a vizsgakövetelményeknek megfelelő témakörből **kihúzott tétel kifejtése**, valamint a **projektmunka megvédése** (a dolgozattal kapcsolatos általános elméleti kérdésből és a dolgozathoz kapcsolódó konkrét gyakorlati kérdésből).

Emelt szinten az **írásbeli** vizsga *kétféle módon* történhet. A tanulónak lehetősége van

a) a középszinttel formailag megegyező (tartalmilag mélyebb, átfogóbb ismereteket bemutató) **projektmunka** elkészítésére, vagy

b) az emelt szinten meghatározott témakörökhöz (makroökonómia, a mikroökonómia és a nemzetközi gazdasági ismeretek) kapcsolódó feladatok megoldására.

Emelt szinten a **szóbeli** vizsga A) és B) tételrészekből áll.

A) A vizsgakövetelményeknek megfelelő témakörből **kihúzott tétel kifejtése** és

B) A **projektmunka** megvédéséből vagy egy aktuális probléma (globalizáció, privatizáció, fogyasztóvédelem stb.) értelmezéséből, elemzéséből egy megadott forrás alapján.

I. VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Kompetenciák

1. Szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	KÖZÉPSZINTEN	EMELT SZINTEN
1.1. Szakmai fogalmak azonosítása, helyes használata	A közlések megfogalmazásakor a megfelelő fogalmak használata, mondatokba foglalása A fogalmak felismerése szövegben A szakmai fogalom leglényegesebb elemeinek kiemelése Az egy témához kapcsolódó fogalmak kiválasztása Az összetartozó fogalmak együttes használata Fogalmak meghatározás alapján történő felismerése A médiában gyakran használt kifejezések értelmezése a szöveggörnyezet ismerete alapján Új szakmai fogalmak megismerése a gyakorlati tapasztalatok során	
1.2. A fogalmak jelentés változatainak ismerete		A fogalmak jelentés változatainak megkülönböztetése
1.3. A szakmai fogalmakkal az ismeretanyag bemutatása, jellemzése, értelmezése, meghatározása	A gondolatok tömör, kerek mondatokban kifejtése, úgy hogy a mondatok egységes szöveggé álljanak össze	Önálló állásfoglalás

2. Az ismeretanyag differenciálása

TÉMÁK	KÖZÉPSZINTEN	EMELT SZINTEN
2.1. Lényegkiemelés	Kérdések megválaszolása Az ismeretanyag legfontosabb elemeinek bemutatása, a területi (idő) korlátok figyelembevételével	Lényeges és kevésbé lényeges szempontok megkülönböztetése Információk szétválogatása szakmailag meghatározott szempontok alapján Megfigyelési szempontok kiválasztása
2.2. Különbségek és azonosságok	Közös és eltérő tulajdonságok felsorolása Kölcsönhatások felismerése és kiemelése Adott témában a problémák árnyalt vizsgálata, különböző álláspontok ismerete, illetve felismerése	A tulajdonságok értékelése különböző szempontok szerint
2.3. A modellalkotás és elvonatkoztatás képessége	A vizsgálat szempontjából fontos összefüggéseket mutató elemek felismerése Általános következtetésre konkrét példák felsorolása Eseménysorok bemutatása Rendszeren belül alrendszerek értelmezése	Konkrét példákból az általános következtetések megfogalmazása Általános következtetésre konkrét példák felsorolása Tények és törvényszerűségek

TÉMÁK	KÖZÉPSZINTEN	EMELT SZINTEN
	Adatokból táblák és ábrák készítése Ismert adatokból számítások segítségével „új” információ szerzése Az elkészített táblázatban szereplő adatok egyszerű (hétköznapi) értelmezése A tanult modellek felismerése, alkalmazása	közötti összefüggések felismerése

3. Problémaközpontú gondolkodás

TÉMÁK	KÖZÉPSZINTEN	EMELT SZINTEN
3.1. A probléma felismerése	A feladat helyes értelmezése A tananyagegységben a megoldandó probléma kiemelése Esettanulmányokban és példaesetekben a szakmai probléma felismerése és megfogalmazása	Esettanulmányokban és példaesetekben igények és elvárások megfogalmazása
3.2. A problémamegoldás keresése	A megoldás lépésekre bontása A megoldási lépések felsorolása A megoldások információ szükségletének meghatározása A megoldási alternatívák lehetőségének felismerése	A megoldások információ szükségletének meghatározása Megfogalmazott probléma többféle megoldása - változatok értelmezése A különböző megoldások összevetése - előnyök és hátrányok felismerése A felismert és megfogalmazott előnyök és hátrányok összevetése
3.3. Problémamegoldás értékelése	A várható eredmény becslése Néhány lehetséges alternatíva felvázolása	Okok és következmények felismerése, megfogalmazása

4. A gyakorlat modellezése

TÉMÁK	KÖZÉPSZINTEN	EMELT SZINTEN
4.1. Számítások	Egyszerű számítások elvégzése	Mutatósámok kiszámítása A gazdasági szövegekben megfogalmazott információk számszerűsítése. A várható eredmények becslése, a kapott értékek rövid szöveges értelmezése
4.2. A gyakorlat megjelenése	Mikro- és makroszemlélet különbségének értelmezése Annak felismerése, hogy a gyakorlatban felmerülő problémákat hogyan lehet az elméletben tanultak segítségével megoldani	

5. Az ismeretek komplex kezelése

TÉMÁK	KÖZÉPSZINTEN	EMELT SZINTEN
5.1. Egy adathalmazból többféle feladat megoldása	A különböző feladat kidolgozások eredményeinek összevetése	A tanult matematikai eszközök alkalmazása a gazdasági problémák modellezése során Konzisztens függvényrendszerek használata, értelmezése
5.2. Szakmaelemek összekapcsolása	Összefüggő tananyagrészek összekapcsolása (különös tekintettel a gazdaságtörténeti események máig érzékelhető hatásaira)	

6. Források használata és értékelése

TÉMÁK	KÖZÉPSZINTEN	EMELTSZINTEN
6.1. Forrásokból információk gyűjtése, következtetések levonása	A forrás tartalmával kapcsolatos egyszerű kérdések megválaszolása A forrásban szereplő adatok, információk felismerése és összekapcsolása a gazdasági modellekkel. (Elméleti és gyakorlati „tapasztalatok” egybevetése)	Megadott szempontok alapján a források tartalmára vonatkozóan következtetések levonása Állítások megfogalmazása
6.2. Információk összevetése		Tartalmi és formai különbségek kiválasztása két azonos témájú forrásból
6.3. Információk gyűjtése statisztikai forrásokból	Statisztikai táblák, grafikus ábrák tartalmára állítások megfogalmazása, következtetések levonása	

Részletes követelmények**Témák ismertetése szintenként**

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A közgazdaságtan alapfogalmai, főbb kérdései, vizsgáldási módszerei	A közgazdaságtan tárgya, elhelyezése a tudományok rendszerében. A közgazdaságtan tudomány részei. Alap problémája, alapvető kérdései. A gazdasági gondolkodás alapvető elvei. A szűkösség problémája. Főbb gazdasági szereplők jellemzése, helyük a gazdálkodási folyamatban. A gazdasági körforgás. Aktuális kérdések, amelyekre keresik a választ. Vizsgáldási módszereinek lényegi elemei és ezek példákön keresztül történő bemutatása.	A közgazdaságtan történelmének fő korszakai (közgazdasági elődök - merkantilizmus, fiziokraták, Adam Smith munkássága, klasszikus közgazdaságtan, Keynes munkássága, neoklasszikus közgazdaságtan, polgári közgazdaságtan és marxizmus, gazdasági liberalizmus), az egyes korszakok jellemzői és neves képviselői. A modellezés, mint vizsgálati eszköz előnyei, hátrányai. A határelemzés, mint alapvető eszköz. Határelemzés versus átlagelemzés. A gazdasági racionalitás értelmezése. A ceteris paribus elv alkalmazása. Az alternatív költség fogalmának meghatározása, értelmezése. Gazdasági rendszerek. Magyarország gazdasága, mint piacgazdaság.
A piaci mechanizmus alapvető elemei, működése, a piacgazdaság jellemzői	A piac fogalma, típusai, a piaci szereplők meghatározása. A kereslet, a keresleti függvény és a kínálat, kínálati függvény értelmezése. Marshall-kereszt segítségével a piaci egyensúly, a túlkereslet és túlkínálat értelmezése. A „láthatatlan kéz” működésének, a piaci önszabályozásnak a bemutatása.	A piacgazdaság alappillérei - magántulajdon, elosztási rendszerek, munkamegosztás, verseny. Az árak szerepe a piacon. Piaci folyamatok magyarázata a Marshall-kereszt segítségével. Specializáció és a komparatív előnyök tana.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A pénz kialakulása és funkciói	A különböző pénztörténeti korszakok bemutatása a munkamegosztás és a csereformák fejlődésén keresztül. A pénz funkciók meghatározása, és annak szemléltetése, hogy a különböző pénzformák, hogyan töltötték be a pénz szerepkörét. A pénz szerepe a gazdálkodásban. A váltó fogalma, szerepe a bankjegy kialakulásában.	Bankok és a hitelezés kialakulása. Egyszintű, kétszintű bankrendszer, pénzintézetek fajtái, azok főbb jellemzői. A magyar bankrendszer kialakulása.
A fogyasztó, mint a gazdaság egyik kulcsszereplője, döntési mechanizmusai, illetve a fogyasztói magatartás elemzése	A háztartás, mint fogyasztó helye, szerepe a modern gazdaságban. A szükségesség értelmezése a háztartás esetén. A racionalitás értelmezése a fogyasztóra, s ennek modellezése. A szükséglet fogalma, csoportosítása, rangsorolása (preferencia rendszer). Háztartás költségvetésének összeállítása. A háztartás megtakarítása, befektetési szempontjai. A piaci keresleti függvény ábrázolása és jellemzése.	A fogyasztás, család, háztartás, szükséglet, igény és kereslet fogalma, az egyes fogalmak közötti különbségek, illetve összefüggések. A hasznosság kardinális és ordinális megközelítése. Hasznossági függvények ábrájának elemzése. Telítettségi pont jelentése és felismerése. A határhaszon és a csökkenő határhaszon értelmezése. A fogyasztók preferenciáinak bemutatása közömbösségi görbék rendszerén keresztül. A fogyasztói döntést korlátozó tényezők, a jövedelem és az árak változásának hatása a fogyasztói döntésekre. A költségvetési egyenes értelmezése. A piaci keresleti függvény levezetése.
A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők	A marketing eszközök hatása a fogyasztói döntésekre. A fogyasztó jogai, fogyasztóvédelem.	A kereslet rugalmasságának többoldalú megközelítése, értelmezése.
A vállalkozások fogalma, célrendszere, vállalkozási formák	A vállalkozó fogalma. Vállalkozói tulajdonságok. A vállalkozások fogalma és céljai. A vállalkozás alapításának, működésének külső és belső feltételei, érintettjei. Vállalkozások csoportosítása különböző szempontok alapján. Vállalkozási formák jellemzése.	Vállalkozói és a menedzseri szerepkör összehasonlítása. Vállalkozási forma megválasztásának szempontjai, a különböző vállalkozási formák előnyei és hátrányai. Tulajdonosi szerkezet alakulása az utóbbi években Magyarországon. A privatizáció fogalma, alapvető formái, jelentősége, szerepe a magyarországi átalakulás során a 90-es évektől kezdődően. A nonprofit szféra főbb területei és sajátosságai.
A termelés erőforrásai és felhasználási lehetőségeik	Termelési tényezők megnevezése, jellemzése. Az erőforrások kíméletes használatának problémaköre. A termelési tényezők szerepe a vállalkozás döntéseiben.	Az erőforrások és a termelés kapcsolata. A technológiai és gazdasági hatékonyság.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A munkamegosztás jelentősége, fejlődése a termelésben. Termelékenységet befolyásoló tényezők. A vállalkozás működése során felmerülő költségek típusai. A termelői racionalitás értelmezése és a profit alakulása. Az idő szerepe és értelmezése a közgazdaságban.	A termelési függvény elemzése, meghatározói, ábrázolása. Kiadás versus költség és bevétel versus haszon. A vállalkozás működése során felmerülő költségek jellemzői és a közöttük érvényesülő összefüggések. A különböző profitkategóriák meghatározása, értelmezése. A különböző bevételi, költség- és profitfüggvények elemzése, meghatározói, ábrázolásuk.
Piaci formák és jellemzőik. A racionális vállalkozói magatartás különböző piaci viszonyok között	A piaci formák és jellemzőik. A vállalkozás piaci helyzetének, döntéseinek szerepe az árbevétel alakulásában. A profitorientáció értelmezése. A fedezeti pont jelentősége a vállalkozási döntésekben. A tisztességes piaci magatartás és verseny védelmének állami eszközei és a versenyszabályozás.	A tökéletes verseny viszonyai között működő vállalkozások döntéseinek sajátosságai, a profitmaximum helyének meghatározása. A verseny „torzulásai” és azok szükségyszerűsége. A monopolhelyzet kialakulásának okai. A monopólium, mint piaci forma jellemzői, döntéseinek sajátosságai, a profitmaximum helyének meghatározása. A fedezeti pont és az üzembeszárási pont értelmezése és számítása különböző piaci formák esetén. A természetes monopólium kialakulása, működésének szabályozási lehetőségei. Az árdiszkrimináció értelmezése, fajtái. A monopolhelyzet társadalmi előnyei és hátrányai, különös tekintettel a jóléti szempontokra. A fogyasztói és a termelői többlet, illetve a holtteherveszteség értelmezése.
A vállalkozás finanszírozása, működését és vagyoni helyzetét befolyásoló tényezők. A tőkepiac	Az induló tőke, a pótlólagos tőkebefektetések és az eredmény hatása a vállalkozás vagyoni helyzetére. A vállalkozás eredményét befolyásoló tényezők. Finanszírozási források: saját forrás, idegen forrás. A tőke ára. A kereskedelmi bankok ezzel kapcsolatos feladatai. Folyószámla hitelek; Rövid, közép- és hosszú lejáratú bankhitelek. Hitelezéssel kapcsolatos alapfogalmak (kamat, futamidő, fedezet, jelzálog, sajáterő).	A jövedelem és a vagyon kapcsolata. A vagyonértékelés módjai. A jelenérték számítás. A tőkekínálat jellemzői, alakulására ható tényezők. A tőkekereslet jellemzése, alakulására ható tényezők. Értékpapírok fajtái és jellemzői. A tőzsdék fajtái, működésük. Részvények adás-vételének gyakorlata, jelentősége.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A piaci mechanizmus működési zavarai	A vállalat működését befolyásoló „külső környezet” főbb összetevői. Az externáliák fogalma, elemzése, hatása a vállalkozás életére, különös tekintettel a <i>környezetgazdálkodás</i> jelentőségének növekedésére.	Közjavak, magánjavak, vegyes javak. A potyautas magatartás. Piaci mechanizmus kritikája, működési elégtelenségei.
A munka, mint termelési tényező a gazdálkodás folyamatában	A munkaerő, mint termelési tényező bemutatása. Az emberi erőforrás helye, szerepe a vállalkozások életében. A munkaerő-piaci elhelyezkedést segítő kompetenciák. A bérmeghatározó tényezők, a piaci és a nem piaci erők hatása. A szociális párbeszéd a munkáltatók és a munkavállalók között.	A munkakínálat jellemzői, alakulására ható tényezők. A munkakereslet jellemzése, alakulására ható tényezők. A humán tőke befektetés megtérülése. A munkabérek alsó és felső korlátja.
A makrogazdaság szereplői és a makrojövedelem keletkezése	A makrogazdaság szereplői és a makrogazdasági körforgás. A nemzetgazdaság kibocsátásának mérésének problémái. Makrogazdasági mutatók értelmezése, számításuk. A háztartások jövedelmének keletkezési forrásai. A jövedelem felhasználása. A háztartások megtakarítási attitűdjei, formái. A megtakarítások szerepe a makrogazdaságban. A fogyasztás, a megtakarítások, a beruházások közötti makrogazdasági összefüggés.	A nemzetgazdasági fogyasztási és a beruházási függvény ismerete, elemzése, meghatározóik, ábrázolásuk. A fogyasztás részesedése a nemzetgazdaság által megtermelt jövedelemből. Életszínvonal. A hazai fogyasztás összehasonlítása nemzetközi példákkal. Az árupiaci kereslet a tervezett jövedelem függvényében.
A modern pénz teremtése és a pénzpiac	A modern pénz fogalma, a pénzteremtés folyamata, mechanizmusa. Pénzkímélő eszközök használata a gyakorlatban.	A pénzkeresletre ható tényezők. A pénzkínálat alakulása és a jegybank szerepe ebben. A pénzkeresleti és a pénzkínálati függvény ismerete, elemzése, ábrázolása. A gazdaság pénzszükségletét meghatározó tényezők. Az egyensúlyi kamatláb. Pénzügyi intézmények rendszere Magyarországon - szereplők, feladatuk és tevékenységük.
A munkapiac és a munkanélküliség problémájának elemzése	A munkapiaci szereplők meghatározása, a kereslet és kínálat értelmezése. A munkapiac szemléltetése a keresleti és kínálati függvény segítségével. A munkapiaci helyzetek értelmezése. A munkanélküliség fogalma, típusai, mérése. Munkanélküliségi ráta értelmezése.	A munkakeresleti és a munkakínálati függvény ismerete, elemzése, ábrázolása. Foglalkoztatottság és munkanélküliség Magyarországon. A hazai és a nemzetközi foglalkoztatottsági és munkanélküliségi adatok összehasonlítása. A tőkeállomány és a foglalkoztatottság hatása a nemzetgazdasági jövedelem alakulására.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Az állam gazdasági szerepvállalásának megjelenése, oka, fejlődési szakaszai, a gazdasági válságok	A klasszikus újratermelési ciklus sajátosságainak bemutatása. A modern állam szerepvállalásának közvetlen előzményei. Az állami beavatkozás oka, célja, eszközei.	A makrogazdasági egyensúly meghatározása és a válságciklusok jellemzői az állami szerepvállalás megjelenése előtt és után. Az állami újraelosztás mértékének összehasonlítása. Magyarország, Nyugat-Európai országok és az Egyesült Államok példái alapján.
Költségvetés politika jellemzői	A fiskális politika fogalma, a költségvetés felépítése, egyenlege, a deficit finanszírozás módjai. A költségvetési politika eszközrendszere, különös tekintettel az adózásra. A költségvetési politika hatásmechanizmusa, veszélyei.	Az állami újraelosztás hatása a GDP alakulására. A feketegazdaság és a költségvetési hiány problémái Magyarországon. Adónemek. Adópolitika és adómorál Magyarországon.
Az infláció és a monetáris gazdaságpolitika jellemzői	Az infláció fogalma, mérése, típusai, okai. Infláció hatása a gazdaságra és az egyes gazdasági szereplőkre. A monetáris politika fogalma, céljai. A monetáris szabályozás jegybanki eszközei, működésének mechanizmusa.	A fogyasztási szokások és a profitvárakozások hatása az infláció alakulására. A pénzkinálat alakulása és az infláció kapcsolata. Az ár-bér spirál értelmezése.
A nemzetgazdaság külgazdasági kapcsolatai	A kereskedelmi és fizetési mérleg felépítése és a közöttük lévő kapcsolat. A valutakereslet és valutakinálat értelmezése, jellemzése. A különböző valutaárfolyamok. Napjaink valutáinak árfolyam-meghatározása, az EURO jelentősége. Magyarország külgazdasági kapcsolatainak áttekintése.	A nyitott gazdaság egyensúlya. A valutakeresleti és a valutakinálati függvény ismerete, elemzése, ábrázolása. A fix és a lebegő valutaárfolyamos rendszerek jellemzői. Az eurózónához csatlakozás feltételei. Eurózónához csatlakozás előnyei és hátrányai.
Aktuális gazdasági problémák és megoldási alternatívák	A munkanélküliség és az infláció kezelésének lehetséges módjai. A téma lehetőséget ad néhány aktuális gazdasági probléma megnevezésére (pl.: infláció, munkanélküliség, szegénység, fizetési mérleg hiány, eladósodás, fenntartható gazdasági fejlődés stb.). Ezek közül valamely probléma hazai megjelenésének, bemutatása. (Például: Magyarország európai uniós tagságának hatása a hazai munkaerőpiacra.)	A gazdasági problémák közül egy-kettő részletesebb kifejtése. A probléma megoldási alternatíváinak felvázolása.
A globalizáció	A globalizáció fogalma. Napjaink gazdasági együttműködési formáinak bemutatása. Az együttműködésből származó előnyök, problémák. Napjaink nemzetközi gazdasági együttműködésének formái, tendenciái. A fejlett és fejlődő országok helye, szerepe a nemzetközi munkamegosztásban. Ez Európai Unió, mint gazdasági integráció.	Küzdelem a gazdasági problémák megoldásáért (környezetvédő, segélyező, regionális stb. programok, szervezetek). A globalizációs folyamatok jellemzése, előnyeinek és hátrányainak bemutatása. Magyarország integrálódása a világgazdaságba és az EU-ba.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
		Magyarország gazdaságának értékelése a világ más országaihoz képest. Alternatív közgazdaságtan: miért alakult ki, példák a hagyományostól eltérő válaszokra.

Középszintű érettségi vizsga – informatika

Témakörök

1. Információs társadalom
2. Informatikai alapok – hardver
3. Informatikai alapok – szoftver
4. Szövegszerkesztés
5. Táblázatkezelés
6. Adatbázis-kezelés
7. Információs hálózati szolgáltatások
8. Prezentáció és grafika
9. Könyvtárhasználat

Részletes vizsgakövetelmények

1. Információs társadalom

	Középszint
1.1. A kommunikáció	
1.1.1. A kommunikáció általános modellje	Ismerje a kommunikáció modelljét és tudjon gyakorlati példákat bemutatni, értelmezni, összehasonlítani. Ismerje fel a redundancia hasznos, illetve hátrányos előfordulásait.
1.1.2. Információs és kommunikációs technológiák és rendszerek	Ismerje és tudja használni a kommunikációs rendszereket: telefon, rádió, televízió, internet. Legyen képes korszerű eszközök hatékony használatával információt szerezni és feldolgozni.
1.2. Információ és társadalom	
1.2.1. Az informatika fejlődéstörténete	Ismerje az informatika fejlődéstörténetének főbb fázisait, eseményeit, személyeit.
1.2.2. A modern információs társadalom jellemzői	Ismerje az információs technológiákat és azok társadalmi hatásait. Ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat személyiségromboló, egészségkárosító hatását.

1.2.3. Informatika és etika	Ismerje az infokommunikáció etikai vonatkozásait, és kommunikációs szokásait. Legyen tisztában azzal, hogy az adat, az információ áru, jelentős értéket képviselhet.
1.2.4. Jogi ismeretek	Ismerje az illegális számítógépes cselekményeket és azok következményeit. Ismerje a szerzői jog fogalmát. Tudja csoportosítani a szoftvereket alkalmazási terület, illetve jogi kategóriák szerint

2. Informatikai alapismeretek - hardver

	Középszint
2.1. Jelátalakítás és kódolás	
2.1.1. Analóg és digitális jelek	Ismerje az analóg és a digitális jel fogalmát, különbözőségeit. Tudja, hogy minden érzékelhető jel jó közelítéssel digitalizálható.
2.1.2. Az adat és az adatmennyiség	Ismerje az informatikában használt mértékegységeket.
2.1.3. Bináris számábrázolás	Ismerje a kettes számrendszert, és a bináris számokkal végezhető alpműveleteket. Tudjon kettes és tízes számrendszer között átváltani.
2.1.4. Logikai műveletek	Ismerje a NEM, ÉS, VAGY logikai műveleteket.
2.1.5. Bináris karakterábrázolás	Ismerje az ASCII és a Unicode karakterkódolásokat.
2.1.6. Bináris kép- és színkódolás	Ismerje az RGB és a CMYK színkódolást, azok különbségeit.
2.1.7. Kép és hang digitalizálás	Ismerje a képek és hangok digitalizálásának elvi folyamatát.
2.1.8. Tömörített adattárolás	Ismerje a veszteséges és veszteségmentes tömörítés fogalmát, és felhasználási területeit.
2.2. A számítógép felépítése	
2.2.1. A Neumann-elvű számítógépek	Ismerje a Neumann-elveket.
2.2.2. A számítógép főbb részei és jellemzői	Ismerje a központi feldolgozó egység, memória, buszrendszer, interfész, ház, tápegység, alaplap szerepét, feladatait, jellemzőit.

2.2.3. A perifériák típusai és főbb jellemzőik	Ismerje a bemeneti eszközök, kimeneti eszközök, bemeneti/kimeneti eszközök, háttértárak szerepét, feladatait, jellemzőit.
2.2.4. A számítógép részeinek összekapcsolása és üzembe helyezése	Ismerje a számítógép perifériák csatlakoztatási lehetőségeit.
2.2.5. Hálózatok	Ismerje a hálózatok felépítését. Ismerje a hálózati eszközöket, és azok alapvető jellemzőit:
	hálózati kártya, hálózati közeg, kapcsoló, forgalomirányító, vezeték nélküli hozzáférési pont.
2.3. Munkavédelem és ergonómia	Ismerje a biztonságos számítógépes munkavégzés feltételeit. Ismerje a perifériák ergonomikus elrendezését, kialakítását, használatát.

3. Informatikai alapismeretek - szoftver

	Középszint
3.1. Az operációs rendszer és főbb feladatai	
3.1.1. Az operációs rendszerek részei és funkciói, az operációs rendszer felhasználói felülete	Ismerje az operációs rendszerek jellemzőit, fő részeit és legfontosabb feladatait. Legyen képes egy rendszer megjelenését, néhány paraméterét igényei szerint beállítani. Ismerje az operációs rendszer felhasználói felületét.
3.1.2. Háttértárak kezelése	Ismerje egy operációs rendszer mappaszerkezetét. Legyen képes mappát, állományt létrehozni, másolni, mozgatni, átnevezni, törölni. Ismerje a mappák és állományok alapvető tulajdonságait. Tudjon mappát és állományt megkeresni a helyi számítógépen.
3.1.3. Tömörítés	Értse a tömörítés lényegét. Tudjon tömöríteni és kicsomagolni.

3.1.4. Adatvédelem, adatbiztonság	Ismerje az adatok jogosulatlan hozzáféréstől való védelmét. Ismerjen archiválási lehetőségeket.
3.1.5. Kártevők, vírusvédelem	Ismerje a kártevők fajtáit, a leggyakoribb terjedési módjait, valamint a védekezés eszközeit, módszereit.
3.1.6. A hálózatok alapvető szolgáltatásai	Tudjon a hálózatba be- és kijelentkezni. Ismerje a helyi hálózat szolgáltatásait és a felhasználói jogosultságokat.

4. Szövegszerkesztés

	Középszint
4.1. A szövegszerkesztő használata	
4.1.1. Dokumentum megnyitása, mentése	Tudjon különféle formátumú dokumentumokat megnyitni és menteni.
4.1.2. Szövegbevitel, szövegjavítás	Tudjon szöveget bevinni, javítani, törölni és szimbólumokat beszúrni.
4.2. Szövegjavítási funkciók	
4.2.1. Keresés és csere	Ismerje a szövegszerkesztő keresés és csere funkcióit.
4.2.2. Kijelölés, másolás, mozgatás, törlés	Tudja kijelölni a dokumentum megfelelő részét, legyen képes azt másolni, mozgatni, törölni, másik dokumentumba beilleszteni.
4.2.3. Nyelvi segédeszközök	Tudja használni a nyelvi ellenőrzés és az elválasztás lehetőségeit
4.3. Szövegszerkesztési alapok	
4.3.1. A dokumentum egységei	Ismerje a karakter, szó, sor, bekezdés, hasáb, szakasz, oldal fogalmát.
4.3.2. Karakterformázás	Legyen képes beállítani a karakterek betűtípusát, méretét, stílusát, színét.

4.3.3. Bekezdésformázás	Legyen képes beállítani a bekezdések behúzását, térközét, igazítását, szövegbeosztását, szegélyét, háttérét és mintázatát. Legyen képes egy- és többszintű felsorolást, sorszámozott felsorolást létrehozni. Tudjon különböző beállítású tabulátorokat használni. Legyen képes iniciálét létrehozni, jellemzőit módosítani.
4.3.4. Szakaszformázás	Legyen képes többhasábos szakaszt kialakítani, jellemzőit módosítani. Legyen képes kialakítani és beállítani előfejet, élőlábat, lapszámozást, margókat, laptájolást, lapméretet, oldalszegélyt, háttérszint, végjegyzetet, lábjegyzetet.
4.3.5. Stílusok	Legyen képes stílusok alkalmazására.
4.4. Táblázatok és objektumok a szövegben	
4.4.1. Táblázatkészítés a szövegszerkesztővel	Legyen képes szöveges dokumentumokban táblázatot létrehozni, szerkeszteni és tulajdonságait beállítani.
4.4.2. Körlevélkészítés	
4.4.3. Képek és alakzatok beillesztése	Legyen képes képeket és alakzatokat beilleszteni valamint tulajdonságaikat beállítani, hozzájuk szöveget rendelni.
4.4.4. Tartalomjegyzék	Legyen képes tartalomjegyzéket készíteni stílusok felhasználásával.

5. Táblázatkezelés

	Középszint
5.1. A táblázatkezelő használata	
5.1.1. Táblázat megnyitása, mentése	Tudjon különféle formátumú táblázatokat megnyitni és menteni.
5.1.2. Adatok bevitele, javítása	Tudjon adatokat bevinni, javítani, törölni és szimbólumokat beszúrni. Tudjon adatokat importálni és exportálni megfelelő kódtáblával.

5.2. A táblázat szerkezete	
5.2.1. Cella, oszlop, sor, tartomány, munkalap	Ismerje a cella, az oszlop, a sor, a tartomány, valamint a munkalap fogalmát. Tudja ezeket beilleszteni, másolni, mozgatni, illetve törölni.
5.3. Adatok a táblázatokban	
5.3.1. Cella tartalma	Tudja, hogy a cella tartalma szöveg, szám vagy képlet lehet.
5.3.2. Számformátumok	Legyen képes megfelelő számformátumot beállítani, és egyéni számformátumot kialakítani. Tudja alkalmazni a dátum, az idő, a pénznem, a százalék formátumokat, továbbá beállítani a tizedesjegyek számát és az ezres tagolást.
5.3.3. Adatok rendezése, kigyűjtése	Tudjon a táblázatban adatokat egy vagy több szempont alapján rendezni és kigyűjteni.
5.3.4. A cellahivatkozások használata	Tudjon hivatkozást használni munkalapon belül és munkalapok között. Ismerje a relatív, abszolút és vegyes cellahivatkozásokat.
5.3.5. Képletek szerkesztése, függvények alkalmazása	Tudjon egyszerű képleteket és függvényeket használni. Ismerje a dátum és idő, a matematikai, a statisztikai, a kereső, a szövegkezelő és a logikai függvények használatát.
5.4. Táblázatformázás	
5.4.1. Karakter- és cellaformázások	Legyen képes beállítani a karakterek betűtípusát, méretét, stílusát, színét. Legyen képes beállítani a cellák igazítását, szegélyezését, háttérszínét, mintával kitöltését.
5.4.2. Sor-, oszlop, tartománybeállítások	Legyen képes beállítani az oszlopszélességet és a sormagasságot. Legyen képes cellákat egyesíteni. Legyen képes tartományokat elnevezni, munkalapokat átnevezni.
5.4.3. Oldalbeállítások	Tudjon élőfejet és élőlábat készíteni, az oldal tulajdonságait beállítani.

	Legyen képes a dokumentumot nyomtatásra előkészíteni.
5.5. Diagramok és egyéb objektumok	
5.5.1. Diagramok	Legyen képes diagramot készíteni, szerkeszteni, módosítani. Tudjon az ábrázolandó adatoknak és a belőle levonandó következtetéseknek megfelelő diagramtípust választani.
5.5.2. Objektumok	Tudjon a munkalapra képet, alakzatot és szövegdobozt beilleszteni, azok tulajdonságait beállítani.

6. Adatbázis-kezelés

	Középszint
6.1. Az adatbázis-kezelés alapfogalmai	
6.1.1. Az adatbázis alapfogalmai	Ismerje az adatbázis, az adattábla, a rekord, a mező, az elsődleges és idegen kulcs fogalmát.
6.2. Az adatbázis szerkezete és kialakítása	
6.2.1. Az adatbázis-kezelés alapl műveletei	Tudjon adatbázist létrehozni, abba különféle formátumú adattáblákat importálni. Tudjon megadott szerkezetű adattáblát létrehozni. Legyen képes az adattábla mezőit helyesen definiálni, a tábla kulcsát meghatározni, az új táblát feltölteni.
6.2.2. Adattípusok	Ismerje a szöveg, a különböző számtípusok, a dátum és idő, a logikai adattípusokat, és a velük végezhető műveleteket. Legyen képes a mezők adattípusát megadni.
6.2.3. Adatok módosítása, törlése	Tudjon rekordokat megjeleníteni, egyes mezőket, rekordokat törölni, vagy a
	bennük levő adatokat újjal felülírni.
6.2.4. Adattáblák közötti kapcsolatok	Tudjon táblák közötti logikai kapcsolatokat kialakítani.

6.3. Alapvető adatbázis-kezelési műveletek	
6.3.1. Lekérdezések	Tudjon a létező adatbázisban adott feltételeknek megfelelő rekordokat megjeleníteni. Tudja kiválasztani, hogy a lekérdezésben mely mezők megjelenítése szükséges. Tudjon választó, törlő, frissítő lekérdezéseket készíteni. Legyen képes az adatokat csoportosítva kezelni, szűrni. Legyen képes egy összetett probléma megoldásához segédlekérdezést készíteni. Legyen képes az adatokat megadott feltételek szerint rendezve megjeleníteni.
6.3.2. Számítások végzése	Legyen képes számított értéket megjeleníteni. Legyen képes aggregáló függvényeket használni: MAX(), MIN(), COUNT(), SUM(), AVG(). Tudja használni a YEAR(), MONTH(), DAY(), NOW(), HOUR(), MINUTE(), SECOND() függvényeket.
6.4. Képernyő és nyomtatási formátumok	
6.4.1. Űrlapok és jelentések használata	Tudjon a leírásnak megfelelő űrlapot és jelentést készíteni és módosítani.

7. Információs hálózati szolgáltatások

	Középszint
7.1. Kommunikáció az interneten	
7.1.1. Hálózati alapismeretek	Ismerje a szerver és a kliens szerepét az internetes kommunikációban.
7.1.2. Elektronikus levelezési rendszer használata	Ismerjen egy levelezési rendszert. Tudjon levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Ismerje az elektronikus levél részeit és a levél jellemzőit. Tudjon a levélhez mellékletet csatolni, valamint levél fogadásakor a mellékletet kezelni.

7.1.3. Állományok átvitele	Ismerjen és tudjon alkalmazni egy állomány átviteli lehetőséget. Ismerje az állomány átvitel szolgáltatást. Tudjon internetről állományokat letölteni.
7.1.4. Web-szolgáltatás	Tudjon egy böngészőt használni. Ismerje a böngésző programok navigációs eszközeit. Ismerje az URL fogalmát.
7.1.5. Keresőrendszerek	Tudjon a weben keresni. Tudjon egyszerű és összetett keresési feladatokat megoldani. Tudjon on-line adatbázisokat használni. Legyen képes a találatokat hitelesség és használhatóság szempontjából értékelni.
7.1.6. Az internet veszélyforrásai	Ismerje a kéréstlen reklámlevél, lánclevél, hoax, adathalászat, internetes csalások veszélyeit, és az ellenük való védekezés lehetőségeit.
7.2. Weblap készítés	
7.2.1. Hálózati dokumentumok szerkezete	Ismerje a weblapok jellemző elemeit.
7.2.2. Weblap készítése weblapszerkesztővel	A címsor, háttérszín, háttérkép, különböző színű, méretű, igazítású szöveg, listák, táblázatok, képek, animációk, hivatkozások elhelyezése egy grafikus weblap-szerkesztővel.
7.2.3. Formázási lehetőségek	Tudjon egyszerű weblapszerkesztési feladatot elvégezni.

8. Prezentáció és grafika

	Középszint
8.1. Prezentáció	
8.1.1. Adatok bevitele és módosítása	Tudjon a diákra szöveget bevinni, javítani, törölni és szimbólumokat, képeket, alakzatokat, táblázatokat, diagramokat beszúrni, tudja ezek tulajdonságait módosítani.

8.1.2. Prezentáció elkészítése és formázása	Legyen képes diaképek létrehozására, tervezésére, áttűnések, animációk szerkesztésére. Legyen képes az elkészített prezentációt elmenteni. Legyen képes alakzatok segítségével vektorgrafikus ábrát létrehozni.
8.2. Grafika	
8.2.1. Megnyitás, mentés, beszúrás	Tudjon grafikát, illetve képállományokat megnyitni, megadott formátumban menteni. Legyen képes grafikus ábráit, képeit szöveges környezetben elhelyezni.
8.2.2. Elemi alakzatok megrajzolása, módosítása	Tudjon elemi ábrákat rajzolni, javítani, transzformálni, tulajdonságaikat módosítani.
8.2.3. Képek feldolgozása, formázása	Tudjon képeket képfeldolgozó programmal kezelni, módosítani.

9. Könyvtárhasználat

	Középszint
9.1. Könyvtárak	
9.1.1. A könyvtár fogalma	Ismerje a könyvtár és a könyvtári rendszer fogalmát, az egyén és a társadalom életében betöltött szerepét.
9.1.2. Könyvtártípusok	Tudja a könyvtártípusokat funkciók, szolgáltatások és terek mentén összehasonlítani, a használói igénynek megfelelő könyvtárat kiválasztani (hagyományos és elektronikus könyvtárak).
9.1.3. A könyvtári szolgáltatások	Ismerje és tudja használni a gyakoribb könyvtári szolgáltatásokat (helyben és távolról elérhetőket).
9.2. Információ-keresés	
9.2.1. Tájékozódás a könyvtárban	Tudjon könyvtári katalógusban és elektronikus könyvtárban konkrét művet, egy szerző műveit és egy téma forrásait megtalálni. Tudjon összetett keresést megfogalmazni.
9.2.2. Információ-keresési stratégiák	Tudja információkereső munkájának lépéseit megtervezni: keresés, feldolgozás, felhasználás.

9.3. Forráshasználat	
9.3.1. Dokumentum-használat	Tudja használni a gyakoribb nyomtatott és nem nyomtatott dokumentumtípusokat. Ismerjen különböző elektronikus könyvformátumokat.
9.3.2. Kézikönyv-használat	Tudja a tájékoztató eszközöket és kézikönyveket keresési célok mentén kiválasztani és használni (tartalomjegyzék, mutatók, utalók, keresőfelület).
9.3.3. Forráskiválasztás	Ismerje a forráskiválasztás szempontjait, az információs értéket befolyásoló jellemzőket: dokumentumtípus, forrástípus, megjelenési idő, kiadó, terjedelem, közlési cél.
9.3.4. Forrásjelölés	Ismerje a forrásjelölés szabályait, funkcióját, etikai vonatkozásait. Tudjon bibliográfiai hivatkozást készíteni könyvről, folyóiratcikkéről. Ismerje az interneten elérhető források hivatkozásának alapelveit.

A KÖZÉPSZINTŰ KÉMIA SZÓBELI VIZSGA TÉMAKÖREI

(elméleti tételrészek)

- 1) A kovalens kötés. A molekulák szerkezete, polaritása.
- 2) A kristályos anyagok jellemzése, rácstípusok.
- 3) Az oldatok jellemzői.
- 4) Megfordítható és egyensúlyra vezető reakciók.
- 5) A periódusos rendszer jellemzése. A periódikusan változó tulajdonságok.
- 6) Galvánelemek.
- 7) Földgáz, kőolaj, kőolajpárlatok.
- 8) A metán.
- 9) Az acetilén.
- 10) Az alkoholok.
- 11) A karbonsavak.
- 12) A szénhidrátok.
- 13) Az aminosavak és a fehérjék.
- 14) Az s-mező fémei.
- 15) A vas jellemzői.
- 16) Az alumínium jellemzése.
- 17) A klór, a HCl és a sósav jellemzése.
- 18) A kénsav jellemzése.
- 19) A nitrogén és az ammónia jellemzése.
- 20) A szén jellemzése.

Magyar nyelv és irodalom

Érettségi témakörök -- középszint

A) Magyar nyelv

1. témakör: Kommunikáció
2. témakör: A magyar nyelv története
3. témakör: Ember és nyelvhasználat
4. témakör: A nyelvi szintek
5. témakör: A szöveg
6. témakör: A retorika alapjai
7. témakör: Stílus és jelentés

B) Irodalom

1. témakör: Művek a magyar irodalomból I. Kötelező szerzők

(Ady Endre, Arany János, Babits Mihály, József Attila, Kosztolányi Dezső, Petőfi Sándor)

2. témakör: Művek a magyar irodalomból II. Választható szerzők

(Balassi Bálint, Berzsenyi Dániel, Csokonai Vitéz Mihály, Illyés Gyula, Jókai Mór, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Kertész Imre, Kölcsey Ferenc, Krúdy Gyula, Márai Sándor, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Németh László, Ottlik Géza, Örkény István, Pilinszky János, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Szilágyi Domokos, Vörösmarty Mihály, Weöres Sándor, Zrínyi Miklós. A fenti lista bővíthető legfeljebb két, a fentiekhez hasonló jelentőségű szerzővel, vagy egy szerzővel a közelmúlt vagy a jelenkor irodalmából.)

3. témakör: Művek a magyar irodalomból III. Kortárs szerzők

4. témakör: Művek a világirodalomból

5. témakör: Színház és dráma

6. témakör: Az irodalom határterületei

7. témakör: Regionális kultúra, interkulturális jelenségek és a határon túli irodalom

A középszintű érettségi vizsga témakörei MATEMATIKÁBÓL

A középszintű szóbeli vizsga tételei az alábbi listában szereplő elméleti anyagra épülnek

I. Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok

1. *Halmazelmélet* Halmazelméleti alapfogalmak.
Halmazműveletek, műveleti tulajdonságok.
A halmazfogalom és a halmazműveletek használata a matematika különböző területein (pl. számhalmazok, ponthalmazok).
2. *Logika* Logikai műveletek
A negáció, konjunkció, diszjunkció, ekvivalencia ismerete, alkalmazása.
A „minden”, „van olyan” logikai kvantorok ismerete, alkalmazása.
Egyszerű matematikai szövegek értelmezése. A
3. *Fogalmak, tételek* tárgyalt definíciók és tételek pontos megfogalmazása.
A szükséges és elégséges feltételek helyes alkalmazása.
4. *Kombinatorika* Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása.
5. *Gráfok* A gráf szemléletes fogalma, egyszerű alkalmazásai.
Gráfelméleti alapfogalmak.

II. Számelmélet, algebra

1. *Számfogalom* A valós számkör.
A valós számok különböző alakjai.
Alapműveletek, műveleti tulajdonságok ismerete, alkalmazása a valós számkörben.
Az adatok és az eredmény pontossága.
Számrendszerek, a helyi értékes írásmód.
2. *Számelmélet* Az osztó, többszörös, prímszám, összetett szám fogalma.
A számelmélet alaptétele, számok prímtényezőkre bontása, legnagyobb közös osztó, a legkisebb közös többszörös.
Egyszerű oszthatósági feladatok.

3. Algebrai kifejezések, műveletek

Műveletek egyszerű algebrai kifejezésekkel. Másod- és harmadfokú nevezetes azonosságok alkalmazása.

4. Hatvány, gyök, logaritmus

Definíciók, műveletek, azonosságok (egész kitevőjű hatványok, racionális kitevőjű hatványok). A logaritmus fogalma, a logaritmus azonosságainak alkalmazása egyszerű esetekben.

5. Egyenletek, egyenlőtlenségek

Első- és másodfokú egyenletek és egyenlőtlenségek megoldása.

Az egyenletmegoldás alkalmazása szóveges feladatokban.

Egyszerű négyzetgyökös, algebrai törtes, abszolútértékes egyenletek.

A definíciókra és az azonosságok egyszerű alkalmazására épülő exponenciális, logaritmusos és trigonometrikus egyenletek.

Két pozitív szám számtani és mértani közepének viszonya.

Kétismeretlenes lineáris és másodfokú egyenletrendszerek.

Egyszerű egyenlőtlenségrendszerek.

III. Függvények, az analízis elemei

1. Függvények, függvények grafikonjai, függvény-transzformációk

A függvény matematikai fogalma, megadásának módjai.

Az alapfüggvények (lineáris, másodfokú, harmadfokú és négyzetgyök-függvények, fordított arányosság, exponenciális és logaritmusfüggvény, trigonometrikus függvények, abszolútérték függvény) és egyszerű transzformáltjaik: $f(x) + c$, $f(x + c)$, $c \cdot f(x)$, $f(c \cdot x)$

2. Függvények jellemzése

Zérushely, növekedés, fogyás, szélsőérték, periodicitás, paritás.

3. *Sorozatok* Számítási sorozat, mértani sorozat.
Kamatos kamat számítása.

IV. Geometria, koordinátageometria, trigonometria

1. *Alapfogalmak, ponthalmazok*

Tételek távolsága, szöge.
Nevezetes ponthalmazok.

2. *Geometriai transzformációk*

Egybevágósági transzformációk, egybevágó alakzatok
Középpontos hasonlóság, hasonlóság.
Hasonló alakzatok tulajdonságai.
Az egybevágóságra és a hasonlóságra vonatkozó ismeretek alkalmazása egyszerű feladatokban.

3. *Síkgeometriai alakzatok*

a.) *Háromszögek*

Tételek az oldalakra, szögekre, nevezetes pontokra, vonalakra – alkalmazásuk bizonyítási és szerkesztési feladatokban.

b.) *Négyszögek*

Nevezetes négyszögek (trapézok, deltoidok) és tulajdonságaik.

Alaptulajdonságok.

c.) *Sokszögek*

Szabályos sokszögek.

d.) *Kör*

A kör és részei.

Kör és egyenes kölcsönös helyzete.

4. *Térbeli alakzatok*

Henger, kúp, gúla, hasáb, gömb, csonkagúla, csonkakúp

5. *Kerület-, terület-, felszín- és térfogatszámítás*

Egyszerű síkidomok és részeik kerülete, területe.
Testek felszínének és térfogatának számítása. Hasonló síkidomok és testek különböző mérőszámainak és a hasonlóság arányának viszonya.

6. *Vektorok*

A vektor fogalma.

Vektorműveletek (összegvektor, különbségvektor, skalárral való szorzás, skaláris szorzat) és tulajdonságaik. Vektor koordinátái.
Vektor alkalmazása.

7. *Trigonometria* Szögfüggvények fogalma.
Egyszerű összefüggések a szögfüggvények között.
Szinusztétel, koszinusztétel.

8. *Koordináta-geometria* Alakzatok (egyenes, kör) egyenlete és kölcsönös helyzetük.

V. Valószínűség számítás, statisztika

1. *Leíró statisztika* Statisztikai adatok gyűjtése, rendszerezése, különböző ábrázolásai (kördiagram, oszlopdiagram)
Gyakoriság, relatív gyakoriság.
Átlagok: számtani közép, súlyozott közép, rendezett minta közepe (medián), leggyakoribb érték (módusz).
Szórás.

2. *Valószínűség-számítás* Valószínűség fogalma.
A valószínűség klasszikus kiszámítási módja.
Visszatevésees mintavétel.

Középszintű érettségi témakörök mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgyból

1. A mozgóképnyelv alapjai, a filmpoétika fogalmai

TÉMÁK	Középszint
A képrögzítés és mozgásábrázolás alapjai és jellemzői, a technikai képalkotás és a mozgóképi történetmesélés előtörténete	A mozgókép előtti mozgásábrázolási, történetalkotási törekvések azonosítása (a barlangrajztól a képregényig). A technikai kép létrehozására szolgáló eszközök (<i>fényképezőgép, videokamera</i>) kezelői szintű használata. A technikai képalkotás technikatörténete, meghatározó találmányainak ismerete.
A technikai kép jellemzői	Rögzítés és ábrázolás mozzanatainak elkülönítése és kapcsolatuk értelmezése a mozgóképi szövegek elemzésében. A mozgókép kettős természetének (reprodukció és ábrázolás) következményei a művészi és köznap mozgóképi szövegformálásban.
A látvány mozgóképi megszervezése	A beállítás és a képkivágat fogalmainak pontos használata; a plánfajták felismerése és alkalmazásuk értelmezése mozgóképi szövegek elemzésében. A kamera térbeli elhelyezésével és optikai beállításával kapcsolatos jelzések, illetve a kameramozgások és a beállítás

	elemeinek elrendezésével kapcsolatos jellegzetességek felismerése és magyarázata klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében. A megvilágítás szerepének felismerése, leírása és magyarázata klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében.
Szerepjáték	A szereplőválasztás változatainak (<i>pl. civil vagy hivatásos</i>) és a szereplő külső megjelenésének, mint metakommunikációs jelzésnek a leírása és elemzése adott mozgóképi szöveg értelmezésében. A viselkedés szóbeli, vokális és metakommunikációs eszközeinek felismerése és értelmezése.
Montázs	A montázs-jelenség felismerése, montázs és gondolkodás, illetve montázs és ábrázolás kapcsolatának (<i>pl. a tér-idő felbontása és újraszervezése</i>) ismerete és alkalmazása adott montázmegoldások leírásában és értelmezésében. A lineáris/narratív, az asszociatív/expresszív, a belső montázs felismerése és a montázshatás értelmezése adott montázmegoldások elemzésében. A kép és hang montázsviszonyának értelmezése klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében.

Mozgóképi elbeszélés	A történetnek, mint változássorozatnak az elemzése; a történet időrendi és okozati láncolatának összeállítása, leírása adott mozgóképi szöveg értelmezésében.
	A történet legfőbb alkotóelemeinek (expozíció, lezárás, fordulat és epizód) felismerése, elkülönítése adott mozgóképi szövegek értelmezésében. A történet, a cselekmény és az elbeszélés fogalmainak helyes használata és alkalmazása a mozgóképi szövegek értelmezésében.

2. Mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek

TÉMÁK	Középszint
A médiaszövegek és a mozgóképi alkotások rendszerezése	A médiaszövegek rendszerezése néhány fontosabb szempont szerint (<i>pl. médiumok, a valósághoz való viszony, az alkotói szándék és nézői elvárás, a szöveg keletkezése és stílusa, továbbá televíziós műsortípusok</i>) és ezen kategóriák alkalmazása adott mozgóképi szövegek elemzésében és értelmezésében

A valóság ábrázolásához való viszony	A képi ábrázolás és a mágikus gondolkodás kultúrtörténeti kapcsolatának ismerete. A valóságos és a valószerű fogalmának ismerete. A fikciós és dokumentarista ábrázolásmód megjelenési formáinak felismerése és értelmezése. A technikai képrögzítés kultúrtörténeti szerepének értelmezése. A televízió valóságfelfogásának értelmezése a médium megjelenésétől a valóságshow műsorokig.
Cselekményelemzés	A fordulatok és az epizódok különválasztása, a cselekmény tér-idő folyamatának és okozati
	rendjének összeállítása adott mozgóképi szövegek értelmezésében. Alapvető műfaji jellegzetességek (helyszín és idő, szereplők, fő téma, jellegzetes fordulatok, atmoszféra) felismerése adott mozgóképi szövegek elemzésében és értelmezésében.
A mozgóképi szövegek jelentése	Jelentéstulajdonítás a legfontosabb filmnyelvi kódok (látványszervezés, szerepjáték, montázs, elbeszélés) értelmezésével adott mozgóképi szövegek esetében.

3. Mozgóképi szövegalkotás

TÉMÁK	Középszint

Egyszerű mozgóképi vagy médiaszövegek megszerkesztése	Szövegalkotási ismeretek és képességek bizonyítása (több beállításból álló, értelmes mozgóképi szekvencia, fotósorozat vagy más médium eszközeit használó rövid terjedelmű komplett szöveg, alkotás) megtervezése és kivitelezése a projektmunka során)

4. Műfaj- és műismeret

TÉMÁK	Középszint
A filmkultúra kettőssége	A tömeg- és a magas/artisztikus kultúra fogalmának elhatárolása. A műfaji és a szerzői filmalkotások megkülönböztetése és
	összehasonlítása. Az archetípus fogalmának ismerete, archetípusok felismerése (<i>pl. archetipikus konfliktusok, karakterek</i>) és azok konkrét formáinak értelmezése adott mozgóképi alkotás értelmezésében. A szerzői filmek sajátosságainak (a nemzeti magaskultúrába ágyazottság, elitista alkotás- és befogadásmód, hétköznapiág dominancia, stílusközpontúság, szoros kapcsolat a társművészetekkel) ismerete.

Műfaji jellemzők	A tömegfilmek sajátosságainak (sztárkultusz, iparszerűség és gazdasági meghatározottság, nézőszám-maximalizálásra törekvés, szórakoztatásközpontúság, akció-és látványközpontúság, műfaji jegyek, fogyasztói minták kiváltása és követése, multiplex-terjesztés) felismerése és bemutatása adott közönségfilmek segítségével. A legjellemzőbb műfajok (melodráma, vígjáték, burleszk, western, akciófilm, krimi, thriller, horror, sci-fi) közül három szabadon választott műfaj alapvonásainak ismertetése egy-egy hozzárendelhető film vázlatos elemzésével – a témaválasztásban, a motívumhasználatban és az elbeszélésmódban megfigyelhető hasonlóságok alapján.

5. Korstílusok, szerzők és művek

TÉMÁK	Középszint

Korstílusok	A téma-, szereplő- és környezetválasztás, a filmnyelvi kifejezőeszközök (látvány, montázs, történetmesélés) használata, a filmtörténeti hagyományokhoz való viszony és a film szerepéről való elképzelések szempontjából megfigyelhető stiláris hasonlóságok és különbségek felismerése. A (német) expresszionizmus, a francia és a szovjet-orosz avantgárd, az (olasz) neorealizmus, a francia és a csehszlovák új hullám jellemzőinek azonosítása a korszakot meghatározó alkotók és művek alapján.

6. Egyetemes filmtörténeti ismeretek

TÉMÁK	Középszint
A filmtörténet kezdetei, az ősfilm	
A némafilmművészet	A német expresszionizmus jellemzése, egy meghatározó művének ismerete. A szovjet-orosz montázsiskola jellemzése, két meghatározó művének ismerete.
A hangosfilmművészet kialakulása	Az (olasz) neorealizmus jellemzése, két meghatározó művének ismerete.
A modern film	A fontosabb nemzeti új hullámok (<i>pl. francia, csehszlovák, angol, német</i>) jellemzése, néhány meghatározó mű ismerete.

7. Magyar filmtörténeti ismeretek

TÉMÁK	Középszint
A magyar film a második világháború előtt	
Az új magyar film az ötvenes évektől a rendszerváltásig	A magyar film néhány jelentős alkotója közül két rendező (pl. <i>Fábri Zoltán, Makk Károly, Jancsó Miklós, Szabó István, Huszárik Zoltán, Bódy Gábor, Jeles András, Tarr Béla</i>) munkásságának vázlatos bemutatása (az életmű helye és jelentősége a magyar film történetében). Az ún. budapesti iskola jellemzése, két fontosabb alkotás ismerete.
A kortárs magyar film	Három– szabadon választott – a rendszerváltás után készült, jelentősebb magyar film részletező ismertetése (<i>Pálfy György, Mundruczó Kornél, Fliegauf Bence, Hajdu Szabolcs, Kocsis Ágnes munkái közül</i>).

8. Média a mindennapi életben

TÉMÁK	Középszint
A társadalmi nyilvánosság	A közszféra-magánszféra, a nyilvánosság, a médiakonvergencia és a diskurzus fogalmának ismerete; a modern társadalmi nyilvánosság kialakulását

	elősegítő fontosabb tényezők szerepének kifejtése (pl. a <i>technikai sokszorosítás, a technikai képrögzítésközvetítés, a távközlés, digitalizáció</i>). Annak ismerete, hogy milyen alapvető tényezőktől függ valamely kor és társadalom nyilvánossága. A média napirend kijelölő szerepének a bizonyítása aktuális médiapéldákkal. A média legfontosabb társadalmi szerepeinek (pl. <i>tájékoztatás, „örkutya”-szerep, közösségteremtő-szerep, a morális értékrend formálása</i>) ismerete. A nyilvános szereplés során követendő és elvárható etikai szempontok ismerete.
Mediatizált információforrások használata	Az egyes médiumokban használatos szövegtípusok (pl. <i>újsághírek, riportok és tanulmányok, rádióműsorok, filmek, televíziós műsorok, Weblapok, CD-ROM-ok, digitális archívumok</i>) mint információforrások tudatos, szelektív és célirányos használata (pl. a <i>projektmunkában</i>).

Online média használata	Az internethasználat biztonságának problémái (pl. személyes adatok védelme, hamis vagy megbízhatatlan oldalak, információk kiszűrése, ismerkedés veszélyei) ismerete. Az internetes és mobilkommunikáció fontosabb sajátosságainak (pl. interaktivitás, a kommunikáció térbeli és időbeli szabadsága, figyelemmegosztás, multitasking, virtuális kapcsolatok, konstruált
	személyiségek, anonimitás és annak korlátai, e-részvétel, edemokrácia, amatőr és professzionális tartalomgyártás, médiahasználat más emberek jelenlétében és annak normái) tudatosítása.
A média és az életmód	A médiumok – elsősorban a rádió, a televízió és az online sajtó – műsorrendjének, honlapstruktúráinak, az intézmény vagy csatorna-image kialakításának a befogadók életmódjára, műsorválasztási preferenciáira gyakorolt hatásainak bemutatása.

9. A médiaszövegek befogadása és a média közönsége

TÉMÁK	Középszint

Intertextualitás, sorozatelv	A sorozatelv fogalma, hatása a szövegek megszerkesztésére és befogadására. A sorozatszerű szerkesztés célja és hatása a befogadóra (<i>pl. szappanoperák, hírek, reklámkampányok esetén</i>). A hírmédia médiaszövegeinek mint történetkezdemények közrebocsátott értelmezési javaslatainak az elemzése; a fontosabb újságírói modellek (elkötelezett, pártos, objektívsemleges, bulvár) ismerete.
A befogadást befolyásoló tényezők	Az egyirányú kommunikáció dominanciájának majd csökkenésének, az interaktivitás módjainak, szerepének ismerete a tömegkommunikációban. A lineáris és nemlineáris olvasás fogalmának ismerete.

	A befogadásra a szövegen túl hatást gyakorló tényezők: kulturális kompetencia (a befogadó tudása, tapasztalata és ízlése); a közönség kulturális és társadalmi környezete (gazdasági, szociális, etnikai helyzet, életkor és nemi identitás), a befogadás környezete (<i>pl. újságolvasás, rádiózás, tévénézés, szörfözés a világhálón</i>), illetve ezek hatása az egyes médiaszövegek, szövegtípusok elfogadására vagy elutasítására. A médiaipar globalizálódásának jelei és következményei (<i>pl. a nemzeti identitás veszélyeztetése és átalakulása</i>) a médiaszövegek kódolásában és terjesztésében. A közönség eltérő szerepeinek értelmezése: a befogadó mint fogyasztó, a közönség mint állampolgár, a közönség mint nő vagy férfi. A legfontosabb médiahatásméletek (<i>pl. direkt, korlátozott, használati-érték, kultivációs modellek</i>) ismerete
A sztár	A sztár szerepének felismerése és értelmezése a filmen és a médiában néhány film és médiasztár jellemzésével.
Új médiatechnológiák	A mediatizált közlésmód új jelenségeinek (<i>pl. interaktivitás, multimédia, hálózati kommunikáció, virtuális valóság, médiakonvergencia</i>) jellemzése, a befogadási folyamatra gyakorolt hatásuk bemutatása és értékelése.

10. Médiaintézmények

TÉMÁK	Középszint
A médiaszöveg, mint termék	A tömegkommunikációs folyamatra ható főbb gazdasági tényezők bemutatása, az iparszerű és piacelvű működés <i>(pl. a maximális fogyasztásra készítés elve, a közönség mint vevő és mint áru, a műsoridő mint tulajdon)</i> értelmezése.
A médiaipar intézményei	A közszolgálati és kereskedelmi médiaintézmények jellemzése néhány példa alapján.

A médiaipar ellenőrzése	A médiaipar jogi és etikai szabályozásának alapelvei (pl. önellenőrzés, a válaszadás lehetősége, a magánélet tiszteletben tartása, a közszereplőkkel kapcsolatos szabályok, a hátrányos megkülönböztetés tilalma). A törvények és szabályok betartását ellenőrző hazai intézmények megnevezése, beavatkozásuk (pl. a reklámidő túllépéséért, a fiatalokkákat károsan érintő műsorokkal – elsősorban az indokolatlan erőszakmegjelenítéssel kapcsolatos - döntések) jellemző példáinak ismertetése az adott időszakból. A médiatörvény és a monopóliumellenes törvények legfontosabb szabályozó eszközeinek (pl. a tőkekoncentráció limitálása, kvóták, hírszolgáltatás előírása) ismerete.
	Az újságíró szabadsága és ennek korlátai; a szerzői jog; az információhoz való jog; a rágalmazással kapcsolatos, a kiskorúak védelmét és a politikai befolyásolástól való védelmet szolgáló főbb szabályozások ismerete.

11. A reprezentáció

TÉMÁK	Középszint

Manipuláció, a valóság sztereotip és torzított megjelenítése a médiában	A reprezentáció fogalmának ismerete, a tapasztalati és a médiavalóság eltéréseinek felismerése és bemutatása a nemi szerepek, a kisebbségek és az etnikumok, az eszmék és politikai formációk médiareprezentációjának jellegzetes példáin keresztül, jellemző sztereotípiák bemutatása bizonyos társadalmi csoportok reprezentációjában. Fontosabb érvek és ellenérvek ismerete és alkalmazása, amelyek a média tömegbefolyásolási, közönségmanipulációs hatását kívánják bizonyítani vagy cáfolni. A manipuláció és a médiaipari selejt megkülönböztetése egymástól. A médiaoptimizmus és pesszimizmus fogalmának, alapvető érvkészletének ismerete.

12. Jellegzetes televíziós műsortípusok

TÉMÁK	Középszint
Hírműsorok	A hír, a hírérték, az infotainment és a vélemény fogalmainak ismerete és elkülönítésük adott médiaszövegben. A hírműsorszerkesztés elemi formáinak és normáinak ismerete és érvényesülésük kritikus megítélése.

Reklám	A reklám mint alkalmazott művészeti forma értelmezése adott médiaszöveg esetében. A reklámok címzettjének/célcsoportjának meghatározása. A reklámozásban alkalmazott néhány gyakori befolyásolási technika felismerése és értékelése.
Folytatásos teleregény (szappanopera)	A szériaelv megjelenési formáinak felismerése és jellemzése. A teleregény szerkezeti sajátosságainak ismerete és bemutatása alkalmas példán.
Show-műsorok	Valóságshow-műsorok (reality) jellemzése mint a jóízűség, a humánus, az önrendelkezés kikezdése másfelől annak az elemi igénynek a megvalósulása, amelyben az egyszerű ember az elit helyett magát láthatja viszont a nyilvánosságban.
Számítógépes játék	

MŰVÉSZETEK
MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET
11.OSZTÁLY
HELYI TANTERV

A szabályozás szerint a gimnázium 9–10. évfolyamán kötelezően választható tantárgy a mozgóképkultúra és médiaismeret, míg 11–12. évfolyamon a művészetek műveltségterület tantárgyai közül (éneke-zene, dráma és tánc, vizuális kultúra, mozgóképkultúra és médiaismeret) az iskola döntheti el, hogy az adott órakeretből mely tantárgyakat és milyen arányban fogja tanítani. 11–12. évfolyamon a művészetek műveltségterület kötelező összes óraszámkerete heti 2 óra/évfolyam. Ennek megfelelően az iskola 11–12. évfolyamon a számára megfelelő jellemzőkkel ruházhatja fel a művészeti oktatását azáltal, hogy a számára megfelelő művészeti tantárgyak kiválasztásával vagy akár komplex művészeti oktatásban gondolkodva alakítja ki a művészeti tantárgyak struktúráját a helyi tantervében. Ebből következik, hogy minden művészeti tantárgy, így a mozgóképkultúra és médiaismeret is heti 2 óra/évfolyamra készítette el a kerettantervét, ám annak felhasználása az iskola igényeinek függvényében értelmezendő.

A mozgóképkultúra és médiaismeret elsősorban a médiaszövegek szövegértési képességének fejlesztését és az audiovizuális média társadalmi szerepének, működési módjának tisztázását szolgálja, hiszen a média rendkívüli hatással van korunk emberének tájékozottságára, személyiségére. Tömegek napirendjét osztja be a televízió, sugalmazza, hogyan gondolkodjunk a világ dolgairól, étkezési, vásárlási divatokat indít, hősokeket, eszményeket, életcélokat teremt. Az internet virtuális közege nagyon sok fiatal második otthonaként funkcionál, ahol több időt töltenek el, mint bárhol másutt. Mivel a média képes arra, hogy átformálja a nyelvet, az értékrendet, a ritmusérzékét, az ízlést, a vágyakat, a hősokeket, a tabukat, a művészetet és a műélvezetet, az alkotást és a befogadást egyaránt, a médianevelés a személyiségfejlesztés alapvető eszköze.

A médiaműveltség fejlesztése szoros kölcsönhatásban van a résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátításával, valamint a kritikai és kreatív képességek fejlesztésével. Ily módon hozzájárul a Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciák fejlesztése közül az *anyanyelvi kommunikációs készség, a digitális, a szociális és állampolgári kompetenciák, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* fejlesztéséhez.

A sikeres mozgóképkultúra-médiaismeret oktatás kiemelten fejleszti a kommunikációs és együttműködési készséget, támogatja az alkotásra való beállítódást, fejleszti a problémamegoldó képességet, a megfigyelés, a tájékozódás, a rendszerezés képességét. Elemzéssel és az alkotói szerepek gyakoroltatásával fejleszti a reális énkép kialakítását. A művészi alkotásokban feltároló konfliktusok értelmezésével, a valós emberi sorsok átélhető megjelenítésével segíti a toleráns, másokkal szemben empatikus személyiség kialakítását, az életvezetés és az érvényesülés során adódó krízishelyzetek humánus kezelését. Ily módon hozzájárul a kiemelt fejlesztési követelmények közül az *erkölcsi neveléshez, a demokráciára neveléshez, az önismeret és társas kultúra fejlesztéséhez, a testi és lelki egészségre neveléshez* és természetesen mindenekelőtt a *médiatudatosságra neveléshez*. A tantárgy oktatásának elsődleges célja, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő felkészültséget szerezzenek a különböző médiaszövegekkel kapcsolatban az önálló és kritikus attitűd kialakítására, és nyitott szemlélettel használják a hagyományos és az új médiumokat – vagyis a mozgóképi írás-olvasástudás és a kritikai médiatudatosság fejlesztése. Ehhez az alsóbb iskolafokokon más tantárgyakban modulárisan megjelenített és elsajátított alapszintű mozgóképi nyelv és művelődéstörténeti tájékozottság áttekintésére, összekapcsolására, alkalmazására és továbbfejlesztésére, valamint a naiv fogyasztói szemlélet átértékelésére van szükség.

A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása során tudatosítani kell, hogy a technikai képreprodukcióknak miféle viszonya van a valósághoz, a mozgóképi vagy internetes tartalmak mennyiben alkalmasak a tapasztalati világ reprodukálására, egyúttal a személyes közlésre. Tudatosítani kell, hogy a mediatizálódó kommunikációt miért és miképpen láttatják oly sokan a minőségi kultúra és egyúttal a személyiség autonómiája veszélyeztetőjének (pl. információfüggőség, kényszerfogyasztás) –, de azt is, hogy a technikai képreprodukció és a hálózati kommunikáció egyidejűleg miféle esélyt hordoz a kulturális örökség védelmére, a kreatív önkifejezésre, a civil társadalom erősítésére, a választás képességének fejlesztésére.

Az audiovizuális szövegek szövegértési képességének fejlesztése során arra is törekedni kell, hogy a tanulók ismerjék fel a médiaszövegekben megjelenő kulturális mintákat. Az értelmezés egyik rétege tehát az ábrázolásban megmutatkozó szerzői vagy műfaji dominancia (személyesség, stílus, konvenció) és a befogadásban megmutatkozó nézői szerep (elvárás, azonosulás) felismerése, míg a másik meghatározó réteg a médiaszövegek befolyásoló, gyakran rejtett érték- és érdekrendszerének felismerését jelenti.

Ezért a tárgy oktatása során a tanulóknak lehetőséget kell kapniuk a tömegkommunikációs eszközök kritikus és szuverén használatára, történelmi, társadalmi és kulturális összefüggések felismerésére, arra, hogy a megfelelő szövegek, mozgóképi alkotások tanulmányozása útján jobban megismerhessék saját személyiségüket.

A mozgóképkultúra és médiaismeret óráin a diákoknak lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy alkalmas kreatív gyakorlatokkal fejlesszék kifejező képességüket és kifejezőkedvüket. A digitális technológiák térnyerése megkerülhetetlenné teszi, hogy a tanulók aktív résztvevői, ne csupán passzív befogadói legyenek a mediális kommunikációnak.

A gimnáziumi tanulmányok elején, a tematika súlypontjainak áttekintését, ismétlését követően (9. évfolyam) a cél az ismeretek alkalmazásának fejlesztése, valamint a személyes tapasztalat megszerzése a médiaszövegek útján történő kommunikációban, a médiajelenségek megfigyelésében, leírásában és elemzésében (10. évfolyam). A szövegalkotás és -elemzés során kiemelt szempont a technikai képreprodukció és a valóság problematikus viszonyának megragadása, a szerzői és a műfaji beszédmódok különbségeinek megtapasztalása, az új médiumok sajátos szövegformáinak tanulmányozása saját munkák elkészítésének segítségével. A médiahasználat kutatása a közönség(ek)et jellemző paraméterek feltérképezésére, az ismeretekhez, adatokhoz jutás alapvető módszereinek áttekintésére, a tervezés, szervezés, az adatfelvétel és a kiértékelés gyakorlati megtapasztalására épül.

A 10. évfolyam mozgóképkultúra és médiaismeret óráin kiemelt szerepbe kerül az egyéni és kiscsoportos formában megszervezett projektmunka, melynek feltétele a megszerzett ismeretanyag és az életkori sajátosságokból következően már elvárható tanulás- és munkakultúra.

A mozgóképkultúra és médiaismeret egyes tartalmai az 5–8. évfolyamokon az anyanyelv, a történelem, a vizuális kultúra és az informatika óráin jelennek meg, míg a 9–12. évfolyamokon a helyi tantervtől, az iskolák döntésétől függően más- és más évfolyamokon, illetve időkeretben tanítják a tárgyat. Ezért is alapvető a teljes fejlesztési időszakra vonatkozóan átgondolt tematikai-módszertani tervezés, melynek a 9. (és 10.) évfolyamon az alapozás, az addigiakban részlegesen, foltszerűen érintett ismeretek összekapcsolása és a gyakorlati képességek fejlesztése, míg a 11. és 12. évfolyamokon a médiajelenségekkel kapcsolatos elvontabb társadalomtudományi gondolkodás fejlesztése és a konvenciókon túlmutató művészi alkotások, az új média-nyelvhasználat értő befogadása a célja.

11-12. évfolyam

A mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy célrendszerében 11–12. osztályban is kiemelt helyet foglal el a kommunikációs készségek és a digitális kompetencia fejlesztése. Az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció kulcskompetenciái ebben az életkorban már

feltételezik a nyomtatott és elektronikus szövegek értelmezésének és értékelésének, valamint az információ megszerzésének és megfelelő szövegtípusokban való átadásának képességét. A tantárgy e kompetenciák fejlesztésén túl specifikus célként tekint a nem verbális információk adekvát verbális leírásának gyakoroltatására is. Az életkornak megfelelő kreatív feladatok során a tantárgy hozzásegíti a tanulót, hogy élni tudjon az elektronikus kommunikáció és az információ-megosztás nyújtotta lehetőségekkel, felismerje a benne rejlő esetleges veszélyeket, s elkerülhesse azokat. A felnőttkor küszöbén különleges hangsúly esik az egyéni felelősségtudat elmélyítésére; a tantárgy fontos célja, hogy a tanuló a hálózati közösségek együttműködő, az etikai elveket ismerő és betartó tagjává válhasson. A *szociális és állampolgári kompetencia* fejlesztéséhez a tantárgy azáltal járul hozzá, hogy a változatos médiaszövegek, alkotói és befogadói nézőpontok azonosítása révén segíti a kulturális sokszínűség jelenségének megértését és elfogadását. *Az esztétikai tudatosság és kifejezőképesség* szintén a mozgóképkultúra és médiaismeret tárgy legfontosabb fejlesztési területei között van. Az audiovizuális szövegek értelmezése, megfelelő kontextusba helyezése és végül adekvát megalkotása egyaránt kiemelt feladatként jelenik meg ezekben az években. A tanulók esztétikai-művészeti tudatosságát és kifejezőképességét fejleszti a kreatív verbális és mozgóképi szövegalkotási gyakorlatok sora. Fontos azonban megjegyezni, hogy a tantárgy nem „művészpálinka” kinevelését tűzi ki célul, hanem a művészetet befogadni képes és alapszinten audiovizuális eszközökkel kommunikálni tudó ifjú embereket. A tantárgy a 11–12. évfolyamon elsősorban a médiatudatosság fejlesztési területén fejt ki hatását, de komplex eszközrendszerével hozzájárul a diákok tanulás-módszertani fejlesztéséhez, erkölcsi neveléséhez, valamint állampolgárságra, demokráciára és környezettudatosságra nevelésükhöz. A tantárgy tanításának célja az alapvető médiaműveltség megszerzése, a mozgóképi szövegértés fejlesztése, a média társadalmi szerepének és működésmódjának megismertetése. Célja továbbá, hogy a tanulók magabiztosan tudjanak tájékozódni és választani a hagyományos és az új médiumok világában, hogy értő, kritikus, egyenrangú résztvevői lehessenek az új társadalmi színtereken zajló érintkezésnek. 11–12. évfolyamon ennek keretében a hangsúly a tudatos médiatartalom-választásra, azok adekvát használatára és a nem kívánatos tartalmak kritikus elutasítására esik. Ennek szolgálatában áll többek között a mozgóképi szövegek kifejezőeszközeinek pontosabb felismerése és árnyaltabb értelmezése is. A szóbeli, írásbeli és képi kifejezés különböző formáinak gyakorlása mellett a tanuló ebben az életkorban egyre magasabb szinten válik képessé az információ feldolgozására és rendszerezésére is. A mozgóképkultúra és médiaismeret tárgy elősegíti a tudásmegosztó és tudásépítő platformok használatát is. A tantárgy rendszeres véleményformálás gyakoroltatása révén önismeretre nevel, de hozzájárul a felelősségvállalás elmélyítéséhez is. A napi aktualitású médiaszövegek értelmezése során körvonalazódik a normák mibenléte, azok elfogadásának vagy elvetésének társadalmi kontextusa; a tanuló egyre inkább átlátja a normaszegések következményeit, képessé válik értékkonfliktusok felismerésére, és kezelésükben is némi gyakorlatot szerez. A társadalmi szerepek mibenlétének és médiareprezentációjának megértése hozzásegíti a diákot a sztereotípiák működésének pontosabb megértéséhez, az előítéletes magatartás felismeréséhez és átalakításához. A tantárgy lényeges fejlesztési célja képessé tenni a tanulót a valódi és virtuális kapcsolatok természete közötti különbségtételre. A technológiai fejlődés társadalmi hatásainak pontosabb megértése révén, amely szintén fontos feladata a tárgynak, a fiatalok fokozatosan megértik majd a globális problémák és lokális cselekvések, sőt az egyéni életvitel közötti összefüggéseket. E két képesség hozzásegíti majd őket, hogy bekapcsolódhassanak különböző kisközösségekbe, és a civil társadalmi aktivitás értékét átlátva állampolgári jogaikat és kötelességeiket a helyi közösségekkel együttműködve hatékonyan gyakorolhassák.

Az előbbieken megfogalmazott célrendszer aktualitása indokoltá teszi, hogy a 11. és 12. osztályban művészeti oktatásra fordítandó heti két órát a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgyra szánják az intézmények. Korunk kulturális környezete miatt alapvetően fontos az audiovizuális szövegértés készségének fejlesztése, napjaink infokommunikációs kihívásai

pedig feltétlen szükségessé teszik, hogy az iskola a médianyilvánosságra vonatkozó korszerű ismeretekkel lássa el tanulóit. Az adott órakeretet tekintetbe véve ennek ellenére célszerűnek tűnik egy olyan ajánlás megfogalmazása is, amely segítséget nyújt azoknak az intézményeknek, ahol meg kívánják osztani a rendelkezésre álló időkeretet a művészet műveltségterület különböző részterületei között. Tantárgyunk két nagy tematikai egységet, s egyszersmind két fő fejlesztési területet ölel fel. Egyrészt előmozdítja a média kifejezőeszközeinek felismerését, értő befogadását és adekvát használatát, azaz fejleszti az audiovizuális szövegértést és szövegalkotást. Másrészt ismereteket közvetít a média társadalmi szerepével kapcsolatosan, ezáltal elősegítve a saját befogadói tapasztalatok megfelelő kulturális és elméleti kontextusban való helyes értelmezését, valamint a tudatos és szelektív médiahasználat képességének elmélyítését.

Bár a következő táblázatok ebben a logikai sorrendben haladnak, azokat mégsem ajánlott mechanikusan mintegy félévekre bontani, s azokból egyeseket megtartani, másokról pedig lemondani, hanem inkább az alábbi, tematikus elveket követő felosztást érdemes alkalmazni:

Félév	Óraszám	Téma	Ismeretek/fejlesztési követelmények
1.	32	Mozgóképi közlésmód kifejezőeszközei; szövegépítkezés a hagyományos és az új médiában.	1/1, 1/2, 1/3, 1/4 5/1, 5/2, 5/3, 5/6, 5/7.
2.	32	Narráció; nyilvánosság; médiaipar.	2/1, 2/2, 2/3, 2/4, 2/6 4/1, 4/3, 4/4 6/1, 6/2, 6/3, 6/4.
3.	34	Szerepjáték; tömegkultúra és szerzői kultúra; reprezentáció; normák és konfliktusok.	2/5 3/1, 3/2, 3/3, 3/4, 3/5, 3/6, 3/7 7/1, 7/2, 7/3 8/4, 8/5, 8/6.
4.	32	Tömegkommunikációs modellek; infokommunikáció és identitás; befogadáselméletek; dokumentarizmus; médiaetika, médiaszabályozás.	4/2 5/4, 5/5 6/5, 6/6 7/4, 7/5 8/1, 8/2, 8/3, 8/7.

Ha egy intézmény egyetlen féléven át kívánja a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgyat oktatni, a rendelkezésre álló 32 kerettantervi órában e javaslat szerint a szövegépítkezéssel és a mozgóképi közlésmód alapvető kifejezőeszközeivel érdemes foglalkoznia. A tanulók így a következő ismereteket sajátítják el, illetve fejlesztési követelményeknek tesznek eleget: 1/1, 1/2, 1/3, 1/4, 5/1, 5/2, 5/3, 5/6, 5/7 – ahol az egyes számok a kerettanterv ismeretegységeinek számát jelölik. Ha két félév áll rendelkezésre, ez az anyag kiegészül a fenti táblázat második sorában felsoroltakkal, három félév esetén pedig a harmadik sorral stb.

Mint látható, ez a felosztás mind a médiaszövegek megértésének és megalkotásának képességét, mind pedig a média társadalmi szerepéről és működéséről nyújtott ismereteket több szintre bontja, így biztosítva, hogy az egyes félévek egymásra épülhessenek, ám mégis – az ajánlott sorrendet betartva – önállóan is értelmezhetőek és taníthatóak legyenek. Eközben az ajánlott struktúra a tananyagot úgy rendezi el, hogy az a konkrétabb és inkább gyakorlatközpontú elemektől a magasabb absztrakciós készséget igénylő, elméletibb elemek felé mozduljon el.

A 11. ÉVFOLYAM MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET OKTATÁSÁNAK HELYI TANTERVE:

A 11. évfolyamon heti 1 órában kerül sor a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy oktatására. A fő cél a médiajelenségekkel kapcsolatos elvontabb társadalomtudományi gondolkodás fejlesztése és a konvenciókon túlmutató művészi alkotások, az új média-nyelvhasználat értő befogadása. Nagy hangsúlyt kap a médiatudatosság fejlesztése, a tudatos médiatartalom-választás, a tudatos és szelektív médiahasználat képességének elmélyítése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média kifejezőeszközei A figyelemirányítás, hangulatteremtés és értelmezés fő eszközei	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Vizuális kultúra: képkivágás, gépállás, gépmozgás, beállítás, jelenet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Sajátos mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése és alkalmazása. Az intertextualitás jelenségének felismerése és értelmezése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
1/1. A mozgóképi látványszervezés (pl. kompozíció, megvilágítás, kameramozgás, szemszög, színkezelés) megfigyelése változatos művek (pl. reklám, filmrészlet, televíziós műsor részlete) példáján. 1/2. Az egyes mozgóképi szövegszervező eszközök (pl. fényviszonyok, képkivágás, kameraállás) megváltoztatása rövid és célirányos szövegalkotási gyakorlatok során. Az ily módon elért hatás (pl. a kép hangulatának vagy a látványhoz rendelt értelmező elemek megváltozása) tudatosítása elemző megállapítások révén. 1/3. Mozgóképi idézet elemzése (pl. filmalkotás vagy -jelenet összevetése annak remakejével), különös tekintettel a mozgóképi kifejezőeszközök eltérő alkalmazására, valamint e transzformáció jelentésalakító hatására. 1/4. Rövid mozgóképi szöveg (pl. ismert reklám) újrafogalmazása megadott kritériumok (pl. parodisztikus hatás elérése) alapján; részletes munkaterv összeállítása, majd annak megvalósítása egyszerű eszközökkel (pl. mobiltelefon).		<i>Vizuális kultúra:</i> mozgóképi közlés, a mozgóképi nyelv alapjai. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Intertextualitás jelensége, utalás, vendégszöveg. Stílusimitáció, paródia, intertextualitás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nézőpont, távolság, fényviszony, mozgás, mozgóképi idézet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média társadalmi szerepe, használata Az új média formái és szövegépítkezési sajátosságai	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Szövegtípusok az új médiában, valós és virtuális tér, interaktivitás, online önreprezentáció, a hálózati kommunikáció hatása az életmódra, biztonságos internethasználat.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az internetes szövegépítkezés sajátosságainak megismerése, blogok, közösségi oldalak stb. tartalmának elemzése, online médiaszövegek készítése. Részvétel a lokális nyilvánosságban.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
5/1. A mindennapi kommunikáció formái (chat, SMS, e-mail, fórum) és nyelvi sajátosságai (pl. szókincs, szavak alakváltozatai, mondatszerkesztés, az érzelemkifejezés eszközei) tudatosítása saját szövegalkotási gyakorlat révén (pl. adott téma megjelenítése több formában). 5/2. Nem lineárisan felépülő szövegek elemzése, saját hypertext létrehozása (pl. rövid novella átalakítása többszintű, sokféleképp bejárható, linkekkel működő szöveggé). 5/3. Az interaktivitás különböző változatainak (navigációs, működési, alkalmazkodó interaktivitás) megtapasztalása. Eltérő interaktivitási stratégiával létrehozott médiaszövegek összevetése (pl. különféle MyYahoo! kezdőlapok kialakítása). 5/4. Identitások megjelenítése a virtuális térben: saját önreprezentáció eszköztárának (pl. Facebook-adatlapok információinak) elemzése. 5/5. Önálló image-alkotás (pl. filmszereplő adatlapjának elkészítése révén), az etikus magatartási normák figyelembevételével, a magánszféra védelmének, az információs önrendelkezés jogának tudatosításával. 5/6. Aktuális témáról online publikálható szöveg (cikk, blogbejegyzés, fórumhozzászólás stb.) megalkotása az iskolai (vagy egyéb lokális közösségi) honlap számára. A befogadók reakcióinak követése, értelmezése (pl. rövid beszámolóban vagy statisztika segítségével). 5/7. Választott számítógépes játék elemző bemutatása (pl. prezentáció keretében) az eddig elsajátított szempontok szerint: cselekményvezetés, szereplők rendszere és a felkínált identitások, megformáltság (képi világ, hangeffektusok), az interaktivitás lehetőségei.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a szövegek jelentésbeli és nyelvtani kapcsolóelemei, a szövegszerkesztés lépései. <i>Informatika:</i> digitális tartalmak létrehozása, online publikációja; szerzői jogok, adatvédelem, adatkezelés. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Az ipari forradalom hatásai; a polgári nyilvánosság. A tudományos-technológiai fejlődés hatásai a gazdaságra, társadalomra és kultúrára; a tudás fogalmának átalakulása az információs társadalomban. <i>Földrajz:</i> az egyén társadalmi szerepvállalása; helyi szerveződések, regionális és nemzetközi összefogás a fenntarthatóság eléréséért; környezet-tudatosság: a közösségi média szerepe a környezetvédelemben. <i>Etika:</i> korunk kihívásai – a felelősség új dimenziói a globalizáció korában.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Multimédia, hypertext, interaktivitás, virtuális identitás.

A fejlesztés várt eredményei a 11. évfolyam végén	A tanuló – képes mozgóképi szövegek értő befogadására; ismeri a mozgókép formanyelvének alapvető eszköztárát, érzékeli ezek hatását az értelmezés folyamatára, valamint képes ezeknek az eszközöknek alapszintű alkalmazására saját szövegalkotásában is. – rövid mozgóképi szövegek tervezése és kivitelezése révén szert tesz a mozgóképi szövegalkotás elemi tapasztalataira, érti a különféle mozgóképi szövegtípusok eltérő működési elvét, s tud azok széles spektrumával kreatív befogadói viszonyt létrehozni.

A 11. ÉVFOLYAM MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET OKTATÁSÁNAK HELYI TANTERVE A HUMÁN OSZTÁLYBAN:

A 11. évfolyamon heti 2 órában kerül sor a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy oktatására. A fő cél a médiajelenségekkel kapcsolatos elvontabb társadalomtudományi gondolkodás fejlesztése és a konvenciókon túlmutató művészi alkotások, az új média-nyelvhasználat értő befogadása. Nagy hangsúlyt kap a médiatudatosság fejlesztése, a tudatos médiatartalom-választás, a tudatos és szelektív médiahasználat képességének elmélyítése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média kifejezőeszközei A figyelemirányítás, hangulatteremtés és értelmezés fő eszközei	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Vizuális kultúra: képkivágás, gépállás, gépmozgás, beállítás, jelenet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Sajátos mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése és alkalmazása. Az intertextualitás jelenségének felismerése és értelmezése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
1/5. A mozgóképi látványszervezés (pl. kompozíció, megvilágítás, kameramozgás, szemszög, színkezelés) megfigyelése változatos művek (pl. reklám, filmrészlet, televíziós műsor részlete) példáján. 1/6. Az egyes mozgóképi szövegszervező eszközök (pl. fényviszonyok, képkivágás, kameraállás) megváltoztatása rövid és célirányos szövegalkotási gyakorlatok során. Az ily módon elért hatás (pl. a kép hangulatának vagy a látványhoz rendelt értelmező elemek megváltozása) tudatosítása elemző megállapítások révén. 1/7. Mozgóképi idézet elemzése (pl. filmalkotás vagy -jelenet összevetése annak remakejével), különös tekintettel a mozgóképi		<i>Vizuális kultúra:</i> mozgóképi közlés, a mozgóképi nyelv alapjai. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Intertextualitás jelensége, utalás, vendégszöveg.

kifejezőeszközök eltérő alkalmazására, valamint e transzformáció jelentésalakító hatására. 1/8. Rövid mozgóképi szöveg (pl. ismert reklám) újrafogalmazása megadott kritériumok (pl. parodisztikus hatás elérése) alapján; részletes munkaterv összeállítása, majd annak megvalósítása egyszerű eszközökkel (pl. mobiltelefon).	Stílusimitáció, paródia, intertextualitás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nézőpont, távolság, fényviszony, mozgás, mozgóképi idézet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média kifejezőeszközei A mozgóképi elbeszélés	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Tér- és időszervezés, utalás, verbális tartalmak audiovizuális adaptációja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A filmelbeszélés eszközrendszerének tudatosítása. Összetettebb (időben és térben elkülönülő) cselekmények megjelenítése, tagolása.	
Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
2/1. A montázs idő- és téralakító hatásának, a kép és a hang montázsviszonyának, valamint az intellektuális montázs szerepének megfigyelése filmes példák (pl. szovjet avantgárd) alapján. Következtetések megfogalmazása szóban vagy írásban. 2/2. Az irodalomból már ismert problémaközpontú szerkesztésmód (expozíció – bonyodalom – kibontakozás – tetőpont – megoldás) elemeinek felismerése egyszerűbb (pl. rövidfilm, reklám) és összetettebb (pl. játékfilm vagy filmsorozat) mozgóképi példák segítségével. 2/3. Összetett cselekményű (több szálon futó, nem lineárisan előrehaladó időkezelésű, bonyolult térszerkezetű) szövegformák tagolása, értelmezése. 2/4. Szövegelemzési gyakorlat: az elbeszélő mibenléte a mozgóképi szövegekben. 2/5. A szerepjáték elemeinek (fotogenitás, a viselkedés jelrendszere) azonosítása játékfilmes példákon. A gesztusok és a mimika jellem- és hangulatábrázoló erejének sajátélményű kipróbálása rövid dramatikus szituációkban. A státuszviszonyok és azok módosulásának felismerése. 2/6. Valós vagy fiktív esemény mozgóképi (pl. kisfilm) szöveggel történő megjelenítésének megtervezése story-board készítésével, majd kivitelezése egyszerű eszközökkel (pl. mobiltelefonnal).		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Verbális és nonverbális jelek a közlésfolyamatban. Cselekményes műnemekhez tartozó alkotások szerkezetének problémaközpontú megközelítése; jellemrendszer, a jellemzés eszközei; adaptáció. <i>Dráma és tánc:</i> stílus, karakter, státusz metakommunikációs ábrázolása; érzelmkifejezés és jellemzés metakommunikációs eszközökkel; a dráma és a színház formanyelve. <i>Vizuális kultúra:</i> tér- idő kifejezése; látvány-

	hang-mozgás összekapcsolása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Montázs, elbeszélő, szerepjáték, státusz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média társadalmi szerepe, használata Tömegkommunikáció, nyilvánosság, hálózati kommunikáció	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	A kommunikáció általános modellje; nyomtatott és online újságok, sajtóműfajok, a kommunikáció történetének alapfordulatai (írás, nyomtatás, távközlés, képrögzítés, hálózati és mobilkommunikáció).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tömegkommunikációt és a mediatizált nyilvánosságot jellemző tények, modellek megismerése. A nyilvánosság átalakulása: a folyamat főbb jellemzőinek végigkövetése, saját környezetben azok felismerése. A hálózati kommunikáció hatása a nyilvánosságra: fogyasztói tapasztalatok általánosítása a média közösség-szervező funkcióval kapcsolatosan.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
4/1. Bevezetés azokba a kultúraelméleti kérdésekbe (pl. elemző tanulmányok közös olvasása és értelmezése útján), amelyeket az audiovizuális távközlési rendszerek rohamos térhódítása és a társadalmi nyilvánosságra gyakorolt átalakító hatásuk vet fel (pl. kommunikációs terek, intézmények, időbeosztás, életmód, tudás, értékrend megváltozása). 4/2. A fontos tömegkommunikációs modellek (transzmissziós, rituális, propaganda-reklám, befogadási modell) működésének szemléltetése önállóan gyűjtött médiapéldák alapján (pl. rövid szóbeli vagy írásbeli beszámoló, esettanulmány formájában). 4/3. Saját tapasztalatok alapján (pl. kortársak médiahasználati szokásainak felmérése révén, különös tekintettel a közösségi oldalak használatára) kérdésfeltevés és válaszlehetőségek találása azzal kapcsolatosan, hogy miképp változik az egyén és a közösségek viszonya az információs társadalomban, hogyan hat az online életforma a személyiség fejlődésére és a társas kapcsolatokra, a civil társadalom önszerveződésére, a tanulásra, a munkavégzésre, valamint a szabadidő eltöltésére. 4/4. Önállóan gyűjtött példák alapján reflektálás a magánélet és a közélet határainak változására (pl. lokális, országos és globális		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> tömegkommunikáció, sajtóműfajok. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a polgári nyilvánosság megszületése. <i>Informatika:</i> hálózatok, web 2, közösségi oldalak használata, e-szolgáltatások biztonságos igénybe vétele. <i>Etika:</i> korunk kihívásai – a felelősség új

hatókörű online fórumokon megfigyelve egy adott téma megjelenését, a felhasználók reakciójának összevetésével).	dimenziói a globalizáció korában.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció; közvetett/közvetlen, egyirányú/kétirányú, nonverbális/verbális/képi. Tömegkommunikációs modell; lokális/globális nyilvánosság.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média társadalmi szerepe, használata Az új média formái és szövegépítkezési sajátosságai	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Szövegtípusok az új médiában, valós és virtuális tér, interaktivitás, online önreprezentáció, a hálózati kommunikáció hatása az életmódra, biztonságos internethasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az internetes szövegépítkezés sajátosságainak megismerése, blogok, közösségi oldalak stb. tartalmának elemzése, online médiaszövegek készítése. Részvétel a lokális nyilvánosságban.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
5/8. A mindennapi kommunikáció formái (chat, SMS, e-mail, fórum) és nyelvi sajátosságaik (pl. szókinccs, szavak alakváltozatai, mondatszerkesztés, az érzelemkifejezés eszközei) tudatosítása saját szövegalkotási gyakorlat révén (pl. adott téma megjelenítése több formában). 5/9. Nem lineárisan felépülő szövegek elemzése, saját hypertext létrehozása (pl. rövid novella átalakítása többszintű, sokféleképp bejárható, linkekkel működő szöveggé). 5/10. Az interaktivitás különböző változatainak (navigációs, működési, alkalmazkodó interaktivitás) megtapasztalása. Eltérő interaktivitási stratégiával létrehozott médiaszövegek összevetése (pl. különféle MyYahoo! kezdőlapok kialakítása). 5/11. Identitások megjelenítése a virtuális térben: saját önreprezentáció eszköztárának (pl. Facebook-adatlapok információinak) elemzése. 5/12. Önálló image-alkotás (pl. filmszereplő adatlapjának elkészítése révén), az etikus magatartási normák figyelembevételével, a magánszféra védelmének, az információs önrendelkezés jogának tudatosításával. 5/13. Aktuális témáról online publikálható szöveg (cikk, blogbejegyzés, fórumhozzászólás stb.) megalkotása az iskolai (vagy egyéb lokális közösségi) honlap számára. A befogadók reakcióinak követése, értelmezése (pl. rövid beszámolóban vagy statisztika segítségével).		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a szövegek jelentésbeli és nyelvtani kapcsolóelemei, a szövegszerkesztés lépései. <i>Informatika:</i> digitális tartalmak létrehozása, online publikációja; szerzői jogok, adatvédelem, adatkezelés. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Az ipari forradalom hatásai; a polgári nyilvánosság. A tudományos-technológiai fejlődés hatásai a gazdaságra, társadalomra és kultúrára; a tudás

5/14. Választott számítógépes játék elemző bemutatása (pl. prezentáció keretében) az eddig elsajátított szempontok szerint: cselekményvezetés, szereplők rendszere és a felkínált identitások, megformáltság (képi világ, hangeffektusok), az interaktivitás lehetőségei.	fogalmának átalakulása az információs társadalomban. <i>Földrajz:</i> az egyén társadalmi szerepvállalása; helyi szerveződések, regionális és nemzetközi összefogás a fenntarthatóság eléréséért; környezet-tudatosság: a közösségi média szerepe a környezetvédelemben. <i>Etika:</i> korunk kihívásai – a felelősség új dimenziói a globalizáció korában.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Multimédia, hypertext, interaktivitás, virtuális identitás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média társadalmi szerepe, használata Médiaipar, médiafogyasztás és -befogadás	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Kereskedelmi, közszolgálati és nonprofit média, alkotói szándék, célcsoport, közönség mint vevő és áru, médiafogyasztási szokások, médiafüggőség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A médiaipar működésének megismerése, médiajelenségekről szóló elemzés értelmezése, önálló kérdések és vélemény megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban. A kritikai gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
6/1. Tulajdonviszonyok a médiában: a közszolgálati problémájának megértése szakirodalmi szövegek feldolgozása (olvasás, lényegkiemelés, tartalmi kivonat készítése) révén. 6/2. A nézettség- és fogyasztásnövelő stratégiák (pl. a műsoridő elosztása, sorozatelv) megfigyelése egy kereskedelmi tévécsatorna műsorrendjének segítségével. A műsorrend által közvetített kulturális mintázatok körülírása, következtetés azok társadalmi hatásaira a csatorna kínálatának (pl. az egyes műsортípusok gyakorisága) elemzése révén. 6/3. A reklám hatásmechanizmusának elemzése változatos példák segítségével, kitalált termék reklámjának tervezése és elkészítése különböző médiumok (pl. újság, óriásplakát, televízió, rádió) számára.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A modern tömegkommunikáció kialakulása és társadalmi hatásai. Helyi társadalom, civil társadalom, önkéntesség. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> tömegkommunikáció,

6/4. Az infotainment (a tájékoztató és szórakoztató funkciót párhuzamosan megvalósító műsortípus) jelenségének tudatosítása rövid, aktuális médiaszövegek narratív szerkezetének (központi probléma és a felvezetés lépései) és eszköztárának (mozgóképi formanyelv, kommentárok, zene) leírásával. 6/5. Néhány választott befogadélmélet (pl. lövedékelmélet, kétlépcsős hatás elmélete, szelektív észlelés elmélete, kultivációs elmélet, napirendelmélet, használat és kielégülés modellje) feldolgozása szakirodalmi részletek közös olvasásával. Reflektálás a kérdéskör időbeli fejlődésére és a megközelítések egymáshoz való viszonyára. 6/6. A közönségkutatás főbb szempontjainak tudatosítása: a közönség mint állampolgár, fogyasztó, társadalmi nem képviselője, globális és lokális közösségek tagja stb. 6/7. Önálló esettanulmány készítése a médiahasználat és -hatás tárgykörében. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen. A szerzett ismereteken alapuló, érvekkel és önállóan gyűjtött példákkal alátámasztott vita a média társadalmi szerepéről, a médiabefolyásolásról, médiahasználattal kapcsolatos függőségekről vagy a hatalom és a média viszonyáról.	reklám; a befogadó szerepe a jelentésteremtésben, befogadói stratégiák. <i>Földrajz:</i> globális kihívások, tudatos fogyasztói magatartás; környezettudatosság; a társadalmi célú reklámok. <i>Matematika:</i> megismerés, gondolkodás; adatgyűjtés, adatok rendezése, adatábrázolás, adatok értelmezése; statisztikai gondolkodás, alapvető statisztikai fogalmak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kereskedelmi/közszolgálati/nonprofit média; közönség: vevő és áru; műsoridő, műsorrend, sorozatelv, infotainment.

A fejlesztés várt eredményei a 11. évfolyam végén	A tanuló – képes mozgóképi szövegek értő befogadására; ismeri a mozgóképi formanyelvének alapvető eszköztárát, érzékeli ezek hatását az értelmezés folyamatára, valamint képes ezeknek az eszközöknek alapszintű alkalmazására saját szövegalkotásában is. – rövid mozgóképi szövegek tervezése és kivitelezése révén szert tesz a mozgóképi szövegalkotás elemi tapasztalataira, érti a különféle mozgóképi szövegtípusok eltérő működési elvét, s tud azok széles spektrumával kreatív befogadói viszonyt létrehozni. – ismeri a modern tömegkommunikáció fő működési elveit, jellemző vonásait, érti, milyen társadalmi és kulturális következményekkel járnak a kommunikációs rendszerben bekövetkező változások, ezek hatásait saját környezetében is észreveszi. – érti a hálózati kommunikáció működésmódját, képes abban felelősen részt venni, ismeri és megfelelően használja annak alapvető szövegtípusait.

MŰVÉSZETEK-VIZUÁLIS KULTÚRA

11. OSZTÁLY

HELYI TANTERV

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Ábrázolás és stílus	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Megfigyelt téri helyzetek, forma, arány, fény és színviszonyok ábrázolása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelt téri helyzetek, fény- és színviszonyok adott vagy választott célnak megfelelő ábrázolása.	
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Érzelmek, hangulatok kifejezése	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Az alkotó tevékenységekben a síkbeli, térbeli kifejezőeszközök, a térábrázolási konvenciók, a színtani ismeretek megfelelő és önálló alkalmazása. Érzelmek, hangulatok megfogalmazása egyéni szín- és formavilágban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Személyes gondolatok, érzelmek vizuális megjelenítése a vizuális kifejezés alapvető eszközeinek segítségével, saját kifejezési szándék érdekében is. Egyéni asszociációkra támaszkodó átírás, fokozás. Hagyományos és korszerű vizuális technikák alkalmazása. Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkáiról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Látvány megjelenítése egyénileg választott kifejezési szándék (pl. feszültség, figyelemfelhívás, nyugalom) érdekében, a vizuális kifejezés eszközeinek tudatos alkalmazásával (pl. nézőpont, kompozíció, színhasználat, felületkialakítás). – Művészeti alkotások kifejező, sajátos átdolgozása, átírása, parafrázis készítése (pl. sík alkotás térbelivé alakítása, kép kiegészítése sajátos elemekkel vagy részletekkel, stílus- és műfajváltás, idő és karaktercserék). – Fogalmak, jelenségek (pl. repülés, víz, kapcsolatok, utánpótlás) komplex vizuális feldolgozása nem a megszokott eszközökkel (pl. talált tárgyakkól, szokatlan anyagokból, fénnel).		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szöveg és kép illusztratív, narratív kapcsolata. <i>Ének-zene:</i> zenei élmény. <i>Dráma és tánc:</i> jelenetek, táncmozgások, összetett hatások. <i>Informatika:</i> számítógép felhasználó szintű alkalmazása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nonfiguratív megjelenítés, vizuális átírás, redukció, absztrakció, kiemelés, kontraszt, kompozíció, parafrázis, komplementer, vizuális narratív hatás, illusztratív hatás, installáció, enviroment/környezetművészet, fényművészet.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
- Téri helyzetek megjelenítése különböző ábrázolási rendszerek használatával és transzformálásával (pl. látvány reprodukálása vetületi ábrázolásból perspektivikus vagy axonometrikus megjelenítéssel). - Az önárnyék és a vetett árnyék művészi kifejező elemként történő alkalmazása (pl. megvilágítás megváltoztatásával létrehozott változások megjelenítése grafikai, fotós eszközökkel). - Ábrázolási konvenciók megfigyelése és értelmezése a művészet történetében, illetve az adott vagy választott megjelenítési cél érdekében reprodukálása az alkotó munkában.	<i>Matematika:</i> Modellezés, összefüggések megjelenítése. Transzformációk, adott tárgy más nézőpontból való elképzelése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Téri helyzet, ábrázolási konvenció vagy ábrázolási rendszer, nézőpont, horizontvonal, iránypont, rövidülés, vetületi ábrázolás, képsík, nézet, axonometria, egy- és két iránypontos perspektíva, önárnyék, vetett árnyék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Korszakok, stílusirányzatok	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A művészet stíluskorszakait reprezentáló legfontosabb művészeti alkotások, alkotók felismerése, és elhelyezése a megfelelő korban. A vizuális kifejezés eszközeinek felismerése és használata műelemzés során. A művészettörténet főbb korszakainak összegző, lényegkiemelő jellemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális kifejezés eszközeinek pontos értelmezése különböző korokban. A legjelentősebb művészettörténeti stíluskorszakok és irányzatok témák illetve problémakörök rendszerezése és összegző ismerete. Esztétikai jellemzők megalapozott értékelése. Vizuális esztétikai jellegű értékítéletek megfogalmazása elemzésekben, illetve érvényre juttatása az alkotó feladatokban. A technikai képalkotás lehetőségeinek elemzése és képzőművészeti kapcsolódásainak megértése. Elemzési szempontok megfelelő érvényesítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok

- Művészettörténeti korszakok (pl. ókor, kora keresztény, romanika és gótika, reneszánsz és barokk, klasszicizmus és romantika) műfajokra lebontott részletes összegzése, a legfontosabb stílust meghatározó jegyek pontos megkülönböztetésével. - Vizuális művészeti műfajok összehasonlítása több szempontból (pl. műtípusok szerint: életkép a festészetben és a fotóművészetben, portré a szobrászatban és festészetben).	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> korstílusok, irányzatok társadalmi és kulturális háttere. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> korstílusok, stílusirányzatok megnevezései, megkülönböztető
	jegyei, művészettörténeti párhuzamok. Könyvtárhasználat. <i>Ének-zene:</i> Művészet- és zenetörténeti összefüggések (korszakok, stílusok kiemelkedő alkotók, műfajok). Zenei befogadói tapasztalatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Korszak, korstílus, stílusirányzat, képzőművészeti műfaj, műtípus, magasnyomás, mélynyomás, síknyomás, egyéni stílus, avantgard, avantgard irányzat, neoavantgard, posztmodern, kortárs képzőművészet, újmédia, intermediális műfaj, eseményművészet, interaktív művészet, hálózati művészet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Tervezett, alakított környezet	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A vizuális környezetben megfigyelhető jellemzők pontos és árnyalt értelmezése és szöveges megfogalmazása. Megfigyelések alapján a vizuális közlések érdekében különböző rajzi technikák alkalmazása. Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtése. Tárgykészítő, kézműves technikák önálló alkalmazása. Gyakorlati feladatok önálló előkészítése.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jelenségek, látványok vizuális megfigyelése és értelmezése során célirányos szempontok kiválasztása. A tervezési folyamat értelmezhető dokumentálása. A vizuális közlések érdekében különböző rajzi technikák alkalmazása. Az adott tárgynak megfelelő tárgykészítő technikák alkalmazása. Problémamegoldás a tervezés során. Építészeti és térélmények átértelmezése. A térélményt befolyásoló tényezők összegzése.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
- Egyszerű használati tárgy (pl. egyedi övtáska) és belső tér (pl. élet minimál térben) tervezése az alapvető ergonómiai szempontok felmérésével és figyelembevételével, a tervezői folyamat jól értelmezhető rajzos és szöveges dokumentációja az ötletek, tervvázlatok, megvalósulási terv elkészítéséig. - Belső terek, tárgyak átalakítása egyszerű, de szokatlan eszközökkel (pl. fénnel, becsomagolással) elsősorban a kifejezés, a hangulati hatások erősítése érdekében.	<i>Matematika:</i> Méretezés. Gondolatmenet követése. Absztrahálás, konkretizálás. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Szükségletek és
	igények elemzése, tevékenységhez szükséges információk kiválasztása, tervezés szerepe, jelentősége, eszközhasználat. Lakókörnyezet – életmód. <i>Dráma és tánc:</i> Produkciós munka. A színházművészet összművészeti sajátosságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tervezési folyamat, felmérés, tereprendezés, műszaki jellegű ábrázolás, ergonómia, környezettudatos magatartás, környezetvédelem.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Tárgy és hagyomány	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtés. A látott jelenségek elemzéséhez, értelmezéséhez szükséges szempontok önálló kiválasztása. Önálló kérdések megfogalmazása.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző korú és típusú tárgyak, épületek megkülönböztetése, elhelyezése a megfelelő korban vagy kultúrában. A következtetések célirányos megfogalmazása. Néprajzi tájegységek tárgyi környezetének, kulturális jellemzőinek megismerése. A múlt tárgyi emlékeinek értékelése, jelentőségük megértése.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
– Különböző történeti korok és kultúrák (pl. Európán kívüli is) sajátos, jellemző tárgyainak (pl. totem, amulett), épületeinek, (pl. hagyományos japán lakóház) és díszítőmotívumainak (pl. azték, maja, kalocsai motívumok) elemző vizsgálata a kulturális jegyek pontos megkülönböztetésével, illetve a közös jegyek megkeresésével.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Esztétikai minőségek. Toposz, archetípus. Könyvtárhasználat. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Társadalmi jelenségek értékelése. Társadalmi normák. Hagyomány. Hagyományos népi kultúra. <i>Földrajz:</i>
	Magyarország és a Kárpát-medence, világörökségi helyszínek, építészeti együttesek, kulturális tevékenységek (pl. táncház, busójárás). <i>Ének-zene:</i> Népek zenéje, néphagyomány.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Táji csoport, néprajzi csoport, tájegység, népi kultúra, hagyomány, hagyományörzés, világörökség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Az épített, alakított környezet változásai	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtése. A látott jelenségek elemzéséhez, értelmezéséhez szükséges szempontok önálló kiválasztása. Önálló kérdések megfogalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vizuálisan is értelmezhető jelenségek, folyamatok társadalmi és gazdasági ok-okozati összefüggéseinek megértése. Különböző korú és típusú tárgyak, és a tárgyakhoz kapcsolódó társadalmi jelenségek értelmezése. A kortárs építészet és a kortárs téralakítás megjelenéseinek értelmezése. A következtetések célirányos megfogalmazása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Az építészettörténet fontosabb korszakainak (pl. ókor, romantika, gótika, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, eklektika, szecesszió) elemzése és összehasonlítása – különös tekintettel a formai, szerkezeti kapcsolódásokra és különbségekre –, illetve összehasonlítva a 20. század (modern, posztmodern) és kortárs építészeti stílusjegyek és térrendezés sajátos vonásaival, nemzetközi és magyar példák alapján. – Kortárs környezetalakítás és térrendezés elemző vizsgálata a közvetlen környezetben. – Művészi, azaz a térrendezés kifejező szándékú felhasználásának rendszerező elemzése és kipróbálása (pl. land art, street art).		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Esztétikai minőségek. Toposzok, archetípusok állandó és változó jelentésköre. Könyvtárhasználat. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Társadalmi jelenségek értékelése. Társadalmi normák. Technológiai fejlődés. Fogyasztói társadalom. <i>Földrajz:</i> Környezet fogalmának értelmezése. Helyi természet- és környezetvédelmi problémák felismerése. Környezettudatos
		magatartás, fenntarthatóság. Globális társadalmigazdasági problémák - fogyasztói szokások, életmód. Fenntarthatóság. Környezet és természetvédelem.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Modern, posztmodern, konstruktív-dekonstruktív térrendezés, organikus építészet, Bauhaus, funkcionalizmus, divat, társadalmi norma, szubkultúra, értékmegőrzés.	

MŰVÉSZETEK – VIZUÁLIS KULTÚRA

A szabályozás szerint a gimnázium 9–10. évfolyamán kötelező tantárgy a vizuális kultúra, míg 11–12. évfolyamon a művészetek műveltségterület tantárgyai közül (ének-zene, dráma és tánc, vizuális kultúra, mozgóképkultúra és médiaismeret) az iskola döntheti el, hogy az adott órakeretből mely tantárgyakat és milyen arányban fogja tanítani. 11–12. évfolyamon a művészetek műveltségterület kötelező összes óraszámkerete heti 2 óra/évfolyam. Ennek megfelelően az iskola 11–12. évfolyamon a számára megfelelő jellemzőkkel ruházhatja fel a művészeti oktatását a megfelelő művészeti tantárgyak kiválasztásával, vagy akár komplex művészeti oktatásban gondolkodva alakíthatja ki a művészeti tantárgyak struktúráját a helyi tantervben. Ebből következik, hogy minden művészeti tantárgy, így a vizuális kultúra is heti 2 óra/évfolyamra készítette el a kerettantervét, ám annak felhasználása az iskola igényeinek függvényében értelmezendő.

A vizuális nevelés legfőbb célja, hogy hozzásegítse a tanulókat a látható világ jelenségeinek, a vizuális művészeti alkotásoknak árnyaltabb értelmezéséhez és megítéléséhez, környezetünk értő alakításához. A tantárgy így nemcsak a képző- és iparművészet területeinek a feldolgozásával foglalkozik tehát, hanem tartalmi közé emeli a vizuális jelenségek, közlések olyan köznapi formáinak vizsgálatát is, mint a tömegkommunikáció vizuális megjelenései, a legújabb elektronikus médiumokhoz kapcsolódó jelenségek és az épített, alakított környezet. A képzőművészet, vizuális kommunikáció, tárgy- és környezetkultúra a vizuális kultúra tantárgynak olyan részterületei, amelyeknek a tartalmi végigkísérik a közoktatásban a vizuális nevelést, ám a különböző iskolaszakaszokban különböző módon kapnak hangsúlyt. Ezek a részterületek azonban a legfontosabb tartalmakat biztosítják csupán a fejlesztéshez, de hatékony fejlesztés csakis komplex feladatokban, egymással összefüggő feladatsorokban értelmezhető. A tantárgy oktatása tevékenység-, illetve gyakorlatközpontú, ahol alapvető fontosságú a játékos-kreatív szemlélet, illetve hogy a tantárgy tartalmainak feldolgozása komplex, folyamatorientált megközelítésben történjen, így a projekt módszer eszközét is felhasználja a tanítás-tanulás folyamatában.

A NAT fejlesztési feladatainak alapján a vizuális kultúra tantárgy gyakorlati tevékenységeinek fontos célja az érzéki tapasztalás, a környezettel való közvetlen kapcsolat fenntartása, erősítése, ezáltal a közvetlen tapasztalatszerzés, az anyagokkal való érintkezés, az érzékelés érzékenységének fokozása. További cél tudatosítani az érzékelés különböző formáinak (például látás, hallás, kinetikus érzékelés) kapcsolatát, amely a számítógépes környezet bevonásával képes egy újabb, „más minőségű” intermediális szemléletet is kialakítani. A fejlesztés átfogó célja segíteni a tanulókat abban, hogy képesek legyenek az őket érő hatalmas mennyiségű vizuális és térbeli információt, számtalan spontán vizuális hatást minél magasabb szinten, kritikusan feldolgozni, a megfelelő szelekciót elvégezni, értelmezni, továbbá ezzel kapcsolatos önálló véleményt megfogalmazni. Illetve segíteni a művészi és köznapi vizuális közlések pontos értelmezését, továbbá fokozni az alkotómunka során a vizuális közlés és kifejezés árnyalt megjelenítését. Meghatározó szerepe miatt fontos a vizuális környezet alapját képező épített környezet iránti tudatosság fejlesztése a tapasztalás, értelmezés, alkotás folyamatán keresztül. A vizuális nevelés kiemelt fontosságú feladata a kreativitás működtetése, illetve fejlesztése, a kreatív képességek kibontakoztatása. Nagy hangsúlyt kap a kreatív problémamegoldás folyamatának és módszereinek tudatosítása, mélyítése. A fejlesztés célja az örömteli, élményt nyújtó, a személyes megnyilvánulásnak legnagyobb teret engedő alkotótevékenység megszerettetése, ezáltal a motiváció fokozása, egy szélesebb értelemben vett alkotó magatartás kialakítása. Cél továbbá a problémamegoldó képesség erősítése, hisz a feladatok önálló megoldása bizonyos rutinok, készségek kialakításával kezdődik, majd az egyre önállóbban végzett tevékenységeken keresztül jut el a

projektfeladatok önálló megoldásáig. A tanulók önismeretének, önkritikájának, önértékelésének fejlesztése kritikai szemléletmód kialakításával a gyakorlati tevékenységeken keresztül valósul meg, amelyek mindegyike – eredeti céljától függetlenül is – személyiségfejlesztő hatású. Motiváló hatásuk mellett segítik az érzelmi gazdagodást, az empátia, az intuíció fejlesztését, az önálló ízlés, a belső igényesség kialakulását, az önértékelés és önismeret kialakulása révén pedig a céltudatos önszabályozást.

Mindezekről függetlenül a vizuális kultúra tanításának fontos alapelve azonban, hogy a művészeti nevelés valójában művészettel nevelésként értelmezendő, hisz a közoktatásban a művészet nem lehet célja, csupán eszköze a nevelésnek, azaz egy közismereti tárgy közvetlen feladata nem lehet a „művészképzés”.

A fenti célok és szemlélet megvalósítását segíti a kerettanterv, amely konkrét módszertani segítséget nem biztosít, hisz nem ez a feladata, de a fejlesztési követelmények részletezésével teszi konkrétabbá az elvárható fejlesztés irányát. A kerettanterv – némileg eltérően a NAT kompetenciafejlesztő kiindulópontjától – a vizuális kultúra részterületei szerint („Kifejezés, képzőművészet”, „Vizuális kommunikáció”, „Tárgy- és környezetkultúra”) szervezi a fejlesztés követelményeit. Az említett részterületeket további tematikai egységekre bontja, és ezeken belül fogalmazza meg a fejlesztés követelményeit, amelyekhez két évfolyamra ajánlott óraszámokat is feltüntet. Természetesen sem a tematikai egységek, sem a tematikai egységekbe foglalt tantervi követelmények sorrendje nem jelez semmiféle időrendi sorrendet vagy logikai kapcsolatot, illetve egy-egy fejlesztési követelmény nem azonos egy-egy tanóra tananyagával. Az optimális tartalomtervezés a különböző tematikai egységek követelményeit összekapcsolja a tanórán, azaz a helyi tantervkészítés, még inkább a tanmenet-összeállítás folyamán a tematikai egységeket rugalmasan kell kezelni, a tanulásszervezés felépítésének logikáját követve felhasználni, az adott évfolyamra ajánlott óraszám figyelembevételével. Egy-egy tematikai egységen belül megjelenő fejlesztési követelmények nézőpontja a célzott tanulói tevékenység, amelynek megfogalmazása folyamatcentrikus. Ezen belül a sok esetben megjelenő konkrét példák segítik az adott követelmény pontosabb értelmezését, így támogatva a kerettantervet felhasználó szaktanárokat a tanmenet megtervezésében, illetve konkrét ötleteket adnak fejlesztő feladatok megalkotásához. A példák tehát természetesen nem kötelezőek, csupán a további tervezést segítik. A kerettanterv összességében az adott iskolaszakaszokra fogalmazza meg a fejlesztési tartalmakat, a hozzárendelt óraszámokkal, amelyeknek csak a 90%-ára ad kötelező tartalmat, míg a fennmaradó 10% szabad felhasználást biztosít a helyi tervezés során.

11–12. évfolyam

Vizuális kultúrából az alkotótevékenység gyakorlása ebben a szakaszban is fontos szerepet kap, amely egyrészt komplex, esetleges kutatómunkát igénylő feladatok megoldásával lehet hatékony, másrészt az önálló tanulói utak bejárásával a hatékony és önálló tanulás támogatásának is megteremti a lehetőségét. Továbbra is nagy hangsúlyt kap a kritikai gondolkodás, az önálló problémamegoldó gondolkodás, illetve a szociális érzékenység fejlesztése, amely a felnőtté válás folyamatában jó előkészítése a hiteles társadalmi beilleszkedésnek.

E szakaszban a vizuális kultúra részterületei közül ismét a „Kifejezés, Képzőművészet” fejlesztési feladatai kerülnek előtérbe, míg a „Vizuális kommunikáció” és a „Tárgy- és környezetkultúra” fejlesztési követelményeinek aránya a korábbihoz képest némileg csökken. A tantárgy kultúraközvetítő szerepe továbbra is jelentős, ráadásul a sikeres érettségi vizsga fontos kritériuma az összegző, felhasználó jellegű tudás bizonyítása, így a művészettörténeti és művészetelméleti problémák, ismeretek összegző jellegű rendszerezése kiemelt cél.

A gimnázium 11–12. évfolyamán a tanuló felismeri, hogy a különböző vizuális művészetek érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrásai. Tudatosul benne a helyi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökség jelentősége. Megérti az európai országok, nemzetek és a kisebbségek kulturális sokféleségét, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepét. Nyitott műalkotások befogadására, képes a vizuális események önálló feldolgozására, életkorának megfelelő szintű értelmezésére, ennek során a művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontokat azonosítani, többféle értelmezési kontextusban elhelyezni. A tanuló képes állóképi, plasztikai, mozgóképi és intermediális karakterű megjelenítésre. Képes makettek, modellek konstruálására, belső terek különböző funkciókra történő önálló átrendezésére. Hajlandó kísérletezni új technikákkal, módszerekkel és anyagokkal. Képes a média által alkalmazott álló- és mozgóképi kifejezőeszközöket értelmezni, médiatartalmakat használni, megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezik a nem kívánatos tartalmak elhárítására. Képes továbbá az épített és természeti környezet értékelésére, kritikai megítélésére. Nyitott és motivált az IKT nyújtotta lehetőségek kihasználásában. Képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, és szükség esetén tanácsot, információt, támogatást kérjen. Együttműködik társaival, igényli és képes a feladatmegoldást segítő információk megosztására. Problémamegoldó tevékenységét nagymértékben a függetlenség, a kreativitás és az innováció jellemzi.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Érzelmek, hangulatok kifejezése	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Az alkotó tevékenységekben a síkbeli, térbeli kifejezőeszközök, a térábrázolási konvenciók, a színtani ismeretek megfelelő és önálló alkalmazása. Érzelmek, hangulatok megfogalmazása egyéni szín- és formavilágban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Személyes gondolatok, érzelmek vizuális megjelenítése a vizuális kifejezés alapvető eszközeinek segítségével, saját kifejezési szándék érdekében is. Egyéni asszociációkra támaszkodó átírás, fokozás. Hagyományos és korszerű vizuális technikák alkalmazása. Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkáiról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Látvány megjelenítése egyénileg választott kifejezési szándék (pl. feszültség, figyelemfelhívás, nyugalom) érdekében, a vizuális kifejezés eszközeinek tudatos alkalmazásával (pl. nézőpont, kompozíció, színhasználat, felületkialakítás). – Művészeti alkotások kifejező, sajátos átdolgozása, átírása, parafrázis készítése (pl. sík alkotás térbelivé alakítása, kép kiegészítése sajátos elemekkel vagy részletekkel, stílus- és műfajváltás, idő és karaktercserék). – Fogalmak, jelenségek (pl. repülés, víz, kapcsolatok, utánzás) komplex vizuális feldolgozása nem a megszokott eszközökkel (pl. talált tárgykból, szokatlan anyagokból, fénnel). – Szöveges és képi elemek képi kompozícióba rendezése (pl. egymás erősítésével) adott vagy tudatosan választott kifejezési szándék érdekében képzőművészeti példák (pl. dadaizmus, kortárs alkotók) alapján.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szöveg és kép illusztratív, narratív kapcsolata. <i>Ének-zene:</i> zenei élmény. <i>Dráma és tánc:</i> jelenetek, táncmozgások, összetett hatások. <i>Informatika:</i> számítógép

– Mű és környezetének elemző vizsgálata több szempont szerint, konkrét művészeti példák alapján (pl. oltárkép, köztéri szobor, installáció, land-art, street art munka).	felhasználószintű alkalmazása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nonfiguratív megjelenítés, vizuális átírás, redukció, absztrakció, kiemelés, kontraszt, kompozíció, parafrázis, komplementer, vizuális narratív hatás, illusztratív hatás, installáció, environment/környezetművészet, fényművészet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Ábrázolás és stílus	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Megfigyelt téri helyzetek, forma, arány, fény és színviszonyok ábrázolása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelt téri helyzetek, fény- és színviszonyok adott vagy választott célnak megfelelő ábrázolása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Téri helyzetek megjelenítése különböző ábrázolási rendszerek használatával és transzformálásával (pl. látvány reprodukálása vetületi ábrázolásból perspektivikus vagy axonometrikus megjelenítéssel). – Az önárnyék és a vetett árnyék művészi kifejező elemként történő alkalmazása (pl. megvilágítás megváltoztatásával létrehozott változások megjelenítése grafikai, fotós eszközökkel). – Ábrázolási konvenciók megfigyelése és értelmezése a művészet történetében, illetve az adott vagy választott megjelenítési cél érdekében reprodukálása az alkotó munkában.		<i>Matematika:</i> Modellezés, összefüggések megjelenítése. Transzformációk, adott tárgy más nézőpontból való elképzelése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Téri helyzet, ábrázolási konvenció vagy ábrázolási rendszer, nézőpont, horizontvonal, iránypont, rövidülés, vetületi ábrázolás, képsík, nézet, axonometria, egy- és két iránypontos perspektíva, önárnyék, vetett árnyék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet A művészi közlés, mű és jelentése	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A művészet stíluskorszakait reprezentáló legfontosabb művészeti alkotások, alkotók felismerése, jelentőségének megértése. A vizuális kifejezés eszközeinek felismerése és használata műelemzés során. A megfigyelés segítségével műelemző módszerek alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Esztétikai minőségek megalapozott értékelése. Vizuális esztétikai jellegű értékítéletek megfogalmazása elemzésekben, illetve érvényre juttatása az alkotó feladatokban. Eltérő kultúrák legfontosabb vizuális jellemzőinek összehasonlítása. A technikai képalkotás – fotográfia, mozgókép – műtípusainak, kifejezőeszközeinek ismerete, elemzése és képzőművészeti kapcsolódásainak megértése. Elemzési szempontok megfelelő érvényesítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Kortárs társadalmi problémákat bemutató tematikus ábrázolások elemzése a művészetben (pl. elidegenedés, szegénység, erőszak) konkrét példákon keresztül. – A mozgóképi kifejezés eszközeinek (montázs, kameramozgás, képkivágás, nézőpont, világítás, hang és kép kapcsolata) elemzése képzőművészeti példák (pl. video-installáció) alapján. – Vizuális művészeti élmények közvetlen, személyes megtapasztalása (pl. múzeum-, kiállítás-látogatás), az élmények, tapasztalatok szöveges megfogalmazása. – Saját munkákból adott szempontok szerint válogatott anyag (portfólió) összeállítása, a válogatás szempontjainak értelmezése és érvelés a választás mellett.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> globális társadalmi és gazdasági problémák. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a mozgókép alapvető kifejezőeszközei. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Műelemző esszé írása. Könyvtárhasználat. Számítógépes formázás, illusztrálás digitális képfeldolgozó eszközökkel. <i>Informatika:</i> Internetes (művészeti) portálok használata. Digitális prezentációk.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Portfólió, mozgóképi kifejezőeszköz, video-installáció, múzeum, állandó és időszaki kiállítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Korszakok, stílusirányzatok	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A művészet stíluskorszakait reprezentáló legfontosabb művészeti alkotások, alkotók felismerése, és elhelyezése a megfelelő korban. A vizuális kifejezés eszközeinek felismerése és használata műelemzés során. A művészettörténet főbb korszakainak összegző, lényegkiemelő jellemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális kifejezés eszközeinek pontos értelmezése különböző korokban. A legjelentősebb művészettörténeti stíluskorszakok és irányzatok témák illetve problémakörök rendszerezése és összegző ismerete. Esztétikai jellemzők megalapozott értékelése. Vizuális esztétikai jellegű értékítéletek megfogalmazása elemzésekben, illetve érvényre juttatása az alkotó feladatokban. A technikai képalkotás lehetőségeinek elemzése és képzőművészeti kapcsolódásainak megértése. Elemzési szempontok megfelelő érvényesítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Művészettörténeti korszakok (pl. ókor, korakeresztény, romanika és gótika, reneszánsz és barokk, klasszicizmus és romantika) műfajokra lebontott részletes összegzése, a legfontosabb stílust meghatározó jegyek pontos megkülönböztetésével. – Vizuális művészeti műfajok összehasonlítása több szempontból (pl. műtípusok szerint: életkép a festészetben és a fotóművészetben, portré a szobrászatban és festészetben). – A századforduló irányzatainak (pl. szecesszió, posztimpresszionizmus, impresszionizmus) és a 20. század legfontosabb avantgard irányzatainak (pl. kubizmus, expresszionizmus, dadaizmus, fauvizmus, futurizmus, szürrealizmus) részletes összegzése, a legfontosabb stílust meghatározó jegyek pontos megkülönböztetésével. – A 20. század második fele vizuális művészeti irányzatainak konstruktív, expresszív és konceptuális példáinak elemző vizsgálata. – A művészetben használt legfontosabb alkotói technikák (pl. egyedi és sokszorosított grafika, olaj vagy vizes alapú festmény) felismerése, a művészi kifejezésben betöltött szerepének elemzése. – Újmediális művészeti jelenségek konkrét elemző vizsgálata.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> korstílusok, irányzatok társadalmi és kulturális háttere. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> korstílusok, stílusirányzatok megnevezései, megkülönböztető jegyei, művészettörténeti párhuzamok. Könyvtárhasználat. <i>Ének-zene:</i> Művészet- és zenetörténeti összefüggések (korszakok, stílusok kiemelkedő alkotók, műfajok). Zenei befogadói tapasztalatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Korszak, korstílus, stílusirányzat, képzőművészeti műfaj, műtípus, magasnyomás, mélynyomás, síknyomás, egyéni stílus, avantgard, avantgard irányzat, neoavantgard, posztmodern, kortárs képzőművészet, újmédia, intermediális műfaj, eseményművészet, interaktív művészet, hálózati művészet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció A fotografikus kép nyelve	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A vizuális kifejezés eszközeinek felismerése és használata műelemzés során. A fényképezés képalkotó lehetőségeinek ismerete és megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális kifejezés eszközeinek pontos értelmezése kortárs művészeti alkotások elemző feldolgozása során. Vizuális esztétikai jellegű értékítéletek megfogalmazása elemzésekben, illetve érvényre juttatása az alkotó feladatokban. A fotográfia műtípusainak, műfajainak ismerete és elemzése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– A fotó mint a technikai képalkotás alapláték főbb sajátosságainak megismerése, megértése (pl. „feltáró” beszélgetések, elemzések Henri Cartier-Bresson, Robert Capa,		<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> A fotografikus

André Kertész műveiről megadott szempontok alapján). – A fotografikus látásmód, a médium sajátosságainak alkalmazása kreatív gyakorlatok során (pl. fekete-fehér és/vagy színes fotósorozat készítése digitális technikával megadott téma alapján, mint „Egy nap az életemből”, vagy „A lépcső”). – Technikai kép és szöveg kiegészítő alkalmazása komplex feladat kapcsán (pl. fekete-fehér és/vagy színes fotográfika készítése saját felvételek átalakításával – manuális vagy digitális technikával –, majd a kép felhasználása saját névjegykártya vagy fejléces levélpapír, boríték tervezése során), elsősorban az alkalmazott fotográfia gyakorlati szerepének felismerése céljából.	technikával rögzített kép. Valóságábrázolás és hitelesség. Tömegtájékoztatás és demokrácia. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A vizuális közlés verbális és nem verbális elemei. A nyelv mint jelrendszer. Irodalmi emlékhelyek, alkotói életművek fotódokumentumai. <i>Informatika:</i> az internetes közléstípusok tartalmi megbízhatósága és vizuális megjelenése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fotográfia kettős természete: reprodukció és manipuláció/"ábrázolat", reprezentáció, fotogenitás, fotószerűség, „fotós látásmód”, műfaj/műtípus/stílus a fotóművészetben, arculatterv, tipográfia, (fotográfika).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Mozgóképi kifejezés	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A technikai képalkotás lehetőségeinek ismerete és megértése. Mozgóképi kifejezőeszközök vizuális értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mozgóképi műtípusainak, a mozgóképi kifejezés eszközeinek megértése és felhasználása. Mozgóképi közlés tervezése, megvalósítása irányítással.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– A mozgóképi kifejezés fontos állomásainak megismerése, lényeges összefüggések megértése (pl. a film létrejöttének tanár által segített, tanulói feldolgozása, adatgyűjtés, illetve referátum összeállítása) a sajátos, mozgóképi nyelv megértése érdekében. – A film audiovizuális kifejezési módszereinek megismerése kreatív, kísérleti szemléletű gyakorlatokkal (pl. a „mozdulatlan kép megmozdul” – fényjáték megvalósítása egyszerű megoldások, eszközök, technika alkalmazásával, mint „szendvicardia”, diavetítők, lencsék, üvegdarabok, színezett fóliák többszöri módosításokhoz, videokamera-, projektor- és számítógéphasználattal, illetve hang hozzárendelésével a mozgóképhez). A figyelemirányítás, a hangulatteremtés és az audiovizuális értelmezés legfontosabb eszközeinek tudatosítása.		<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Kultúra és tömegkultúra. A média funkciói. Nézettség-növelő stratégiák. Sztárok. A figyelemirányítás, a hangulatteremtés és az értelmezés legfontosabb eszközei. <i>Ének-zene:</i> a zene szerepe a médiában és

	– A kockánként beállított és felvett mozgókép alapsajátosságainak megismerése kreatív gyakorlatok során (pl. tárgymozgató és/vagy pixillációs technikával pár perces film készítése megadott témából, műből kiindulva – egy fotográfia, fényképsorozat, vers, novella, zene, hangmontázs, egy hangulatos köztér, vagy írásban megadott téma, cím alapján – hang, zene hozzárendelésével, illetve készítésével a mozgóképhez) az animációs technika néhány fontos lehetőségének feltárása érdekében.	a filmművészetben. <i>Dráma és tánc:</i> Mozgásos kommunikáció. Metaforikus kifejezőeszközök. Jellemábrázolás. <i>Informatika:</i> az internetes közléstípusok tartalmi megbízhatósága és vizuális megjelenése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Technikai képfajta; fénykép, mozi/film, videó, fénymásolás, hologram, pillanatkép/fáziskép, vetítés, a mozgókép sajátos (alap)eszközei, experimentális művészet, akció, Bauhaus, absztrakt film, VJ-kultúra, animáció, „kockázás”, tárgymozgató, pixilláció, stoptrükk, történet, cselekmény, elbeszélés, kísérleti film, etűd, videoklip, (fényjáték), („szendvicordia”).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Tömegkommunikáció	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A reklám hatásmechanizmusának elemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete és értelmezése. Reklámok összetett elemzése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– A médiaipar működésének, a reklám hatásmechanizmusának feltárása kreatív gyakorlatokkal (pl. szerepjáttékkal pop- vagy filmsztár karrierjének „felépítése” a tömegmédiában; fiktív reklámkampány tervezése és kivitelezése).		<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> A médiaipar működése. A reklám hatásmechanizmusa. Sztárok és szenzációk. Nemi szerepek reprezentációja. Virtuális valóság. Sztereotípiák, tömegkultúra. <i>Dráma és tánc:</i> díszlet, jelmez, kellék, fény- és hanghatások, jellemábrázolás. <i>Ének-zene:</i> populáris zenei stílusok. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i>

	médiaszövegek kommunikációs és műfaji jellemzői. <i>Informatika:</i> az információk közlési célnak megfelelő alakítása, a manipuláció felismerése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Reklám, sztár/jelenség, attribútum, öltözet/megjelenés, reklámtárgy, plakát, szlogen, banner, spot, klip, weblap.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Az újabb médiumokkal való kísérletezés	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Nem vizuális természetű információk érzékletes, képi megfogalmazása. Bonyolultabb vizuális kommunikációt szolgáló megjelenések tervezése. Idő- és térbeli változások megjelenítése. A technikai képalkotás lehetőségeinek ismerete és megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A technikai médiumok (képalkotó) módszereinek megismerése. Komplex audiovizuális közlés tervezése. Kortárs művészeti alkotások elemző feldolgozása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Az egyik médiumból a másikba való átkódolás egyszerűbb lehetőségeinek kipróbálása kreatív gyakorlatok segítségével (pl. „vizuális zen” létrehozása kotta „átformálásával” képpé, választott színes technikával) a mediális szemlélet kiterjesztése, a különböző médiumok közötti tartalmi, üzenetbeli összefüggések feltárása céljából. – A technikai képalkotás újabb, kísérleti megoldásainak felismerése, alkalmazása alkotó gyakorlatok során (pl. fotoelektrográfia készítése fénymásoló vagy szkennelő használatával, mozgó tárgyak, illetve testrészek másolásával és további elektronikus/digitális módosításával) a kortárs szemlélet erősítése érdekében. – A nem lineáris alapú média-szövegformák néhány formájának megismerése, alkalmazása kreatív felhasználás révén (pl. hipertextre épülő vagy hipermedia szemléletű művek tervezése a világhálóra), a kevésbé bejáratos, asszociatív alapú gondolkodásmódok gyakorlása és tudatosítása céljából. – Az interaktivitás alapműködésének megismerése, feltárása a mozgóképi szövegben tervezési feladattal (pl. interaktív, többféle módon bejárható videofilm szinopszisének és storyboard-jának elkészítése), a kevésbé ismert, új mediális-művészeti technikák megfigyelése, alkalmazása érdekében.		<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Nem lineáris szövegformák. Internetes szövegépítkezés, hálózati kommunikáció, internetes tartalmak, online életforma. <i>Ének-zene:</i> a zenei mondanivaló más művészeti ág kifejezési eszközeibe való átkódolása. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hipertext. <i>Informatika:</i> Multimédiás dokumentumok. Viselkedési kultúra az online világban, a hagyományostól különböző médiumok

	megjelenési formái. A globális információs társadalom.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Intermédia, kísérleti művészet, non-linearitás, hipertext, hipermédia, www, hálózati kommunikáció és művészet, interaktivitás, multimédia/hipermédia, új média és művészet, hibrid média, (posztmédia), (vizuális zene), (elektrográfia), („copy-motion” technika).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Tervezett, alakított környezet	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A vizuális környezetben megfigyelhető jellemzők pontos és árnyalt értelmezése és szóveges megfogalmazása. Megfigyelések alapján a vizuális közlések érdekében különböző rajzi technikák alkalmazása. Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtése. Tárgykészítő, kézműves technikák önálló alkalmazása. Gyakorlati feladatok önálló előkészítése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jelenségek, látványok vizuális megfigyelése és értelmezése során célirányos szempontok kiválasztása. A tervezési folyamat értelmezhető dokumentálása. A vizuális közlések érdekében különböző rajzi technikák alkalmazása. Az adott tárgynak megfelelő tárgykészítő technikák alkalmazása. Problémamegoldás a tervezés során. Építészeti és térélmények átértelmezése. A térélményt befolyásoló tényezők összegzése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Egyszerű használati tárgy (pl. egyedi övtáska) és belső tér (pl. élet minimál térben) tervezése az alapvető ergonómiai szempontok felmérésével és figyelembevételével, a tervezői folyamat jól értelmezhető rajzos és szóveges dokumentációja az ötletek, tervvázlatok, megvalósulási terv elkészítéséig. – Belső terek, tárgyak átalakítása egyszerű, de szokatlan eszközökkel (pl. fénnel, becsomagolással) elsősorban a kifejezés, a hangulati hatások erősítése érdekében. – A közvetlen környezet (pl. település, iskola) kihasználatlan tereinek felmérése, megismerése, valós újrahasznosítási lehetőségeinek megtervezése és az ötletek pontos dokumentálása vizuális eszközökkel és szöveggel. – A lakberendezés funkciótól független lehetőségeinek (pl. színhatás és térérzet, anyagválasztás és hatáskeltés) elemző vizsgálata és összehasonlítása konkrét példákon keresztül.		<i>Matematika:</i> Méretezés. Gondolatmenet követése. Absztrahálás, konkretizálás. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Szükségletek és igények elemzése, tevékenységhez szükséges információk kiválasztása, tervezés szerepe, jelentősége, eszközhasználat. Lakókörnyezet – életmód. <i>Dráma és tánc:</i> Produkciós munka. A színházművészet

	összművészeti sajátosságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tervezési folyamat, felmérés, térelrendezés, műszaki jellegű ábrázolás, ergonómia, környezettudatos magatartás, környezetvédelem.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Tervezés és fogyasztói szokások	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A vizuális környezetben megfigyelhető jellemzők pontos és árnyalt értelmezése és szöveges megfogalmazása. A látott jelenségek elemzéséhez, értelmezéséhez szükséges szempontok megértése. Önálló kérdések megfogalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vizuálisan is értelmezhető jelenségek, folyamatok társadalmi és gazdasági ok-okozati összefüggéseinek megértése. Különböző korú és típusú tárgyak, és a tárgyakhoz kapcsolódó társadalmi jelenségek értelmezése. A következtetések célirányos megfogalmazása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– A hagyományos és a modern társadalmak tárgykészítésének, tárgytervezésének összehasonlítása a fogyasztóra gyakorolt hatások alapján, a fogyasztói szokások megkülönböztetésével és magyarázatával. – A média által közvetített fogyasztói szokások és a valós szükségletek, illetve az újrahasznosítás lehetőségeinek elemző vizsgálata a közvetlen környezetben, a tapasztalatok és következtetések vizuális szemléltetésével.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Társadalmi jelenségek értékelése. Társadalmi normák. Technológiai fejlődés. Fogyasztói társadalom. <i>Földrajz:</i> globális társadalmi-gazdasági problémák: fogyasztói szokások, életmód. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Kultúra és tömegkultúra. A reklám hatásmechanizmusa. <i>Informatika:</i> az információk közlési célnak megfelelő alakítása, a manipuláció felismerése. Digitális prezentációk.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hagyományos és modern társadalom, fogyasztói szokás, divat, életmód, újrahasznosítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Tárgy és hagyomány	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtés. A látott jelenségek elemzéséhez, értelmezéséhez szükséges szempontok önálló kiválasztása. Önálló kérdések megfogalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző korú és típusú tárgyak, épületek megkülönböztetése, elhelyezése a megfelelő korban vagy kultúrában. A következtetések célirányos megfogalmazása. Néprajzi tájegységek tárgyi környezetének, kulturális jellemzőinek megismerése. A múlt tárgyi emlékeinek értékelése, jelentőségük megértése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– Különböző történeti korok és kultúrák (pl. Európán kívüli is) sajátos, jellemző tárgyainak (pl. totem, amulett), épületeinek, (pl. hagyományos japán lakóház) és díszítőmotívumainak (pl. azték, maja, kalocsai motívumok) elemző vizsgálata a kulturális jegyek pontos megkülönböztetésével, illetve a közös jegyek megkeresésével. – Két – a Kárpát-medence táji tagolódása szerint tetszőlegesen választott – táji csoport, néprajzi csoport (pl. Nyírség, Sárrét, Őrség, Palócföld, Nagykunság, Kalotaszeg, Mezőség) legfontosabb jegyeinek (pl. építkezés, viselet, eszközök, szokások) összegyűjtése, az eredmények képes és szöveges feldolgozása.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Esztétikai minőségek. Toposz, archetípus. Könyvtárhasználat. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Társadalmi jelenségek értékelése. Társadalmi normák. Hagyomány. Hagyományos népi kultúra. <i>Földrajz:</i> Magyarország és a Kárpát-medence, világörökségi helyszínek, építészeti együttesek, kulturális tevékenységek (pl. tánc, busójárás). <i>Ének-zene:</i> Népek zenéje, néphagyomány.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Táji csoport, néprajzi csoport, tájegység, népi kultúra, hagyomány, hagyományörzés, világörökség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Az épített, alakított környezet változásai	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk	

	gyűjtése. A látott jelenségek elemzéséhez, értelmezéséhez szükséges szempontok önálló kiválasztása. Önálló kérdések megfogalmazása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vizuálisan is értelmezhető jelenségek, folyamatok társadalmi és gazdasági ok-okozati összefüggéseinek megértése. Különböző korú és típusú tárgyak, és a tárgyakhoz kapcsolódó társadalmi jelenségek értelmezése. A kortárs építészet és a kortárs téralakítás megjelenéseinek értelmezése. A következtetések célirányos megfogalmazása.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
– Az építészettörténet fontosabb korszakainak (pl. ókor, romantika, gótika, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, eklektika, szecesszió) elemzése és összehasonlítása – különös tekintettel a formai, szerkezeti kapcsolódásokra és különbségekre –, illetve összehasonlítva a 20. század (modern, posztmodern) és kortárs építészeti stílusjegyek és térrendezés sajátos vonásaival, nemzetközi és magyar példák alapján. – Kortárs környezetalakítás és térrendezés elemző vizsgálata a közvetlen környezetben. – Művészi, azaz a térrendezés kifejező szándékú felhasználásának rendszerező elemzése és kipróbálása (pl. land art, street art). – A divat szélesen értelmezett fogalmának (pl. öltözködés, életforma, lakberendezés) elemző vizsgálata és értelmezése, reflektálva annak társadalmi összefüggéseire is. – A divat és hagyomány kapcsolatának vizuális értelmezése (pl. hagyományos ruhadarab áttervezése, átalakítása, hagyományos díszítmény felhasználásával póló mintatervezés). – A kulturális értékmegőrzés (pl. környezet- és műemlékvédelem) lehetőségének vizsgálata, az eredmények képes és szöveges feldolgozása, összegzése különös tekintettel annak felhívó jellegére.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Esztétkai minőségek. Toposzok, archetípusok állandó és változó jelentésköre. Könyvtárhasználat. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Társadalmi jelenségek értékelése. Társadalmi normák. Technológiai fejlődés. Fogyasztói társadalom. <i>Földrajz:</i> Környezet fogalmának értelmezése. Helyi természet- és környezetvédelmi problémák felismerése. Környezettudatos magatartás, fenntarthatóság. Globális társadalmi- gazdasági problémák - fogyasztói szokások, életmód. Fenntarthatóság. Környezet és természetvédelem.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Modern, posztmodern, konstruktív-dekonstruktív térrendezés, organikus építészet, Bauhaus, funkcionalizmus, divat, társadalmi norma, szubkultúra, értékmegőrzés.

Ajánlott műtípusok, művek, alkotók

Amennyiben a különböző korok és kultúrák feldolgozását kronologikus megközelítésben végezzük, a részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistája az irányadó a műtípusok, művek, alkotók szemléltetésére. E listában kronológiai sorrendben található a feldolgozásra ajánlott művek az őskortól napjainkig. A listában a képzőművészeti alkotásokon kívül jelentősebb, stílussteremtő tárgyak, tárgytípusok, fotók, népművészeti és Európán kívüli kultúrák műtárgyai és tárgyi emlékei is megtalálhatók. E listában szereplő tárgyakon és műtárgyakon kívül a szemléltetés anyagát tematikus módon is válogathatjuk.

A válogatás fontos szempontja, hogy a bemutatott művek az egyetemes művészettörténet legjelentősebb és tipikus műveivel szemléltessék a témát, illetve hangsúlyt kapjanak a magyar művészet- és építésztörténetben megtalálható leglényegesebb példák is. A részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistájában ajánlott műveken és alkotókon kívül adott témák szemléltetésére további műtípusok és művek is felhasználhatók. A tananyag tematikus szempontú megközelítése esetében a válogatás fontos szempontja, hogy az adott téma függvényében ne csak művészettörténeti, hanem nyitottabban értelmezett kultúrtörténeti, építészet- és tárgytörténeti példák is bemutatásra kerüljenek, továbbá hogy adott esetben a magas művészet példáin kívül populárisabb irányzatok egyformán szemléltessék az adott tartalmat, illetve hogy tértől (pl. Európán kívüli kultúrákból származó művek) és időtől (pl. akár kortárs művek) független példák is szemléltessék a tananyagot. Fontos továbbá, hogy a vizuális kommunikáció, valamint a tárgy- és környezetkultúra részterületek szemléltetéséhez a kortárs kultúrából, a történelmi korokból, illetve a közelmúltból származó példákat is felhasználhatjuk.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	– Célirányos vizuális megfigyelési szempontok önálló kiválasztása. – A vizuális közlés, kifejezés eszközeinek önálló, célnak megfelelő használata az alkotó- és befogadótevékenység során. – Bonyolultabb kompozíciós alapelvek tudatos használata különböző célok érdekében. – Térbeli és időbeli változások vizuális megjelenítésének szándéknak megfelelő pontos értelmezése, egyszerű mozgóképi közlések elkészítése. – A médiatudatos gondolkodás magasabb szintjének elérése tömegkommunikációs eszközök és formák összetettebb, rendszerező ismerete alapján. – Tanult technikák célnak megfelelő, tudatos és önálló alkalmazása az alkotótevékenységekben. – A tervezett, alakított környezet komplex értelmezése, reflektálva a társadalmi, környezeti problémákra is. – Társművészeti kapcsolatok árnyalt értelmezése. – Legfontosabb kultúrák, művészettörténeti korok, stílusirányzatok rendszerező ismerete és a meghatározó alkotók műveinek felismerése. – Az építészet legfontosabb elrendezési és szerkezeti alapelveinek,

	illetve stílust meghatározó vonásainak rendszerező ismerete. – Vizuális jelenségek, tárgyak, műalkotások elemzése, összehasonlítása során a műelemző módszerek összetett, komplex alkalmazása az ítéletalkotás érdekében.– Adott vizuális problémákkal kapcsolatban önálló kérdések megfogalmazása.– A kreatív problémamegoldás lépéseinek alkalmazása.– Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkájáról.

MŰVÉSZETEK – ÉNEK-ZENE

A változat

A szabályozás szerint a gimnázium 9–10. évfolyamán kötelező tantárgy az ének-zene, míg a 11–12. évfolyamon a művészetek műveltségterület tantárgyai közül (ének-zene, dráma és tánc, vizuális kultúra, mozgóképkultúra és médiaismeret) az iskola döntheti el, hogy az adott órakeretből mely tantárgyakat és milyen arányban fogja tanítani. A 11–12. évfolyamon a művészetek műveltségterület kötelező összes óraszámkerete heti 2 óra/évfolyam. Ennek megfelelően az iskola a 11–12. évfolyamon a számára megfelelő jellemzőkkel ruházhatja fel a művészeti oktatását azáltal, hogy a számára megfelelő művészeti tantárgyak kiválasztásával vagy akár komplex művészeti oktatásban gondolkodva alakítja ki a művészeti tantárgyak struktúráját a helyi tantervében. Ebből következik, hogy minden művészeti tantárgy, így az ének-zene is heti 2 óra/évfolyamra készítette el a kerettantervét, ám annak felhasználása az iskola igényeinek függvényében értelmezendő.

Az ének-zene tantárgy tanításának legfőbb céljai megismertetni a gyermekeket az éneklés és a zenélés örömeivel, valamint kulcsokat adni számukra a zene élményt nyújtó megismeréséhez, megértéséhez és élvezetéhez. Ezeknek a céloknak az elérését segíti a kiválasztott repertoár.

Az iskolai ének-zene tanulás várt eredménye: a zenei gyakorlat és a zenehallgatás során a tanulók széles körű élményeket szereznek, amely segíti őket eligazodni a körülöttük lévő sokszínű zenei világban.

Az iskolai zenepedagógiai munka Kodály Zoltán alapelveire épül, az aktív éneklést és zenélést szorgalmazza, tradicionális népzene és igényes műzene alapul. A zenei hallásfejlesztés a relatív szolmizáció segítségével történik. A klasszikus remekművek értő befogadása fejleszti az érzelmi intelligenciát.

A kerettantervben feltüntetett anyagon keresztül a tanulók megismerik népzene és más népek zenéje, nemzeti zenei kultúránk és a klasszikus zene, a jazz, valamint a populáris műfajok igényes szemelvényeit. A zenepedagógiai munka a tanulók iskolában, iskolán kívül szerzett zenei tapasztalataira, zenei élményeire, illetve adott esetben zenei gyakorlatára épülhet, amely ösztönözheti őket énekkarokban és házizenélésen való aktív részvételre.

Az iskolai ének-zene óra elsősorban nem ismeretszerzésre való, hanem a pozitív zenei élmények és gyakorlati tapasztalatok megszerzésére.

Az ének-zene tanítása során a fejlesztési célok órakeretre, tananyagegységekre nem válnak el élesen. Minden órán sor kerül éneklésre, fejlesztik a növendékek zenei generatív készségét, zenét hallgatnak. Ezt segíti a minden órán megjelenő felismerő kottaolvasás és a befogadói kompetenciák fejlesztése. A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg. A feltüntetett tematikai egységek és közműveltségi tartalmak megjelenése a közoktatás gyakorlatában természetesen átfedik egymást, a tagolás csak a könnyebb áttekinthetőséget szolgálja, a feltüntetett óraszámajánlások pedig az éves összórászám vonatkozásában nyújtanak tájékoztatást, illetve a tevékenységek egymáshoz viszonyított arányát jelölik. A kerettantervben feltüntetett ajánlott óraszám az összórászám 90%-ára ad kötelező fejlesztési tartalmat, míg a fennmaradó 10%-ra szabad felhasználást biztosít a tervezés során.

Zenei reprodukció

Éneklés

- Az iskolai ének-zenei nevelés elsődleges élményforrásai a közös éneklés és az elmélyült zenehallgatás. Az ének-zene órán tanult zenei anyag egy részét énekléssel és kreatív zenei gyakorlatokkal készítik elő, illetve sajátítják el.

- Az énekórai műhelymunkát kórus egészíti ki, amely közösségformáló erőt képvisel. Cél, hogy a kóruséneklés örömét a tanulók az ünnepi alkalmak és hétköznapi számos területén megoszthassák másokkal (pl. ünnepeken, hangversenyen, közös éneklés a kirándulásokon, baráti összejöveteleken, közösségi alkalmakon).
- Az énekes anyag egy része mindvégig a magyar népdal, a 3. osztálytól kezdve a klasszikus zenei szemelvények száma növekszik, s a 7. osztálytól kezdve kiegészül a jazz és az igényes populáris zene válogatott szemelvényeivel – elsősorban a befogadói hozzáállás különbségeinek érzékeltetése és a zenei minőség iránti érzékenység fejlesztése céljából, amelyek műfaji határoktól függetlenül értelmezhetők.

Generatív és kreatív készségek fejlesztése

- A generatív - létrehozó, alkotó - készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják, és azokkal képesek legyenek újat alkotni. A generatív tevékenységek, amelyek a kreativitás fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek, fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik őket a zene elemeinek önálló és magabiztos használatában, fejlesztik a tanulók önkifejező képességét, ötletgazdagságát, kreativitását és zenei fantáziáját.
- A generatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, s bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A generatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek (pl. ritmus, dallam, polifónia, harmónia, forma) vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek (pl. a klasszika formaérzéke) megismerése az aktív zenélésen keresztül.

Felismerő kottaolvasás

- A kottaolvasás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában a felismerő kottaolvasás képessége a zeneértés mélységeihez is jelentősen hozzájárulhat. Az önálló zenélésben nélkülözhetetlen eszközzé válik.
- Az ötvonalas kottaképet a gyerekek látják már akkor is, mikor a jelrendszereket még nem tudják megfejteni. A tanulók a felismerő kottaolvasás segítségével egyre több zenei jelenséget képesek jelrendszerről felismerni. A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában.
- A felismerő kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása soha nem elvontan, hanem az énekes és hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A népdalokból vett zenei fordulatokat felhasználják a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítására, formájuk megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében. Az elemző megközelítés helyett válasszák a műfaji meghatározást, találják meg az élethelyzetet, az érzelmi kifejezést, az esztétikai szépség személyes kapcsolódási pontjait. A népdalok szövegének értelmezése rávilágít a népdalok gazdag szimbolikájára, megvilágítja a magyar szókincs gazdagságát. A népdalok nem a felismerő kottaolvasás gyakorló példái. Csak akkor szolmizáltassák, ha az a szebb, tisztább megszólaltatást segíti.

Zenei befogadás

Befogadói kompetenciák fejlesztése

- A befogadói kompetenciák fejlesztése a zenehallgatás anyagának mélyreható megismerését segíti elő. A befogadói kompetenciák fejlesztése során az érzelmi és intellektuális befogadás egyensúlyának kell érvényesülnie. A befogadói kompetenciák fejlesztésével megalapozható a tanulók zenehallgatási magatartása, akik a zenehallgatás során olyan élményeket – minél többféle és valóságos zenei

tapasztalatokat – szereznek a hallgatott zenéről, amelyek hatására egyre inkább különbséget tudnak tenni az elmélyült zenehallgatás (vagyis a zene befogadása) és a háttérzene fogyasztása között.

- Csend és teljes figyelem nélkül nem jön létre élményt adó zenei befogadás. A művészi értékű zene befogadójává csak az a tanuló válik, aki teljes figyelmét képes a hallott zene felé irányítani. A befogadói kompetencia fejlesztése éppen ezért részben a figyelem készségének kialakítása és folyamatos erősítése felé irányul. Az alsó tagozatban a gyermek a játékos tevékenység során képes leginkább az elmélyült figyelemre. Az alsóbb osztályokban a mozgás és az éneklés szorosan összekapcsolódik. A zeneérzés fejlesztése mellett a mozgás is lehetőséget ad a zenei jelenségek megéreztetésére és megértésére, a zenei készségek elmélyítésére is. A teljes figyelem képességének kialakulását a Kokas-pedagógia szemlélete és módszerei is hatékonyan segítik.
- Rendszeres zenehallgatás. A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására: minden órán legyen zenehallgatás, amely az élmény (örömszerző) funkció túl alapját adja a generatív készségek formálódásának, hiszen a generativitás a sokrétű zenei élményből fejlődik ki.
- Adekvát befogadói attitűd. A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd kialakítása, azaz fontos, hogy a tanulók kellő nyitottsággal forduljanak a hallgatott zene felé. A nyitott befogadói attitűd támogatja a zenei hatás megfelelő megélését, így segíti a zene különböző megnyilvánulásainak, például funkciójának, stílusának és műfajának pontos értelmezését, elfogadását és pozitív értékelését.
- A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő elsősorban a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérésének képessége, másodsorban pedig a biztos és differenciált hallási képesség (ritmus-, dallam- és hangszínérzék) és a zenei memória. Ezeket rendszeres és nagy mennyiségű énekléssel és a generatív készségek más fejlesztő gyakorlataival alakíthatják.
- Zeneelméleti és zenetörténeti alapismeretek minden esetben a zenei befogadást segítik, az elméleti és a lexikális adatok közül elsősorban a kiválasztott művel kapcsolódókkal foglalkozzanak. A lényegláttatásnak és az életszerűségnek minden esetben kulcsszerepet kell kapnia, ezért teljes mértékben mellőzendő az öncélú adatközlés és a nagy mennyiségű memorizálás. Egy szerzői életrajz ismertetésében például nem az önmagukban semmitmondó dátumok és a tartózkodási helyek felsorolása és visszakérdezése, hanem a szerző személyiségének bemutatása, művészi és emberi élethelyzeteinek, a környezetével való kölcsönhatásának, problémáinak, sorsfordulatainak átéreztetése és mindennek művészetére gyakorolt hatása az elsődleges tartalom. Ezt helyenként megtámogathatják a jól megválasztott tényadatok (dátumok, helyszínek), mindenkor kiegészítő, tájékozódást könnyítő jelleggel. Ugyanez érvényes az elméleti ismeretekre: a formatan, az összhangzattan vagy a szolmizáció alapinformációi csak akkor válnak hasznossá, ha zenei érzetekhez kapcsolódnak, ha segítenek a gyerekeknek átérezni azokat a zenei jelenségeket, amelyekről szólnak.

Zenehallgatás

- A rendszeres és figyelmes zenehallgatással a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálják.
- A zenehallgatási anyag kiválasztásakor a zenei teljességre kell törekedni. Lehetőleg teljes műveket hallgassanak meg, hiszen a tanulók befogadói kompetenciáját s elsősorban zenei formaérzékét a teljes kompozíciók bemutatása fejleszti. A műalkotás egészéről kell benyomást szerezniük, mielőtt a részletekre irányítják a figyelmüket.

Miközben a figyelem irányítása bizonyos jelentéstartalmak megvilágítása érdekében fontos, fokozottan figyeljenek arra, hogy a szempontok ne tereljék el a tanulók figyelmét a mű egészének élményszerű befogadásáról.

- Az első hat osztályban nem kronológiai rendbe szervezve ismertessék meg a tanulókat a zeneművekkel, hanem az életkori sajátosságok gondos figyelembevételével a kétéves ciklusok mindegyikében a zeneirodalom, a zenei stílusok és műfajok teljes spektrumából válogassanak. A nyolcosztályos iskolatípus utolsó két osztályában sor kerülhet kronologikus rendszerezésre, de csak az ismeretközlés szintjén. A 6 és 8 osztályos gimnáziumban a zenei stíluskorszakok tudatosítása csak a 9–10. osztály tantervének feladata. A 11-12. évfolyamon a társművészetek, tantárgyi kapcsolatok összefüggéseinek elemző, értő feldolgozására is lehetőség nyílik. Az értő, elemző, az éneklésre, zenehallgatásra építő önálló véleményalkotás elősegíti az ismeretek rendszerezését, elmélyítését.
- Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekedjenek DVD-n elérhető koncertfelvételek bemutatására is. Használják ki az internet és a digitális tábla lehetőségeit is.
- Az iskolai zenehallgatás célja nem lehet minden remekmű, s az összes zenei műfaj megismertetése, sokkal fontosabb a befogadói kompetenciák fejlesztése és a zenehallgatás igényének kialakítása, amely biztosítja az egész életen át tartó zenei érdeklődést. Bízniuk kell abban, hogy a meg nem ismert műveket a tanulók életük folyamán megismerik, amennyiben kialakították bennük az igényt az értékes művek hallgatására.
- Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni a tanulókat a zenei információk gyűjtésére. A hangversenyek kifejezetten ahhoz a korcsoporthoz szóljanak, akikkel a látogatást teszik. Rendkívül fontos, hogy a hangverseny legyen előkészített, az órákon ismerjenek meg néhány zenei témát, a művek kontextusát, majd az azt követő alkalommal beszélgetéssel segítsék az élmények feldolgozását. Használják ki a koncertpedagógia adta lehetőségeket!

Tárgyi feltételek

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Megfelelő nagyságú tér a mozgáshoz, énekes játékokhoz
- Megfelelő méretű, jól szellőztethető terem a kórusmunkához
- Ötvonalas tábla
- Mágneses tábla
- Ritmushangszerek
- Jó minőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók
- Számítógép internetkapcsolattal
- Hangtár, hozzáférhető hanganyag

11-12. évfolyam

Az ének-zene tantárgy a 11–12. évfolyamon a NAT alábbi fejlesztési területeit képviseli hatékonyan: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, médiatudatosságra nevelés, az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, a testi és lelki egészségre nevelés. A kulcskompetenciák közül támogatja az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció,

digitális kompetencia, kezdeményezőképeség, vállalkozói kompetencia, hatékony, önálló tanulás fejlesztését.

Ebben az életkorban a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás továbbfejlesztése áll a középpontban. Erdemes kisebb alkalmi együtténeklő csoportoknak is rendszeres funkcionális énekes feladatot adni (pl.: énekes néphagyomány felelevenítése, projektnapok zenei elemei, bensőséges közösségi-egyházi ünnepeken való aktív részvétel, osztályéneklési verseny, iskolai vetélkedők stb.).

Az elsajátított népzenei anyag néptánc élményekhez kapcsolódik. A táncéneklési lehetőség felkínálása, esetleg rendszeres, projektszerű vagy tömbösített órák formájában történő megvalósítása nagymértékben segíti a dalanyag funkcióba kerülését. Az énekes anyagban a klasszikus és populáris zenei műfajok szemelvényei mellett nagy jelentősége van a zenehallgatás anyagainak dúdoló, kísérő, csak a követés és a minél közelebbi megismerés és nem a teljesítményszerű reprodukció igényével történő éneklésének is. A tanulók az énekelt dalok meghatározott zenei elemeit megfigyelik, tanári rávezetéssel tudatosítják, s felismerik kottaképről, esetleg tanári segítséggel reprodukálják, a zenei elemeket improvizációs és kreatív játékos feladatokkal gyakorolják.

A zenehallgatásra ajánlott zeneirodalmi műalkotások többsége nagy lélegzetű, a kerettantervben ajánlott művek közül inkább kevesebbet tanítunk, de a választott műveket alaposan és sokféle részletre kiterjedően ismertetjük. A zenehallgatási anyag előkészítése és tanítása során törekszünk az infokommunikációs társadalomban elérhető gazdag médiatartalmak felhasználására (pl. letölthető multimédiás tartalmak, különböző interpretációk összehasonlítása).

Az ének-zene tantárgy keretében korábban megszerzett tapasztalatokat és zenei ismereteket új szempontok szerint árnyaljuk (társzművészetek, zenei műfajok kronologikus fejlődése, zenei stílusirányzatok, történelmi és irodalmi párhuzamok stb.).

Építünk a tanulók informatikai tudására és az internetkorszak hatásaira. A tanítás folyamatában az interaktivitás középpontba kerül, a tanítás-tanulás folyamatába javasoljuk a nagyobb zenei tapasztalatokkal rendelkező diákok bevonását (kiselőadások, élő zenei bemutató, aktuális zenei jelenségekhez, történésekhez, eseményekhez kapcsolódó vitafórum). Nem szabad lemondani az osztályszintű éneklésről és a kóruséneklésről.

Az első 10 évfolyamon meghatározott 5 fejlesztési cél közül a 11. és 12. évfolyamon az éneklés és a zenehallgatás a releváns. A 11–12. évfolyam órakerethez viszonyított gazdag tárházat kínál, melynek mélységét, a más művészeti területekkel való kapcsolatrendszerét, valamint komplexitásának összetettségét is a helyi tanterv határozza meg.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció Éneklés	Órakeret 55 óra
Előzetes tudás	Korábbi években megszerzett kompetenciák, ismeretek, zenei élmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult dalanyag ébren tartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincs bővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása, helyes énektechnikával és hangképzéssel. Stílusos, kifejező, élményt adó éneklés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Zeneirodalmi szemelvények éneklése tiszta intonációval és helyes hangképzéssel az életkori sajátosságokat figyelembe véve (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), a zenehallgatási anyaghoz kapcsolódóan (vokális és hangszeres művek – tanévenként 15		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegelemzés, költői képek, népdal

szemelvény). Az aktuális tevékenységhez kapcsolódó zenei anyag: – ballagás, szerenád, – táncház, – koncert, – névnap kiöszöntő, – iskolai ünnepek, – évfordulók. Szemelvények a többszólamú énekléshez: – kánonok, – reneszánsz kórusművek, – népdalfeldolgozások, – más népek zenéjének többszólamú feldolgozása. Néhány populáris zenei szemelvény a zenehallgatás anyagából válogatva.	szimbólumok. <i>Idegen nyelvek:</i> énekes anyag eredeti nyelven. <i>Etika:</i> dalanyag tartalmának üzenete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A választott dalanyaghoz kapcsolódó, a műfajra és a zenei stílusra jellemző fogalmak.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás Zenehallgatás	Órakeret 65 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia erősítése, az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Zenében való tájékozottság, értékalkotás. Elemzés, szintetizálás véleményalkotás folyamán. Érvelés és vitakultúra fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az alábbi szempontok alapján válogatott és meghallgatott zenei részletek felismerése. A zenehallgatási anyag feldolgozásának módja: – a kiválasztott zenei példa meghallgatása, – a legfontosabb zenei jellemzők kiemelése és egy részének reprodukciója (ritmus, dallam, harmónia), – a felvétel helye és ideje, az előadó(k), más kapcsolódó zenei példák, stílus meghatározása. Javasolt témakörök, melyek a rendelkezésre álló időkeret és tematika alapján választhatóak: 1. Zene és színház 2. Az opera története Monteverditől Wagnerig 3. Singspiel/daljjáték (ajánlott: Mozart, Kodály) 4. Operett (ajánlott: Offenbach, J. Strauss, Lehár, Kálmán) 5. Musical (ajánlott: Hegedűs a háztetőn, Az Operaház fantomja) 6. Rockopera (ajánlott: István a király) 7. Balett (ajánlott: Stravinsky egy-egy műve) 8. Jazztörténeti szemelvények		<i>Művészetek; mozgóképkultúra és médiismeret:</i> tantárgyak közötti szintézis (a kortárs zenei élet jelenségei, a média szerepe a zenei tevékenységek megjelenítésében, az alkalmazott zeneszerzés és zeneművészet és a kortárs művészetek kölcsönhatása).

9. A populáris zene világa 10. Népzene és világzene A zenehallgatási anyag feldolgozásának szempontjai: – történelmi háttér, adott stíluskorszak jellemzői, – a zeneszerző jelentősége az adott műfaj fejlődéstörténetében, – a kiválasztott mű zenei jellemzői, – a librettó, szereplők és ábrázolásuk, – a drámai kifejezés zenei eszközeinek megfigyelése, – különböző rendezői interpretációk. Zene és történelem: – görög és római mitológiai történetek a zenében, – magyar történelmi események korszakonként, – világtörténelmi események korszakonként, – történelmi portrék. Zene és irodalom: – költészet (ajánlott: Kodály és magyar költők versei, francia versek francia zeneszerzők megzenésítésében, Schubert – Goethe), – dráma (ajánlott Szentivánéji álom – Mendelssohn, Beaumarchais – Mozart, Balázs Béla – Bartók Béla A kékszakállú herceg vára), – regény, elbeszélés (Dumas – Verdi, Thomas Mann – Vajda János), – mese (Hoffmann – Csajkovszkij). Zene és előadó-művészet: – alkotás, előadó-művészet és befogadás kapcsolata, – egy-egy zeneszerző alkotó személyisége és életpályája (ajánlott: J. S. Bach a Tamás templomban, Haydn és az Esterházy család kapcsolata), – a zeneszerzés és előadó-művészet kapcsolata (ajánlott: Chopin, Liszt), – előadó-művészi életpályák régen és ma (ajánlott: Maria Callas, Glenn Gould, mai világhírű előadó-művészeink). A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	A választott modulhoz kapcsolódó fogalmak.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók az énekes anyagból 20 dalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekelnek, csoportosan. Képesek néhány dallamból (népdal, műdal, zenei téma) álló csokor felidézésére egy-egy témán, műfajon, stíluskörön belül is. Egyszerűbb két- és háromszólamú kórusművek vagy azok részletei, kánonok éneklése csoportosan. A 11–12. évfolyam végére a tanulók alapvető ismeretekkel rendelkeznek a zenetörténet (kronológia), a társművészetek és az ének-zene kapcsolódásáról. Zenei befogadóképességük fejlődik, a befogadás pályái szélesednek a személyes – esztétikai, intellektuális, gyakorlati – zenei élmények szerzése, irányított és önálló feldolgozása által. A cselekedtető zenei tevékenység mellett (éneklés) erőteljesebb hangsúlyt kap a zenében való tájékozottság, az értékalkotás, az elemzés, a szintetizálás és vitakultúra. A tanulók értékazonosítási képessége fejlődik. A zenei tevékenységük hatással van társas kapcsolatukra (osztályközösségek, iskolai közösségek).

Ajánlott zenehallgatási anyag

Klasszikus zenei anyag

Az alábbi felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható, a megadott művek azonos stílusú és műfajú művekkel kiválthatók. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfóniatétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

A középiskola záró szakasza az érettségire való felkészülés ideje. A zenehallgatás célja elsősorban a tájékozódás az összefüggések, a zenei fejlődés láttatása, az önálló gyűjtőmunkára és véleményalkotásra készítés. A zenehallgatási anyag módját és mértékét is ez határozza meg.

Népdal, hangszeres népzene, nemzetiségek zenéje, népies műdal, cigányzene, verbunkos zene
XIX. századi szerzők nemzeti táncai (Chopin, Brahms, Dvořák)

Claudio Monteverdi: Orfeo – opera

Johann Sebastian Bach: h-moll mise – részletek, BWV 232

Johann Sebastian Bach: C-dúr toccata adagio és fuga, BWV 582

Georg Friedrich Händel: Concerto grosso-k, Op. 6

Joseph Haydn: B-dúr vonósnégyes, Op. 6. No. 4. Hob. III:78, „A hajnal”

Joseph Haydn: d-moll, „Nelson” mise, Glória tétel, Hob. XXII:11

Wolfgang Amadeus Mozart: Requiem, K 626

Ludwig van Beethoven: G-dúr zongoraverseny I. tétel, Op. 58.

Franz Schubert: A szép molnárlány (Die Schöne Müllerin), D. 795

Felix Mendelssohn-Bartholdy: e-moll hegedűverseny, Op. 64

Erkel Ferenc: Hunyadi László – részletek
Robert Schumann: Karnevál, Op. 9
Liszt Ferenc: Rigoletto parafrázis (Rigoletto Paraphrase de Concert), S.434
Liszt Ferenc: Magyar történelmi arcképek (Historische ungarische Bildnisse), S. 205
Giuseppe Verdi: Aida – opera, részletek
Richard Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok (Die Meistersinger von Nürnberg) – nyitány
Hector Berlioz: Fantasztikus szimfónia (Symphonie fantastique), Op. 15
Johannes Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány, c-moll, Op. 80
Nyikolaj Rimszkij-Korszakov: Spanyol capriccio
Pjotr Iljics Csajkovszkij: Olasz capriccio
Giacomo Puccini: Bohémélet (La Bohème) – opera, részletek
Szergej Rachmaninov: Nocturne
Claude Debussy: A tenger
Arnold Schönberg: Egy varsói menekült (ein Überlebender aus Warschau), Op. 46
Maurice Ravel: La Valse
Igor Stravinsky: Tűzmadár
Bartók Béla: III. zongoraverseny, BB 127.
Kodály Zoltán: Galántai táncok
Lajtha László: Op. 63. VII. szimfónia („Forradalom”, 1957). Eredeti címe „Mártírok siratója”
Anton Webern: Fünf Stücke (Öt darab) zenekarra, Op. 10
Kurtág György: Négy dal Pilinszky János verseire (1975)
Pierre Boulez: Notations I–IV.
Eötvös Péter: Három nővér – opera

Magyar populáris zenei szemelvények

A középiskolában az énekes és a zenehallgatási anyagban megjelennek a klasszikus értelemben vett kompozícióktól és az autentikus népzene-től különböző műfajok, stílusirányzatok is. A tanárok munkáját ezen a területen segíti Gonda János: A populáris zene antológiája c. munkája és további írásai.

A magyar anyagot éneklésre is, míg a külföldi anyagot elsősorban zenehallgatásra javasoljuk. Az alábbi válogatás a rendkívül gazdag magyar anyagnak csak egy kis részlete. A felhasználható dalok köre bővíthető, alakítható. A dalokat a tanár vagy a növendékek kísérhetik gitárral és/vagy zongorán.

Középszintű érettségi témakörei német nyelvből

1. Személyes vonatkozások, család

A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)

Családi élet, családi kapcsolatok

A családi élet mindennapjai, otthoni teendők

Személyes tervek

2. Ember és társadalom

A másik ember külső és belső jellemzése

Baráti kör

A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel

Női és férfi szerepek

Ünnepek, családi ünnepek

Öltözködés, divat

Vásárlás, szolgáltatások (posta)

Hasonlóságok és különbségek az emberek között

3. Környezetünk

Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)

A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek

A városi és a vidéki élet összehasonlítása

Növények és állatok a környezetünkben

Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?

Időjárás

4. Az iskola

Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)

Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka

A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága

Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok

5. A munka világa

Diákmunka, nyári munkavállalás

Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás

6. Életmód

Napirend, időbeosztás

Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)

Étkezési szokások a családban

Ételek, kedvenc ételek

Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben

Gyakori betegségek, sérülések, baleset

Gyógykezelés (házi orvos, szakorvos, kórházak)

7. Szabadidő, művelődés, szórakozás

Szabadidős elfoglaltságok, hobbik

Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.

Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport

Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet

Kulturális események

8. Utazás, turizmus

A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés

Nyaralás itthon, illetve külföldön

Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése

Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai

9. Tudomány és technika

Népszerű tudományok, ismeretterjesztés

A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben

10. Gazdaság

Családi gazdálkodás

A pénz szerepe a mindennapokban

Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank)

TESTNEVELÉS**I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY****A) Elméleti ismeretek**

	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1. Az olimpiai mozgalom létrejötte, célja, feladatai; magyar sportsikerek	- Az ókori és az újkori olimpiai játékok kialakulása, története; kiemelkedő események; - olimpiai zászló, szimbólum, jelszó, embléma, olimpiai láng; - magyarok az olimpiai versenyeken, magyar olimpiai bajnokok; - magyar sikersportágak; - paralimpiai játékok.	- Az ókori és az újkori olimpiai játékok kialakulása, története; kiemelkedő események; - olimpiai zászló, szimbólum, jelszó, embléma, olimpiai láng; - magyarok az olimpiai versenyeken, magyar olimpiai bajnokok; - magyar sikersportágak; - paralimpiai játékok; - NOB és a MOB szerepe az olimpiai eszme ápolásában.
2. A harmonikus testi fejlődés	A testi fejlődés rövid jellemzése általános és középiskolás korban (magasság, testsúly, mozgásos cselekvések).	- Legfontosabb testméretek (magasság, testsúly, testarányok) alakulása a fejlődés során; - a mozgásos cselekvések változása az életkor függvényében; - a serdülőkor testi és mozgásos cselekvés fejlődésének specialitásai.
3. A testmozgás, a sport szerepe az egészséges életmód kialakításában, és a személyiség fejlesztésében	Tájékozottság bizonyítása az egészséges életmód kialakításához szükséges alapvető ismeretekben. Az egészséges életmód összetevőinek értelmezése: rendszeres testedzés, optimális testsúly, aktív pihenés, testi higiénia, lelki egyensúly, a szabadidő hasznos eltöltése, egészségkárosító szokások (alkohol, dohányzás, drog) hatásai és megelőzésük. A testmozgás szerepe az érzelem- és feszültség szabályozásban, stresszkezelésben (mentális egészség).	- A testnevelés és a sport személyiségfejlesztő hatása; - az egészséges életmód meghatározó tényezői; - szenvedélybetegségek veszélyei; - az egyéni és a csapatsportok hatása a személyiségfejlődésre; - az „egészséges” közösség visszatartó ereje; - életre szóló sportolás lehetőségei.
4. A motoros képességek szerepe a teljesítményben	A motoros képességek értelmezése, fejlesztési lehetőségei. A pulzus fogalma, típusai, mérési lehetőségei, összefüggése az intenzitással. Az erőfejlesztés szabályai.	- A motoros képességek jellemzése; - fizikai teherbíró képesség; - szellemi teherbíró képesség; - edzettségi állapot mérésének lehetősége; - az egyes képességek és a sportágak kapcsolata; - egyszerű képességfejlesztő módszerek.

5. Gimnasztikai ismeretek	A bemelegítés szerepe és kritériumai. A rendgyakorlatok szerepe a testnevelés órákon. Gyakorlatok javaslata a testtartás javítására és a különböző kondicionális képességek fejlesztésére. Nyújtó, lazító és erősítő hatású gyakorlatok. Légzőgyakorlatok.	- A gimnasztika gyakorlatok felhasználása a testedzésben; - gyakorlatok javaslata a testtartás javítására és a különböző kondicionális képességek fejlesztésére.
6. Atlétika	A tanult atlétikai futó, ugró és dobó versenyszámok ismerete és végrehajtásuk lényege.	- Az atlétikai mozgásformák csoportosítása; - az atlétika mint előkészítő sportág; - fizikai törvényszerűségek érvényesülése az atlétika versenyszámaiban; - az atlétika mozgásanyagának kapcsolata más sportágakkal; - képességfejlesztés az atlétika mozgásanyagával; - magyarok az atlétika élvonalában.
7. Torna	A női és férfi tornaszerek és az azokon végrehajtható alapelemek ismertetése. A legfontosabb baleset-megelőző eljárások. Segítségadás gyakorlásnál.	- A női és férfi torna versenyszámjai; - a különböző szereken végrehajtható alapelemek és a legfontosabb baleset-megelőző eljárások; - a tanult talaj- és szertornaelemek technikai végrehajtásának és a segítségnyújtás módjainak ismerete - magyar tornászok a világ élvonalában; kiemelkedő nemzetközi eredmények.
8. Zenés-táncos mozgásformák	A zenés-táncos mozgásformák egyikének ismertetése (pl. ritmikus sportgimnasztika, aerobik, néptánc stb.).	- A ritmikus gimnasztika és az aerobik sportág bemutatása; - az esztétikum szerepének megítélése a zenés-táncos mozgásformákban; - a versenygyakorlatok speciális mozgásformái.
9. Küzdősportok, önvédelem	2-2 páros és 1-1 csapat küzdőjáték ismertetése. Egy küzdősport bemutatása, alapvető szabályainak ismertetése. Küzdőjátékok. Alapvető esések, gurulások, tompítások jellemzése.	- A küzdősportok tanulásának szerepe az iskolai testnevelésben; - előkészítő küzdőjátékok - páros és csoportos testnevelési játékok; - grundbirkózás és szabályai; - magyarok a küzdősportolók a világ élvonalában.
10. Úszás	Az úszás jelentősége az ember életében, szerepe az egészségtudatos, aktív életvitelben. Egy úszásnem ismertetése. Az úszás higiénijának ismerete.	- Az úszás jelentősége az ember életében; - az úszás és a vízi sportok higiénéje; - úszásnemek és jellemzőik; - egy úszásnem technikai végrehajtásának leírása; - az úszás alapvető versenyszabályai; - a szabadvízi és az uszodai úszás különbségei; - fizikai törvényszerűségek érvényesülése az úszásban; - a vízből mentés végrehajtása; - kiemelkedő magyar nemzetközi eredmények az úszósportban.

11. Testnevelési és sportjátékok	Labdaérintéssel, -vezetéssel, -átadással, célfelületre történő továbbítással és az összjátékkal kapcsolatos három testnevelési játék ismertetése. Egy választott sportjáték alapvető szabályainak (pályaméret, játékosok száma, időszabályok, eredményszámítás, a labdavezetésre, a támadásra és védekezésre vonatkozó szabályok), valamint alapvető technikai, taktikai elemeinek bemutatása. Személyes és társas folyamatok a játéktevékenységben (asszertivitás, sikerorientáltság, kooperáció).	- Egy választott sportjáték bemutatása, szabályainak értelmezése; - a sportjátékot előkészítő testnevelési játékok; - két sportág összehasonlítása - szabályainak alapján (pályaméret, játékosok száma, pontszerzés, időtartam, csere, időkérés, technika, taktika stb.); - magyarok a sportjátékokban; sikeres labdajátékok.
12. Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek	Egy választott, alternatív, szabadidős, természetben üzhető sportág jellegzetességeinek és legfontosabb szabályainak ismertetése (sí, kerékpár, természetjárás, evezés, görkorcsolya stb.) Alapvető ismeretek a táborozások előnyeiről.	- Egy választott, alternatív, szabadidős, természetben üzhető sportág bemutatása: sí, kerékpár, természetjárás, evezés, kajakozás, görkorcsolya, gördeszka stb.; - a választott sportág legfontosabb technikai elemeinek és szabályainak ismertetése; - baleset-megelőzés; - felszerelések, és azok karbantartása; - a választott sportág népszerűsége, elterjedése a világban; hazai ismertség; eredmények; - táborozási lehetőségek; alapvető táborozási ismeretek.

B) Gyakorlati ismeretek

1. Gimnasztika	Lányok: kötélmászás állásból, teljes magasságig mászókulcsolással. A teljes feljutás ideje legfeljebb: 10 s. Fiúk: függeszkedés állásból teljes magasságig, legfeljebb: 9,7 s. A szabadon összeállított, 48 ütemű szabadgyakorlat bemutatása.	Lányok: kötélmászás állásból, teljes magasságig mászókulcsolással. A teljes feljutás ideje legfeljebb: 9,7 s. Fiúk: függeszkedés ülésből teljes magasságig, legfeljebb: 9,7 s. A mászókötel hossza: 5 méter. Az adott iskolaévre érvényes kötelező 64 ütemű szabadgyakorlat bemutatása.
2. Atlétika	Egy futó-, egy ugró- és egy dobószám választása kötelező. - 60 m-es síkfutás; - 2000 m-es síkfutás; - Távolugrás választott technikával; - Magasugrás választott technikával; - Súlylökés; - Kislabdahajítás.	60 m-es síkfutás, 2000 m-es síkfutás; egy választható dobószám (kislabdahajítás, súlylökés, gerelyhajítás, díszkoszvetés); egy választható ugrószám (távol- vagy magasugrás) technikailag elfogadott, teljesítménnyel értékelt bemutatása.
Futások	Egyik futószám választása kötelező: <i>60 méteres síkfutás</i> térdelőrajttal. Lányok: legfeljebb 9,8 s. Fiúk: legfeljebb 8,8 s. <i>2000 méteres síkfutás</i> Lányok: legfeljebb 10:30 perc. Fiúk: legfeljebb 9:30 perc.	<i>60 méteres síkfutás</i> térdelőrajttal. Lányok: legfeljebb 9,5 s. Fiúk: legfeljebb 8,4 s. <i>2000 méteres síkfutás</i> Lányok: legfeljebb 9:50 perc. Fiúk: 9:00 perc.

Ugrások	A két ugrószámból egy választása kötelező. Az ugrás technikája egyénileg választható. <i>Magasugrás</i> Lányok: minimummagasság: 110 cm. Fiúk: minimummagasság: 125 cm. <i>Távolugrás</i> Lányok: minimumtávolság: 330 cm. Fiúk: minimumtávolság: 410 cm.	A két ugrószámból egy választása kötelező. <i>Magasugrás</i> (flop vagy hasmánttechnikával) Lányok: minimummagasság: 115 cm. Fiúk: minimummagasság: 140 cm. <i>Távolugrás</i> választott technikával Lányok: minimumtávolság: 380 cm. Fiúk: minimumtávolság: 480 cm.
Dobások	Egy dobószám szabadon választott technikával történő bemutatása. <i>Kislabdahajítás</i> (Javasolt a Magyar Atlétikai Szövetség által rendszeresített új típusú kislabda használata.) Lányok: minimumtávolság: 20 m. Fiúk: minimumtávolság: 30 m. <i>Súlylökés</i> Lányok. 4 kg-os súlygolyóval; minimumtávolság: 5,5 m. Fiúk: 6 kg-os súlygolyóval; minimumtávolság: 7,5 m.	Egy dobószám szabadon választott technikával történő bemutatása. <i>Kislabdahajítás</i> Lányok: minimumtávolság: 30 m. Fiúk: minimumtávolság: 42 m. <i>Súlylökés</i> Lányok. 4 kg-os súlygolyóval; minimumtávolság: 7 m. Fiúk: 6 kg-os súlygolyóval; minimumtávolság: 9 m. <i>Diszkoszvetés</i> Lányok: 1 kg-os diszkosszal; minimumtávolság: 20 m. Fiúk: 1,5 kg-os diszkosszal; minimumtávolság: 28 m. <i>Gereyhajítás</i> Lányok. 600 g-os gerellyel; minimumtávolság: 20 m. Fiúk: 800 g-os gerellyel; minimumtávolság: 32 m.
3. Torna	A talajgyakorlat és a szekrényugrás bemutatása kötelező, és egy további szer kötelezően választható. Lányoknál választható: felemáskorlát, gerenda, ritmikus gimnasztika. Fiúknál a szer lehet: gyűrű, nyújtó vagy korlát.	A talaj- és a szekrényugrás bemutatása kötelező, egy szer kötelezően választható. Lányoknál: felemáskorlát, gerenda, ritmikus gimnasztika választható. Fiúknál a szer lehet: gyűrű, nyújtó vagy korlát.
3.1. Talajtorna	A négy kötelező és egy ajánlott elemből álló, összefüggő talajgyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: gurulóátfordulás, fejjállás, kézállás, mérlegállás. Ajánlott elemek: kézenátfordulás, tarkóbillenés, fejenátfordulás, tigrisbukfenc, gurulóátfordulás futólagos kézállásba.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.
3.2. Szekrényugrás	Egy tanult támaszugrás bemutatása (lányok minimum 4 részes, keresztben, fiúk 5 részes, hosszában felállított szekrényen).	Fiúk: lebegőtámasszal végzett terpeszátugrás bemutatása. Lányok: lebegőtámasszal végzett guggolóátugrás bemutatása.

3.3. Felemáskorlát	A három kötelező és egy ajánlott elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: térdfellendülés, kelepfellendülés a felső karfára, alugrás. Ajánlott elemek: ostorlendület, kelepfelhúzóadás, malomforgás, kelepforgás.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása - - Ostorlendület, kelepfellendülés a magaskarfára, kelepforgás hátra, malomforgás előre, alugrás.
3.4. Gerenda	A négy kötelező és egy ajánlott elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: járás, felugrás, testfordulat, leugrás. Ajánlott elemek: szökdelések, térdelés és térdelőtámasz, fekvőtámasz, hasonfekvés, hanyattfekvés, gurulóátfordulás.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása - Felugrás guggolásba, fordulat, lebegőállás, keringőlépés, mérlegállás, szökkenő hármaslépés, guggolás, lábtartás-csere, homorított leugrás.
3.5. Ritmikus gimnasztika	Különböző elemekből álló szabadgyakorlat zenére történő bemutatása (a gyakorlat ideje: 35–45 s). Javasolt elemek: érintőjárás, hintalépés, keringőlépés, fordulatok, szökkenő hármaslépés, lebegő- és mérlegállás, lábemelések és lendítések, törzshullámok, ívelt és nyújtott kartartások stb. Egy választott kéziszerrel (labda, karika, kötél, szalag, buzogány) 3 elem bemutatása.	Önállóan összeállított kéziszergyakorlat bemutatása zenére, a kötelezően megjelölt test- és szerzetektechnikai elemeknek megfelelően. A gyakorlat ideje: minimum 45 s. (választható kéziszer: labda, karika, kötél, szalag, buzogány).
3.6. Gyűrű	A három kötelező és egy ajánlott elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: zsugorlefuggés, lefuggés, homorított leugrás. Ajánlott elemek: futólagos támaszba kerülés, lebegőfüggés, hátsófüggés, vállátfordulás előre, leterpesztés.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.
3.7. Nyújtó	A három kötelező és egy ajánlott elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: alaplendület, kelepforgás, alugrás. Ajánlott elemek: malomfellendülés, térdfellendülés, nyílugrás.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.
3.8. Korlát	A három kötelező és egy ajánlott elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: alaplendület támaszba vagy felkarfüggésbe, felkarfüggés, pedzés, kanyarlati leugrás. Ajánlott elemek: pedzés, billenések, emelések, saslendület, vállállás.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.

4. Küzdősportok, önvédelem	A dzsúdó vagy a birkózás alapelemeinek bemutatása: Dzsúdó alapelemek: – csúsztatott esés állásból, – esés állásból, – dzsúdógurulás; vagy Birkózás alapelemek: – dulakodás, – hídban forgás, – társ felemelése háttal felállásból.	A dzsúdó és a birkózás alapelemeinek bemutatása: Dzsúdó alapelemek: – csúsztatott esés állásból, – esés állásból, – dzsúdógurulás; vagy Birkózás alapelemek: – dulakodás, – hídban forgás, – társ felemelése háttal felállásból.
5. Úszás	50 m megtétele egy választott úszásnemben, szabályos rajttal és fordulóval; 25 m teljesítése egy másik választott úszásnemben, szabályos rajttal.	50 m úszás választott úszásnemben; két másik úszásnemben 25 m teljesítése, szabályos rajttal és fordulókkal. Vízből mentési előgyakorlat (az uszoda falától 5-10 m-re, a medence alján elhelyezett tárgy felhozása a víz alól). Az 50 m-es úszásnemben a pontszám az elért időeredmény alapján kerül kiszámításra.
6. Testnevelési és sportjátékok	Két sportjáték választása kötelező.	A vizsgázó a négy választható labdajáték (labdarúgás, kézi-, kosár- és röplabda) közül három gyakorlati anyagát mutatja be.
Kézilabda	1. Kapura lövés gyorsindítás után - a saját védővonalról indulva átadás a félpályánál álló társnak, a futás közben visszakapott labda vezetése után egykezes beugrásos kapura lövés. 2. Büntetődobás - egyenlő eloszlásban, a kapu két alsó sarkába elhelyezett zsámolyra. 3. Tetszőleges lendületszerzés után távolba dobás kézilabdával.	1. Kapura lövés gyorsindítás után - a saját védővonalról indulva átadás a félpályánál álló társnak, futás közben a visszakapott labda vezetése után egykezes beugrásos kapura lövés passzív védő mellett. 2. Büntetődobás - egyenletes eloszlással a kapu két sarkában elhelyezett zsámolyra. Érvényes a közvetlen találat, amelyet erős, egykezes felső dobással kell elvégezni. 3. Távolba dobás kézilabdával - tetszőleges lendületszerzés után.

Kosárlabda	1. Fektetett dobás - félpályáról indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal magasságában az oldalonál álló társnak, indulócsel után befutás a kosár felé, a visszakapott labdával leütés nélkül fektetett dobás. Jobbkezes végrehajtás. 2. Fektetett dobás - félpályáról indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal magasságában az oldalonál álló társnak, indulócsel után befutás a kosár felé, a visszakapott labdával leütés nélkül fektetett dobás. Balkezes végrehajtás. 3. Büntetődobás - választott technikával.	1. Fektetett dobás - félpályáról a középkörből indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal előtt álló társnak, rövid csel után futás balra és a visszakapott labdával megállás, bal láb elől. Hosszú indulás, labdavezetés az adogató előtt, jobbkezes fektetett dobás. 2. Fektetett dobás - félpályáról a középkörből indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal előtt álló társnak, rövid csel után futás jobbra és a visszakapott labdával megállás, jobb láb elől. Hosszú indulás, labdavezetés az adogató előtt, balkezes fektetett dobás. 3. Tempódobás - elhelyezkedés a büntetővonal sarkánál kosárlabda alapállásban: rövidindulás után egy leütés tempódobás.
Labdarúgás	1. Labdaemelgetés (dekázás) - a földről felvett vagy feldobott labdát váltott lábbal történő érintéssel kell levegőben tartani. 2. Szlalom labdavezetés - 10 m hosszan, öt darab egyenlő távolságra letett tömöttlabda (bója) között szlalom labdavezetés oda-vissza, kapura lövés 10 méterről. 3. Összetett gyakorlat: félpályáról indulva labdavezetés, rárúgás a kaputól 8-10 méterre oldalt elhelyezett, ledöntött ugrószekrénytetőre, a visszapattanó labda kapura rúgása.	1. Labdaemelgetés (dekázás) - a gyakorlatot a földről felvett, illetve feldobott labdával is lehet kezdeni. A labdát váltott lábú érintéssel kell levegőben tartani. 2. Szlalom labdavezetés - 10 m hosszan, öt darab egyenlő távolságra letett tömöttlabda (bója) között szlalom labdavezetés, kapura lövés 10 m-ről. Az utolsó bója 15 m-re legyen a kaputól. 3. Összetett gyakorlat: félpályáról indulva labdavezetés, rárúgás a kaputól 10-12 m-re oldalt elhelyezett, ledöntött ugrószekrénytetőre, a visszapattanó labda kapura rúgása.
Röplabda	1. Kosárárintéssel a labda fej fölé játszása egy 2 m sugarú körben. (A labdát legalább 1,5 m-re a fej fölé kell játszani.) 2. Alkarérintéssel a labda fej fölé játszása egy 2 m sugarú körben. (A labdát legalább 1 m-re a fej fölé kell játszani.) 3. Nyitások választott technikával a támadóvonal mögé, váltott térfélre.	1. Kosárárintéssel 2 m távolságról a labda falra játszása 3 m magasságú vonal fölé. 2. Alkarérintéssel 2 m távolságról a labda falra játszása 3 m magasságú vonal fölé. 3. Nyitások - felső egyenes nyitástechnikával, érvényes a 3 m-es vonal mögötti terület. Váltott oldalra kell nyitni.

Szakszó-, név- és fogalomtár

Az alábbi szakkifejezések használata a szóbeli vizsgán elvárható.

KÖZÉPSZINT

11-es rúgás
aktív pihenés
alakzatok - oszlop, vonal, kör
alkarérintés
álló- és térdelőrajt
alsó egyenes nyitás - nyitásfogadás
átadás - egykezes, kétkezes mellső, kétkezes felső, pattintott
büntetődobás
Coubertin báró
deformitás
döntés
edzésmódszer
edzettség
egészség
egészséges életmód
elhízás
előkészítő gyakorlatok
emelés
emelkedés
ereszkedés
esztétikus mozgás
fejlés
fejlődések, szakadozások
fektetett dobás
fogások
fordítás
forduló
gimnasztikai alapforma
gurulás
gyerekkor
gyors indítás
hajítás, vetés, lökés
hajlékonyság
hajlítás
helyes légzés (mellkasi, hasi, teljes)
ideális testsúly
ízületi mozgékonyosság
járás (futás) megindítása, megállítása
kapura lövések - beugrásos, felugrásos
keringési rendszer
kiindulóhelyzet
kosárérintés
küzdelem
labdaátadások lábbal - lapos, félmagas, ívelt
labdaérintések - belső, belső csüd, teljes csüd, külső csüd
labdavezetés
leengedés
légzőrendszer
lendítés

lendületszerzés
magasugrás - flop-, hasmánt-, átlépőtechnika
magyar olimpiai bajnokok - legalább öt név ismerete
mell-, gyors-, hátúszás
motiváció
mozgatórendszer
nyitódás, zárkózás, igazodás, takarás
nyújtás
olimpiai játékok - ókori, újkori játékok
passzív pihenés
prevenció
pulzus
rajtolás
rekreáció
ritmikus gimnasztika szerek - kötél, labda, karika, buzogány, szalag
serdülőkor
sérülés
sikerélmény
sorakozás
szabadgyakorlat, szergyakorlatok (pad, bordásfal), kéziszergyakorlatok (babzsák, labda, súlyzó, medicinlabda stb.)
szabadrúgás - közvetett, közvetlen
távolugrás - lépőtechnika, ollózótechnika
teljesítmény
terhelés
természeti erők
testedzés
testfordulatok
testi higiéné
testnevelés - sport
testtartás
tornaelemek: állások, gurulások, fordulatok, ugrások, billenések, forgások, átfordulások, támaszugrások, lebegőtámasz, lendületek, fellendülések, támaszhelyzetek, leugrások, összekötő elemek
tornaszerek - talaj, gerenda, felemáskorlát, ló, nyújtó, gyűrű, korlát, lólengés
váltás
védekezés - emberfogásos, területvédekezés

EMELT SZINT

a szervezet energiaszolgáltató rendszere
akadályfutás
akceleráció
átadások - légátadás, horogátadás, egykezes oldalsó átadás
átlövés
autogén tréning
bedobás
biológiai életkor
biológiai feltételek
cselekvésbiztonság
cselezés
diszkoszvetés
egyéni felelősség
elemkapcsolatok
ellenálló képesség
elzárás-leválás
értékrend
feladás

felső nyitás
fordulatok
genetikai adottságok
gyakorlatok az izmok munkájának jellege szerint: erő-, nyújtó-, lazító-, ernyesztőgyakorlatok
gyakorlatok testrésze, izomcsoportra kifejtett hatás szerint: nyak-, kar-, törzs- (has-, hát-, oldal-), lábgyakorlatok
hármassugrás
húzás
irambeosztás
ismeret
izomműködés
jártasság
kalapácsvetés
kapustechnikák - kidobás, kirúgás, vetődés
Kemény Ferenc
képesség
készség
kinesztézia
kondicionális képességek (erő, gyorsaság, állóképesség)
koordinációs képességek (egyensúlyérzék, téri tájékozódóképesség, reakcióképesség, kinesztézis, gyorsasági koordináció, ügyesség)
környezetkímélő tevékenység
kudarckerülés
kudarctűrés
kultúra
lábboltozat
lelki higiénia
les
leütés
megelőzés
monotóniatűrés
mozgáskészség
mozgáskommunikáció
mozgásműveltség
nemi különbségek a testmozgásban
nyugalmi pulzusszám
olimpiai bajnokok - legalább 10 név ismerete
olimpiai eszme, jelképek, bajnokok
ortopédiai elváltozások
önismeret
pillangóúszás
relaxáció
rúdugrás
sánc
sikerorientáció
stressz
stretching
szenvedélybetegségek - alkohol, drog, dohányzás
tápanyagszükséglet
társas gyakorlat, szerygyakorlatok (pad, bordásfal), kéziszerygyakorlatok (babzsák, bot, súlyzó, homokzsák stb.)
tempódobás
terheléses pulzusszám
terhelési tényezők (intenzitás, ismétlésszám, pihenőidő)
testi nevelés
testkultúra
testnevelés
védekezés - letámadás

Középszintű szóbeli érettségi témakörök történelemből

I. TÉMAKÖR: Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra, pénzügyi és gazdasági ismeretek

II. TÉMAKÖR: Néesség, település, életmód

III. TÉMAKÖR: Egyén, közösség, társadalom, munkaügyi ismeretek

IV. TÉMAKÖR: Politikai berendezkedések a modern korban

V. TÉMAKÖR: Politikai intézmények, eszmék, ideológiák

VI. TÉMAKÖR: Nemzetközi konfliktusok és együttműködés

Vizuális kultúra középszintű témakörök

A szóbeli-gyakorlati vizsga a portfólió bemutatása, magyarázása. A tanuló az utóbbi két tanítási évben készített alkotásaiból mutat be válogatást a megadott kritériumok alapján, értékeli, értelmezi munkáját, s válogatását indokolja.

A portfólió összeállítása a következő szempontok szerint történik: Tartalmazzon:

1. két olyan munkát, amelyet sikeresnek tart a vizsgázó;
2. egy olyan munkát, amelyet kevésbé tart sikeresnek a vizsgázó;
3. egy olyan munkát, amelyet a legkedveltebb technikájával készített a vizsgázó;
4. egy olyan munkát, amely egy tárgy tervezését dokumentálja;
5. egy olyan munkát, amely látvány alapján készült tanulmányrajz, festmény vagy plasztika (fotója);
6. egy olyan munkát, amely képet és szöveget együttesen alkalmazó kompozíció;
7. egy olyan munkát, amely a vizsgázó által szabadon választott téma tetszőleges feldolgozása.